

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
MANİSA CELAL BAYAR ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

**ERGENLERDE İNTERNET BAĞIMLILIĞI VE AİLE
İŞLEVSELLİĞİ İLİŞKİSİ**

GİZEM ÖZKAN
YÜKSEK LİSANS TEZİ

SOSYAL HİZMET ANABİLİM DALI

DANIŞMAN
Dr. Öğretim Üyesi ŞEYDA YILDIRIM

MANİSA-2019

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
MANİSA CELAL BAYAR ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

**ERGENLERDE İNTERNET BAĞIMLILIĞI VE AİLE
İŞLEVSELLİĞİ İLİŞKİSİ**

HAZIRLAYAN: GİZEM ÖZKAN
YÜKSEK LİSANS TEZİ

SOSYAL HİZMET ANABİLİM DALI

TEZ SINAV JÜRİSİ

Dr. Öğretim Üyesi ŞEYDA YILDIRIM (TEZ DANIŞMANI)

Doç. Dr. HAKAN BAYDUR

Dr. Öğretim Üyesi HADIYE KÜÇÜKKARAGÖZ

MANİSA-2019

T.C
YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
ULUSAL TEZ MERKEZİ

TEZ VERİ GİRİŞ FORMU

Referans No	10274374
Yazar Adı / Soyadı	GİZEM AKDAŞ
T.C.Kimlik No	43006574144
Telefon	5079422546
E-Posta	gizemm_ozkan@hotmail.com
Tezin Dili	Türkçe
Tezin Özgün Adı	Ergenlerde İnternet Bağımlılığı ve Aile İşlevselliği İlişkisi
Tezin Tercümesi	The Relationship Between Internet Addiction and Family Functionality in Adolescents
Konu	Sosyal Hizmetler = Social Services
Üniversite	Manisa Celal Bayar Üniversitesi
Enstitü / Hastane	Sağlık Bilimleri Enstitüsü
Anabilim Dalı	Sosyal Hizmetler Anabilim Dalı
Bilim Dalı	
Tez Türü	Yüksek Lisans
Yılı	2019
Sayfa	126
Tez Danışmanları	DR. ÖĞR. ÜYESİ ŞEYDA YILDIRIM
Dizin Terimleri	
Önerilen Dizin Terimleri	Ergen, Aile, İnternet, İnternet bağımlılığı, Sosyal Hizmet

26.07.2019

İmza:.....

**ERGENLERDE İNTERNET BAĞIMLILIĞI VE AİLE İŞLEVSELLİĞİ
İLİŞKİSİ**

Öğrenci: Gizem ÖZKAN

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Şeyda YILDIRIM

İkinci Danışman: Unvanı, Adı ve Soyadı

Bu tez çalışması 22.07.2019 tarihinde jürimiz tarafından "Sosyal Hizmet Programı"nda yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Tez Danışmanı:

Dr. Öğr. Üyesi Şeyda YILDIRIM

Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sağ. Bil. Fak.

Üye :

Doç.Dr. Hakan BAYDUR

Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sağ. Bil. Fak.

Üye:

Dr. Öğr. Üyesi Hadiye KÜÇÜKKARAGÖZ

Dokuz Eylül Üniversitesi Eğ. Bil. Ens.

Bu tez, Manisa Celal Bayar Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği'nin ilgili maddeleri uyarınca yukarıdaki jüri tarafından başarılı bulunmuştur.

21 / 07 / 2019

Prof. Dr. Bilal Hacı GÜMÜŞ
Enstitü Müdürü V.

BEYAN

Bu tez çalışmasının kendi çalışmam olduğunu, tezin planlanmasından yazımına kadar bütün safhalarda etik dışı davranışımın olmadığını, bu tezdeki bütün bilgileri akademik ve etik kurallar içinde elde ettiğimi, bu tez çalışmasıyla elde edilmeyen bütün bilgi ve yorumlara kaynak gösterdiğimi ve bu kaynakları da kaynaklar listesine aldığımı, yine bu tezin çalışılması ve yazımı sırasında patent ve telif haklarını ihlal edici davranışımın olmadığını beyan ederim.

Gizem ÖZKAN

TEŞEKKÜR

Celal Bayar Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Sosyal Hizmet Anabilim Dalında, “Ergenlerde İnternet Bağımlılığı ve Aile İşlevselliği İlişkisi” adını taşıyan bu çalışma Yüksek Lisans Tezi olarak hazırlanmıştır. Bu çalışmanın temel amacı, Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastanesi Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı’na başvuran ergenlerde internet bağımlılığı düzeyinin belirlenmesi ve internet bağımlılığı ile aile işlevselliği arasındaki ilişkinin incelenmesidir.

Çalışmamın her aşamasında yardımlarını ve katkılarını esirgemeyen, tez danışmanım Sayın Dr. Öğretim Üyesi Şeyda YILDIRIM hocama ve yüksek lisans programı hocalarıma teşekkürlerimi sunarım.

Gizem ÖZKAN

Manisa, 2019

İÇİNDEKİLER

BEYAN.....	I
TEŞEKKÜR	II
İÇİNDEKİLER	III
TABLolar DİZİNİ	IX
KISALTMALAR DİZİNİ	XI
1. ÖZET.....	1
2. SUMMARY	2
3.GİRİŞ VE AMAÇ	3
3.1. ARAŞTIRMANIN SORUNSA LI.....	3
3.2. ARAŞTIRMANIN AMACI.....	4
3.3. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ	5
4.GENEL BİLGİLER.....	8
4.1. AİLE TANIMI VE YAPISI	8
4.1.1. Aile Sistem Teorisi	9
4.1.2. Sistem Yaklaşımı ve Aile Sistemine Ait Yaklaşımları.....	10
4.1.3. Aile İşlevleri Kavramı	13
4.1.4. McMaster Aile İşlevleri Modeli	14
4.1.6. Ailenin Özellikleri İle Ergenlik İlişkisi	17
4.2. ERGENLİK KAVRAMI.....	21
4.2.1. Ergenlik Kuramları	22
4.2.2. Ergenlik Sorunları.....	26
4.2.3. Ergenlik Sorunları İle Bağımlılık İlişkisi	30
4.3. BAĞIMLILIK KAVRAMI	30
4.3.1. Medikal Açıdan Bağımlılık	31
4.3.2. İnternet Bağımlılığı.....	32
4.3.3. Bağımlılık ve Sosyal Hizmet İlişkisi	39
4.4. SOSYAL HİZMET UYGULAMALARINDA İNTERNET BAĞIMLILIĞI.....	40
5. GEREÇ VE YÖNTEM.....	45
5.2.ARAŞTIRMANIN TİPİ	45
5.3. ARAŞTIRMANIN YAPILDIĞI YER VE SÜRESİ	45

5.4. ARAŞTIRMANIN EVRENİ VE ÖRNEKLEMİ.....	46
5.4.1. Araştırmaya Dâhil Olma Kriterleri	46
5.5. ARAŞTIRMA SORULARI	46
5.6. DEĞİŞKENLER	47
5.7. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI.....	47
5.7.1. Çocuk ve Annelerin Tanıtıcı ve İnternet Bağımlılığına İlişkin Özelliklerine Yönelik Sosyo-Demografik Form:	47
5.7.2. Aile Değerlendirme Ölçeği (ADÖ)	47
5.7.3. İnternet Bağımlılık Ölçeği (İBÖ).....	48
5.8. VERİ TOPLAMA YÖNTEMİ.....	49
5.9. VERİLERİN ANALİZİ.....	49
5.10. SINIRLILIKLAR VE KARŞILAŞILAN GÜÇLÜKLER	51
5.10.1. Sınırlılıklar	51
5.10.2. Karşılaşılan Güçlükler	52
5.11. ARAŞTIRMANIN ETİĞİ.....	52
6. BULGULAR.....	53
6.1. TANIMLAYICI BULGULAR	53
6.1.1. Sosyo-Demografik Bulgular	53
6.2. AİLE DEĞERLENDİRME ÖLÇEĞİ VE İNTERNET BAĞIMLILIĞI ÖLÇEĞİ BULGULARI	62
6.3. AİLE DEĞERLENDİRME ÖLÇEĞİ VE İNTERNET BAĞIMLILIĞI ÖLÇEĞİ İLE İLGİLİ KARŞILAŞTIRMALI BULGULAR	63
6.3.1. Çocukların Aile Değerlendirme Ölçeği (ADÖ-Ç) ve İnternet Bağımlılığı Ölçeği (İBÖ) Karşılaştırmalı Bulgular	63
6.3.2. Aile Değerlendirme Ölçeği ve Alt Boyutları İle İnternet Bağımlılığı Ölçeği Korelasyonu	70
7. TARTIŞMA	72
8. SONUÇLAR ve ÖNERİLER.....	77
8.1. SONUÇLAR	77
8.2. ÖNERİLER	79
9. KAYNAKÇA	81
10. EKLER.....	98
10.1. EK 1. ENSTİTÜ YÖNETİM KURULU KARARI.....	98
10.2. EK 2. YEREL ETİK KURULU KARAR İZNİ.....	99
10.3. EK.3. SOSYO-DEMOGRAFİK VERİ FORMU	100

10.4. EK.4. AİLE DEĞERLENDİRME ÖLÇEĞİ.....	104
10.5. EK.5. İNTERNET BAĞIMLILIĞI ÖLÇEĞİ	107
10.6. EK 6. ÖRNEK BÜYÜKLÜĞÜ.....	108
10.7. EK 7. TURNİTİN ORJİNALLİK RAPORU	109
10.8. EK 8. ÖZGEÇMİŞ	110

TABLÖLAR DİZİNİ

SAYFA

Tablo 1: Aile Değerlendirme Ölçeği –Çocuk (ADÖ-Ç), Aile Değerlendirme Ölçeği – Anne (ADÖ-A) ve İnternet Bağımlılığı Ölçeğinin (İBÖ) Dağılımları.....	50
Tablo 2: Ölçeklerin Güvenilirlik Analizleri.....	51
Tablo 3: Araştırmaya Katılan Ergenlerin Sosyo-Demografik Özellikleri	53
Tablo 4: Araştırmaya Katılan Ergenlerin Eğitim Süreci ile İlgili Özellikleri.....	54
Tablo 5: Araştırmaya Katılan Ergenlerin Ebeveynleri ile İlişkileri	55
Tablo 6: Araştırmaya Katılan Ergenlerin İnternet Kullanım Alışkanlıkları	56
Tablo 7: Araştırmaya Katılan Ergenlerin İnternet Kullanım Alışkanlıkları (Devam)	57
Tablo 8: Araştırmaya Katılan Ergenlerin Ebeveynlerinden Uyarı Alma Durumu ...	58
Tablo 9: Araştırmaya Katılan Ergenlerin Ebeveynlerinden Uyarı Alma Durumu (Devam).....	59
Tablo 10: Araştırmaya Katılan Çocukların Çocuk Psikiyatrisine Başvurma Nedeni ve Tedavi Görme Süresi	60
Tablo 11: Araştırmaya Katılan Annelerin Sosyo-demografik Özellikleri	61
Tablo 12: Ölçeklerin Ortalama ve Standart Sapmaları	62
Tablo 13: Çocukların Cinsiyetlerine Göre Aile Değerlendirme Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılması.....	63
Tablo 14: Çocukların Yaşlarına Göre Aile Değerlendirme Ölçeği, İnternet Bağımlılığı Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılması	64
Tablo 15: Çocukların Kaçınıcı Sınıfta Olduklarına Göre Aile Değerlendirme Ölçeği, İnternet Bağımlılığı Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılması	65
Tablo 16: Çocukların Sınıf Tekrarı Durumlarına Göre Aile Değerlendirme Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılması	66
Tablo 17: Çocukların İnternet Kullanım Durumlarına Göre Aile Değerlendirme Ölçeği Geneli Puanlarının Karşılaştırılması	67
Tablo 18: İnternete Günlük Girilen Saate Göre Aile Değerlendirme Ölçeği Geneli Puanlarının Karşılaştırılması	68
Tablo 19: İnternete Oyun Oynamak İçin Girme Sıklığına Göre Aile Değerlendirme Ölçeği Geneli Puanlarının Karşılaştırılması	69

Tablo 20: İnternete Cinsel İçerik İçin Girme Göre Aile Değerlendirme Ölçeği Genel Puanlarının Karşılaştırılması	69
Tablo 21: Aile Değerlendirme Ölçeği ve Alt Boyutları İle İnternet Bağımlılığı Ölçeği Korelasyonu	70

KISALTMALAR DİZİNİ

ADÖ	: Aile Değerlendirme Ölçeği
AMATEM	: Alkol ve Madde Bağımlılığı Tedavi Merkezleri
APA	: Amerikan Psikoloji Derneği
DSM IV	: Diagnostic and statistical manual of mental disorders
EÜ	: Ege Üniversitesi
İBÖ	: İnternet Bağımlılığı Ölçeği
İTÜ	: İstanbul Teknik Üniversitesi
ODTÜ	: Ortadoğu Teknik Üniversitesi
TTnet	: Türk Telekom İnternet
TURNET	: İnternet hizmeti veren Türk Telekom’a bağlı resmi kuruluş.
ULAKNET	: Ulusal Akademik Ağ

Tezin Başlığı: Ergenlerde İnternet Bağımlılığı ve Aile İşlevselliği İlişkisi

Öğrencinin Adı: Gizem ÖZKAN

Danışman: Dr. Öğ. Üyesi Şeyda YILDIRIM

Anabilim Dalı: Sosyal Hizmet Anabilim Dalı

1. ÖZET

Amaç: Ergenlerde internet bağımlılığı ve aile işlevselliği ilişkilerinin incelenmesidir

Gereç ve Yöntem: Çalışma tanımlayıcı ve ilişkisel olarak gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın örneklemini Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastanesi Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı Ergen Davranım Bozukluğu Polikliniği'ne başvuran 12-18 yaş aralığındaki ergenler arasından amaçlı örneklem yoluyla seçilmiş 86 çocuk oluşturmuştur.

Bulgular: Ergenlerin internet bağımlılık düzeyi ortalaması $32,58 \pm 7,76$ 'dır. Katılımcılar genel ve bireysel bir değerlendirmeye tabi tutulduğunda semptom göstermeyen kullanıcılar olarak tanımlanabilir. Bireysel bir değerlendirme yapıldığında ise 24 öğrencinin (%27,9) sınırlı semptom gösteren, 61 öğrencinin (%70,9) semptom göstermeyen kullanıcı, 1 (%0,1) öğrencinin patolojik internet kullanıcısı olduğu belirlenmiştir.

Sonuçlar: Ergenlerin İnternet Bağımlılığı Ölçeğinden aldıkları toplam puanları ile Aile Değerlendirme Ölçeği (Çocuk) arasında negatif yönde çok zayıf, roller alt boyutu arasında negatif yönde çok zayıf, gerekli ilgiyi gösterme alt boyutu arasında negatif yönde çok zayıf, davranış kontrolü alt boyutu arasında negatif yönde çok zayıf, genel işlevler alt boyutu arasında negatif yönde çok zayıf düzeyde anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Ergen, Aile, İnternet, İnternet bağımlılığı, Sosyal hizmet

Title of Dissertation: The Relationship Between Internet Addiction and Family Functionality in Adolescents

Name of Student: Gizem ÖZKAN

Academic Consultant: Assistant Professor Şeyda YILDIRIM

Department: Department of Social Work

2. SUMMARY

Objective: To investigate the relationship between internet addiction and family functioning in adolescents.

Materials and Methods: The study was carried out as descriptive and relational. The sample of the study consisted of 86 students selected among adolescents aged 12-18 who applied to Ege University Faculty of Medicine, Department of Pediatric and Adolescent Mental Health and Diseases, Adolescent Behavior Disorder Clinic.

Results: The average level of internet addiction for adolescents is 32.58 ± 7.76 . Participants may be defined as non-symptomatic users when subjected to a general and individual assessment. When an individual evaluation was performed, it was determined that 24 students (27.9%) had limited symptoms, 61 patients (70.9%) had no symptoms and 1 (0.1%) students were pathological internet users.

Conclusion: The scores of the adolescents' Internet Addiction Scale and the Family Rating Scale (Child) are negatively weak. Very weak in the negative direction between roles sub-dimension, Too weak in the negative direction between showing the required interest, very weak in the negative direction between the behavior control sub-dimension, There was a very low level of negative correlation between the general functions sub-dimension.

Keywords: Adolescent, Family, Internet, Internet addiction, Social work

3.GİRİŞ VE AMAÇ

3.1. ARAŞTIRMANIN SORUNSAI

Türkiye, genç nüfusunun fazla olması, gelişmekte olan ülkeler arasında kabul edilmesi, internetin ülke çapında gittikçe yaygınlık kazanması, işsizliğin çoğalması ve internet kafelerin denetimsiz bir şekilde sayılarının artması sebepleriyle, tanımı yeni yapılmış bulunan internet bağımlılığı sorunu ile karşı karşıya kalmaktadır. Ülkemizde internete bağımlı olma sorunu genellikle bu teknolojinin nasıl kullanıldığını çok iyi bilen genç insanlarda ve çocuklarda şahit olunmaktadır. İnternete olan aşırı düşkünlük sebebiyle meydana çıkan problemlere çözüm bulma noktasında aileler bu durumdam kurtulmanın yollarını aramaya başlamışlardır (Arisoy 2009).

Bilhassa eğitimi devam etmekte olan bireylerin psikolojik ve fiziksel gelişim düzeylerini, toplumsal bağlantılarına zarar vererek eğitimdeki başarı seviyelerini de aşağılara indiren çok fazla düzeyde internetin ve bilgisayarın kullanılması kişinin gerek eğitimi gerekse de bireysel gelişimini olumsuz yönde etkisine almakta, bireyin bağımlılığına neden olmaktadır (Cengizhan 2005).

Türkiye’de 3-18 yaşları arasındaki çocuklarda gerçekleştirilen bir araştırmada %35,7 oranındaki ailede evde bilgisayar ve %21,7 ailede ise evde internet bulunduğu tespit edilmiştir. Yine ailede ebeveynlerin eğitim seviyeleri yükseldikçe evlerinde bulunan teknolojik cihazlarından sayısında da artış belirlenmiştir (Arnas Aktaş 2005).

Türkiye’de gerçekleştirilen diğer bir araştırmada ise, bilhassa gençlerde odaklanamama, hiperaktivite, sosyal korkular, çok az bir depresyonda ya da aile içinde bağımlılık durumunun bulunmasında risk bulunabilecek internet kullanımı durumunun ortaya çıkabileceği tespit edilmiştir (Gönül 2002).

Kelleci ve ark. (2009) tarafından gerçekleştirilen araştırmada 673 lise öğrencisinin cinsiyet değişkenine göre interneti kullanma süreleri yönünden aralarında istatistikî şekilde anlamlı fark bulunduğu, kızların %70,2’sinin, erkeklerin ise %60,2’sinin gündelik 1-2 saat interneti kullandıkları, gündelik 5 saat ve daha çok internet kullanımının erkeklerde daha üst düzey (%16,8) olduğu tespit edilmiştir.

2013 yılı Nisan ve Mayıs ayları içinde Sakarya ilinde 229 ortaokul ve 190 lise olmak üzere toplam 419 kız ve erkek öğrenci üzerinde gerçekleştirilen araştırmada, Sakarya ilinde ortaokulda ve lisede öğrenim gören öğrencilerin üçte ikilik bölümü, interneti normal olarak kullanmaktadır. Üçte bir oranında öğrenci ise internete bağımlı (%4,1) ve internete bağımlı olma riski sınırında (%28,5) olarak belirlenmiştir. Erkek ve ortaokulda eğitim gören öğrenciler, kız ve lisede eğitim görenlere nazaran daha fazla internete bağımlı olma riskini bulundurmaktadırlar. İnternete bağımlı olma ile interneti kullanma süresi, karşılıklı oyun oynama süresi ve sosyal medaya kullanımında orta seviyede doğrusal bir bağlantı bulunduğu belirlenmiş; bunun dışında internetin kullanım süresinin, çevrimiçi-çevrimdışı karşılıklı oyun oynama süresinin ve sosyal medyaya girmenin internet bağımlılığına etki yapan (fazlalaştıran) ehemmiyetli bir unsur olduğu belirlenmiştir(Taylan ve ark. 2015). Giderek artan problemlili internet kullanımının ergenlerin psiko-sosyal gelişimlerini tehlikeye attığı yapılan pek çok çalışma ile belirlenmiştir. Bu çalışma ile birlikte ergenlerdeki internet bağımlılığı problemini, ergenin yaşamında çok önemli yer kaplayan aile sistemi açısından ele almanın ve iki değişkenin birbirini ne derecede etkilediğini ortaya çıkarmanın hem sosyal hizmet alanına hem de çocuk ruh sağlığı alanına önemli katkılar sağlayacağı düşünülmektedir.

3.2. ARAŞTIRMANIN AMACI

İnternet bağımlılığının, ergen bireylerin sosyal işlevselliğini olumsuz yönde etkilediği çeşitli araştırmalarda bulunmuştur. Ergenlik döneminde, aile sistemi ergen bireyin sağlıklı gelişimsel dönem özellikleri ve ergenin sosyal işlevselliğini sağlıklı bir şekilde yerine getirebilmesi açısından ergen bireye en çok katkı yapması beklenen sistemdir. İnternet bağımlılığına sebep olan faktörlerden biri de aile işlevselliğinde oluşan bozulmalar ve aile içi görevlerin aile üyeleri tarafından sağlıklı şekilde yerine getirilmemesidir (Kahn 1972; Huang ve ark. 2009; Tsitsika ve ark. 2011).

Meslek olarak sosyal hizmet; kişide, ailede ve topluluklarda iyi olma durumunu amaç edinen bir meslek türüdür. Sosyal hizmetin uygulama sırasında temel aldığı yaklaşımlardan biri de çevre perspektifidir. Söz konusu perspektif “çevresi içinde birey” anlatımında kendisini ortaya koymaktadır. Meslek ortaya çıktığından itibaren sosyal hizmet, aynı zamanda bu iki merkeze yönelmiş çalışmalar yapmaktadır (Zastrow 2013).

Sosyal hizmet, kişiyi fiziki ve içinde bulunduğu ortamla incelemekte, ortaya koyduğu bütün girişimlerde bu iki merkezde farklılık yaratmaya uğraşmaktadır (Polat 2014).

Bu çalışmanın temel amacı; Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastanesi Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalına müracaat eden ergenlerde internet bağımlılığı düzeyinin belirlenmesi ve internet bağımlılığı ile ergenin ve annesinin aile işlevselliği arasındaki ilişkinin incelenmesidir.

Çalışmanın temel amacı doğrultusunda belirlenen alt amaçlar ise;

a) “Bağımlılık” ile ilgili temel değişkenler açısından

- 1. Ergenlerin sosyo-demografik özellikleri nasıldır?**
- 2. Anneler, çocuklarının problemleri internet kullanımı dışında hangi psikiyatrik problemler sebebi ile psikiyatri kliniğine başvurmuştur?**
- 3. Ergenlerin annelerinin sosyo-demografik özellikleri nasıldır?**
- 4. Ergenlerin annelerinin psikiyatrik bir sorunu var mıdır?**

b) “Aile işlevselliği ve bağımlılık puan düzeyi” ilişkisi ile ilgili değişkenler açısından

- 1. Aile işlevselliği ile ergenin sosyo-demografik değişkenleri arasında bir ilişki var mıdır?**
- 2. Aile işlevselliği ile ergenin internet kullanım alışkanlıkları arasında bir ilişki var mıdır?**
- 3. İnternete bağımlı olma puan seviyesiyle ergenlerin aile işlevselliğini değerlendirmesi arasında ilişki var mıdır?**
- 4. İnternet bağımlılığı ile annelerin aile işlevselliğini değerlendirmesi arasında ilişki var mıdır?**

3.3. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

İnternetin kullanılması yöntemiyle sağlanan bağlantının zamanımızın genç insanları açısından çok fazla önemli bulunduğu ve bilgisayardan oynanan oyun çeşitleri ve internet kullanımının arkadaşlıkların ve dostlukların yerine geçerek toplumsal izole olmaya neden olduğu vurgusu yapılmaktadır (Kelleci 2008).

Gerçekleştirilen bir araştırmada interneti çok fazla kullanan çocukların ve genç bireylerin gittikçe yalnız duruma girdiği ve karşılıklı bağlantı sağlamada zorluk çektikleri vurgusu yapılmaktadır (Kraut ve ark. 1998).

Ergenler arasında internet bağımlılığı gelişiminin, özellikle ebeveynlik tarzlarının destekleyici olmaması veya çatışmacı olmasıyla ilişkili olduğu gözlenmiştir. Dahası işlevsel olmayan aile içi ilişkilere yönelik ergenin algısı kadar bu ilişkiden alınan doyumun da internet bağımlılığıyla ilişkili olduğu belirtilmiştir. Algılanan ve gerçekte olan aile içi ilişkilerin, özellikle de tek ebeveynli aileye sahip ergenlerde internet bağımlılığı gelişimini etkileyebileceği ifade edilmiştir (Tsitsika ve ark. 2011).

Çocuğun psikolojik yönden sağlıklı olmasında asıl hedef ruh sağlığı yerinde olan kişilerin yetiştirilmesidir. Anormal olmayan psikolojik açıdan sağlıklı kişi, aile ve toplum açısından ehemmiyetlidir. Bireylerin sağlam hareket ve davranış ortaya koymaları için güvenlik içinde bulundurma koşullarını meydana çıkarmak zorunludur. Arada sırada çocukların psikolojik sağlıklarına ait hastalık türlerinin tanı kıstasları ortaya çıkarılmalıdır. Meydana gelebilecek negatif davranış ve tutumlarının telafi edilmesi açısından psikolojik aksaklıklar sağlıklı haline getirilmelidir. Bu araştırmalar açısından da karışık disiplin kuramları devam ettirilmelidir (www.sosyalhizmetuzmani.org, Erişim Tarihi: 13.02.2019).

Psikiyatri alanındaki çalışmaları gerçekleştiren multi-disipliner ekibin önemli bir parçası da sosyal hizmet uzmanıdır. Ülkemiz genelinde çocuk ruh sağlığı alanında spesifik olarak çalışıp bu alanda çocuk ve ailenin sosyal işlevselliğine katkı sağlayan çok fazla meslek elemanı bulunmamaktadır.

Gelişen teknoloji ile birlikte birey yaşamında artan problemli alanlardan birisi haline gelen internet bağımlılığı, psiko-sosyal gelişim sürecini göz önünde bulundurduğumuzda özellikle ergen bireyler açısından ciddi risk oluşturmaktadır. “Çevresi içerisinde birey” anlayışı doğrultusunda değerlendirme yapan sosyal hizmet mesleği açısından; çocuk ruh sağlığı alanında artış gösteren problemlerden birisi olan ve diğer ruhsal sorunların oluşmasına da yol açan faktörlerden birisi olan internet bağımlılığı problemi ile ergenin en önemli sosyal desteğini oluşturan aile sisteminin işlevselliği arasındaki ilgiyi araştıran bu çalışmanın literatüre önemli katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Aile işlevselliği ve internet bağımlılığı arasında bir bağlantı var ise aile üyeleriyle bu yönde çalışmalar yaparak ergen bireyin psikiyatrik tedavi sürecinin hızlandırılmasını sağlamak, ergenin bir an önce sosyal işlevselliğini sağlıklı şekilde yürütebilmesine yardımcı olabilmesi için ebeveynlere yol gösterici olmak ve aile

sistemi içerisindeki bozuk aile işlevlerinin düzeltilmesine yönelik öneriler sunulması amaçlanmaktadır.

4.GENEL BİLGİLER

Araştırmanın kuramsal çerçevesi; aile tanımı ve yapısı, ergenlik, bağımlılık ve sosyal hizmet ilişkisi ile ilgili dört ana başlık çerçevesinde ele alınmıştır. İlk olarak aile tanımı ve yapısı ele alınmıştır.

4.1. AİLE TANIMI VE YAPISI

Aile, her birisi farklı karaktere, değer türlerine, görev beklentilerine ve kabiliyetlerine sahip iki ya da daha çok bireyden meydana gelen bir grup biçimidir (Bulut 1993).

Ailenin temel bir kurum olarak nitelendirilmesinin iki nedeni vardır:

-Neslin devamını sağlayan üreme işlevine sahip olması

-Ekonomik faaliyetler, sosyal kontrol, eğitim, boş zaman faaliyetleri, din gibi toplumsal davranış türlerinin temelini ailenin yaşamından almaktadır (Bulut 1993).

Kişinin yaşamdan tatmin olması, fonksiyonlarının karşılığını etkin bir şekilde vermesi ve hayatını sürdürdüğü sosyal yaşama uyumlu birey şeklinde eğitilmesi öncelikle aile ortamında gerçekleşmektedir (Bulut 1993).

Aile, kişinin karakter ve hareketlerinin gelişimi sırasında iktisadi, kültürle ilgili ve toplumsal ölçekleriyle destek veren bir kurum halinde bulunmasının yanında ergen olma şeklinde hassas ilerleme aşamalarının başarı ile tamama ermesinde de ergen kişilere ehemmiyetli bir yardım vermektedir. Özerklik gereksiniminin ortadan kaldırıldığı, çatışma şekillerinin etkin bir biçimde incelendiği, aile mensuplarının yardımını ve itimadını duyduğu aile şartlarında, ergen olanların gelişim aşamalarını başarı gösterir bir biçimde sona erdirdikleri izlenmektedir (Kocayörük 2010).

Aile, bir bireyin ilk defa deneyimlediği toplumsal hayat tecrübesidir. Soyun devamı işlevlerinin temel noktası ve soyun devamını sağlayan biyolojik bir kurum, aynı anda da sosyal yaşamda doğal toplumsal ve kültür ile ilgili şartları oluşturan bir kurumdur (Akça Koca 2013).

Aile, değişik iki cins varlığın beraber olarak kurdukları toplumsal düzenin en küçük ve en önemli parçasıdır. Kişinin hayatından tatmin olması, kişisel işlevlerini etkin bir biçimde yapması, çocukluk döneminden yetişkinlik dönemine sağlıklı bir

şekilde geçmesi ve hayatını sürdürdüğü toplumla uyumlu bir birey şeklinde gelişmesi ilk önce aile ortamında gerçekleşmektedir. Aile bunun yanında, nüfusun yenilenmesi, ulusal kültürün taşınması, çocuklarının toplumsallaştırılması, iktisadi, biyolojik, ruhsal fonksiyonların karşılandığı ve bireyin ilk mutluluğunun, üzüntüsünün paylaşıldığı, aile mensuplarının karışık etkileşim biçimlerinin meydana getirdiği şeffaf bir yapıdır. Bütün bir aile, minimum üç bireyden oluşmaktadır ve aile mensuplarının başka mensuplarına bağlantılar yöntemiyle ilişkilidir (Swartz ve ark. 2011; Erkal 2012; Özgüven 2014).

Aile; çocuklar yönünden, toplumsal hayata girmeye hazırlığın gerçekleştirildiği ve tecrübelerin elde edildiği bir kurum, yetişkin olanlar yönünden ise mutlu olmanın egemen bulunduğu, sorunlar ortaya çıktığında destek mekanizmasının da ortaya çıktığı en iyi sığınma yeridir. Aynı zamanda aile, çocuğun fiziki, hissi ve toplumsal ihtiyaçlarına cevap vermek durumundadır. Çocuk aile ortamında insan ilişkilerinin her boyutunu gözlemler ve öğrenir. Toplumda önemli olan uzlaşma, anlaşma sağlama ve beraber çalışma şeklinde pozitif nitelikler kazanırken; uzlaşmazlık ve çatışmak şeklinde negatif hallerde takınacakları tutum şekillerini de öğrenirler (Laird ve ark. 2010).

Aile, sosyal yaşamın esası ve nüvesidir. Aile insanlık ile beraber ortaya çıkan sosyal bir kurum türüdür. Birden fazla sosyal kurum şeklinde aile de insanlık süresince önemli farklılaşmalar göstermiş, sisteminde, stilinde ve fonksiyonlarında önemli farklılaşmalar gerçekleşmiştir. Geniş aile, ufalmış çekirdek aileye evrilmiştir. Eğitim, yön verme, meslek sahibi yapma şeklinde bazı sahalardaki fonksiyonlarını diğer kurum türlerine aktarmıştır. Ancak, çocuğu doğurma, büyümesini sağlama ve sevgi, koruma, etik eğitim, sosyalleştirme ve bireysel gelişme şeklinde fonksiyonlarını itinalı şekilde devam ettirmektedir (Kır 2014).

4.1.1. Aile Sistem Teorisi

İnsanlar kapalı barınaklarda yaşamlarını devam ettirerek büyüme gerçekleştiremezler. Bireyler hayatlarını sürdürürler, oyun oynarlar, eğitim kurumlarına devam ederler, diğer bireylerle birlikte işgörürler. Bireylerin hareketlerine şekil veren ve hareketlerini yönlendiren en geniş biçimde bilinen toplumsal grup türleri aile tipleridir. Aile sistem teorilerinin gelişimi; aileyle sosyal hizmet sahasındaki uzman bireylerin danışanları ile beraber çalışma

gerçekleştirirken, aile tiplerinin gerçekleştirdikleri vurgulamalarla kendilerini göstermişlerdir (Siegel 2009).

Aile sistem teorileri, danışma yöntemi şeklinde bulunmaktan daha fazla, yalnızca bireyleri değil, bireylerin hareketlerinin sebeplerini, gruplardaki bireylerin birbirleri ile bulunan etkileşim yöntemlerini araştıran bir düşüncedir. Bu düşüncenin temelinde bulunan asıl düşünce; aile tiplerinin bütün unsurlarıyla beraber etkileşimde bulunmasıdır. Dolayısıyla, bütün mensupların birbirleri ile bulunan bağlantıları da kendilerine özgüdür (Hanh 2003).

Aile sistem teorisi içeriğinde iddia edilen düşünceler aşağıdadır:

- Her aile tektir. Sözkonusu sistemde sonu olmayan adette bireysel nitelikler, kültür ve ideoloji ile ilgili nitelikler olan sistemlerdir.
- Aileler kendilerini meydana getiren unsurları ile etkileşimler gerçekleştirmekte olan aynı anda bulunan kıstasları koruyan ve farklılaşma olgularına da farklılaşan seviyelerde tepki gösteren bir sistemi meydana getirir.
- Aileler, ailedeki bütün unsurlarının gelişim sağlayarak büyüme gösterecekleri, kendi gelişme ihtiyaçlarını giderebilecekleri değişik faktörleri bulunan bir sistemi ortaya çıkarmaktadır.
- Aileler bütün aile unsurlarını da etkisine alabilecek şekilde gelişimle ilgili veya arada sırada gelişimle ilgili bulunmayan farklılaşmaları görmektedir. Sözkonusu farklılaşma aşamalarının ortaya koyduğu stresler ve bu gerilimlerden bütün aile mensupları değişik seviyelerde etki altında kalırlar (Hanh 2003).

4.1.2. Sistem Yaklaşımı ve Aile Sistemine Ait Yaklaşımları

Aile sistem teorisi, aile mensuplarının aralarında bulunan ilişkiyi araştırmakta ve aile üyelerinin ne şekilde birbirlerine etki yaptıklarını izah etmeye uğraşmaktadır. Aile, yalnızca bir grup bireyin beraberliği olmayıp, kendisine has kural türleri, görevleri, dengesi, kültür yapısı ile her aile tipinin değişik bir kimliği bulunmaktadır (Yeung ve ark. 2000).

4.1.2.1. Aile kuralları ve rolleri

Her ailede, bütün mensuplarınca kabullenilen ve sessiz bir şekilde algılanmış kural türleri, görevleri, kısıtları bulunmaktadır. Birçok aile mensubu bir araya gelip bu kural türlerini tespit etmek üzere anlaşmaz ancak her birey ailede bulunan kural

türlerini algılar ve kabullenir. Mesela; bireyler nerede ne şekilde konuşacaklarını bilmekte ve sözkonusu kural türleri dışına çıkarsa aile mensupları yönünden tepki ile karşı karşıya kalınır. Bu durumun nedeni aile dengesi durumunun çok kritik bulunmasıdır ve bir bireyin hareketinin bütün aile mensuplarına etki yapmasıdır (Tezel Şahin ve Özbey 2007).

4.1.2.2. Ailenin dengesi

Ailenin gözlemlenebilen iletişim ve etkileşim örüntüleri sayesinde ailenin denge içinde olup olmadığını anlamak mümkündür. Her ailenin kendine özgü bir dengesi vardır. Aile, dengesini kurmak için özel bir çaba içerisinde. Aile dengesini bozan bir durumla karşılaştığında dengeyi yeniden kurmak için bir çaba gösterir. Ailenin dengesini kuramaması işlevlerinin sağlıklı bir şekilde yerine getirmesinin önünde bir engel olarak karşımıza çıkar.

Aile içinde oluşan dengenin ve aile işlevinin devamının bilinçli bir iç görüye sahip olmadan aile üyeleri tarafından üstlenilen rollerle sağlanması oldukça yavaş bir şekilde geliştirilir (Becvar ve Becvar 2013).

Ailenin her üyesi aile dengesini sağlamak için bir çaba gösterir (Nazlı 2001).

4.1.2.3. Ailenin sınırlarını koruması

Yapısal şekilde aile tipleri kısıtlama yapar ve devam ettirir. Benlik kısıtları, nesillerarası kısıtlar, sosyal kısıtlar şeklinde. Bir ailenin diğer aileden farklılığını gösteren nitelikler ailelerin kendilerine has hareketleri ve kısıtlarıdır. Tecrübeler ve beklenti içinde olunanların paylaşım gösterilmesinden ortaya çıkan bu kısıtlar dünya haricinde kalan bir zincire karşılık mensuplarını birbirleriyle ilişkilendirir (Connors 2019).

Ailede bütün mensuplar tarafından kabullenilen ve belirli bir düzeye dek farklı hale gelmesi göz ardı edilebilecek hareketler bulunmaktadır. Kabullenilen kıstasların tehditinde, aile mensupları kıstasları tekrar belirlemek ve ailenin alıştığı sisteme geri gelmek açısından davranış gösterirler. Bu çeşit bir denge durumunu bulma uğraşına bütün aile mensupları katılır (Hallaç ve Öz 2014).

4.1.2.4. Aile sisteminin özellikleri

İçinde bulunduğu ortam, çocuğun psiko-sosyal gelişimini bebeklikten başlayarak belirlemekte, oluşabilecek aile içi sorunlar gelişimi olumsuz yönde etkilemektedir.

Ebeveynlerdeki ruhsal hastalıklar, aile üyelerinde ortaya çıkan madde kötüye kullanımı, ebeveyn işsizliği, ailenin parçalanmış olması çocuğun ruh sağlığını olumsuz etkilemektedir. (Abalı ve ark. 2006).

Anne-baba ve çocuk bağlantısı tek taraflı değildir. Çocuk yetiştirme durumunun türlü tatminleri ana ve babayı yakın hale getirir. Çocukta duygusal gelişme ailedeki ruhsal bağlantılarla ilişkilidir (Bulut 1993).

Bulut'un (1993), Ackerman (1965)'dan aktarımı çerçevesinde sağlam bir yapısı olan ailede anne ve baba evli olma görevlerinde uyumludurlar. Müşterek hedefleri ve kıymetleri bulunmaktadır. Çatışma oluştuğunda her ne derece de problem kendisini gösterse de çözüm türleri aramada beraber çalışma yapmaktadırlar. Aile içinde suçlu olma hisleri bulunmamaktadır. Bir mensuba ağırlık verme, onun her zaman ceza çekmesini sağlama şeklinde hareketlere rastlanmamaktadır. Eş olanlar birbirlerini oldukları gibi kabullenir, saygılı olur ve farklılıkları anlayış göstererek karşılarsa bağlantıyı ilerletmek açısından vasıta şeklinde kullanmaktadır (Bulut 1993).

Minuchin (1974), aile sistemlerini özelleştirirken işlevsel ve işlevsel olmayan aileler açıklamasını yapmaktadır. İşlevsel aile; kendisinden beklenti içinde olunan vazifeleri yapan sağlam aileyi işaret etmektedir. İşlevsel olmayan aile ise mensuplarının gelişmesi açısından gerçekleştirilmesi zorunlu işlevleri yapmayan aile tipini açıklamaktadır.

Dijital ebeveyn; dijital asrın zorunluluklarına nazaran davranış gösteren, esas seviyede teknolojiye hakim, sonsuz bir ortam olan sanal dünyadaki imkanları fark eden ve çocuğunu sözkonusu şartlardaki risk türlerine karşı muhafaza edebilen, birey haklarına reel yaşamda saygı hissedilmesi zorunluluğu gibi sanal şartlarda da benzer biçimde hareket edilmesi zorunluluğunu çocuğuna aşıl原因 ve teknik ilerlemelere açık kişidir (Yurdakul ve ark. 2013).

Aile, daha geniş sosyal sistemlere gömülü, işlem kalıpları aracılığıyla işlev gören bir psikososyal sistem olarak görülmektedir. Bu işlemler, nasıl, ne zaman ve kiminle ilişki kuracaklarını ve sistemi desteklediklerini göstermektedir. Aile görevleri, sınırlı alt sistemler içinde gerçekleştirilir. Bu alt sistemler, geçici veya daha kalıcı bir temelde bireylerden oluşur ve üyeler, rollerinin farklı olacağı bir veya daha fazla alt sistemin parçası olabilirler. Alt sistemleri, alt sistemlerin içindeki ve arasındaki gücü düzenleyecek şekilde hiyerarşik olarak düzenlenir. Bağdaşıklık ve uyurlanabilirlik, aile bireylerinin olgunlaştığı ve yaşam döngüsü geçişleri yaşadığı, duygusal bağlanma ile gelişmekte olan özerklik arasındaki dengenin değiştiği aile grubunun temel özellikleridir (Minuchin 1974).

Aile alt sistemleri şunları içerebilir: Tarih, güç, hobiler, ilgi alanları vb. tarafından düzenlenen ebeveyn, çift, ebeveyn-çocuk, büyük ebeveyn, erkek / kadın

alt sistemleri arasındaki ilişkiler, çatışmaları çözme, sapma, kapsama ve ayrılma kalıpları olan bağlantılar, koalisyonlar olarak tanımlanabilir (Arlene 2001).

4.1.3. Aile İşlevleri Kavramı

Aile işleyişi, aile üyeleri arasında problem çözme, sıcaklık, yakınlık, uyum, rol, davranış kontrolü ve iletişim gibi örgütsel özellikler ve kişiler arası etkileşimleri ifade etmektedir (Berge ve ark. 2013).

Epstein ve arkadaşları (1983), sağlıklı, iyi işleyen bir ailenin altı özelliğini, yani problemleri çözme, etkili iletişim kurma, uygun rol dağılımı, duyuşsal yanıt verme, empatik duyuşsal katılım ve esnek davranış kontrolünün uygulanmasını tanımlamıştır. Bu koşullar ile karakterize edilen bir aile, ergenlerin temel psikolojik ihtiyaçlarını tatmin etmeyi sağlamaktadır.

Bununla birlikte, sosyal ortamlar ya ergenlerin kişisel gelişim süreçlerini vurgulayabilir ya da zayıflatabilir (Ryan ve Deci 2004).

Aile böyle bir anahtar sosyal ortamdır. Belirli yaşam hedeflerine ve isteklerine yönelik hevesle karar verme, ailevi ev ortamında gerçekleşmektedir (Davids 2016).

Ozankaya (1991), ailede olan esas fonksiyonları şu şekilde ifade etmektedir: “Aile, bireyde cinselliğin düzene alınıp soyun devamını gerçekleştirmek, çocukların bakılmasını ve sosyal ortama ilk hazırlanmalarını gerçekleştirmek, içeriden ve sevgi bulunan bağlantılar sağlayarak, çocuğun gerek gelişim göstermesi açısından en müsait şartları oluşturmak, gerekse de çocuğun ana babasından alışkanlıkları elde etmesini gerçekleştirmek gibi fonksiyonları elinde bulundurmaktadır.

Aile, farklı karaktere, kıymet verilenlere, görev beklentisine ve kabiliyetlere sahip iki ya da daha çok bireyden meydana gelen bir gruptur. Bütün aileler esasta benzer fonksiyonları kendilerinde bulundurmalarına nazaran her birisi eşsizdir, kendilerine özgün nitelikleri ve geçmişleri bulunmaktadır (Bulut 1993).

Aile biyolojik, toplumsal ve ruhsal sistemi nedeniyle kişi ve sosyal yaşamın gerekleri bulunan cinsellik, üreme, muhafaz ve ikamet etme, sevmek ve sevilme, sevgiyi paylaşmak, özgür olma ya da olmama, bağlı bulunma, yer edinme, itimat, kendisini gerçekleştirme, çocuklara yapılan bakım ve eğitim, sosyal töre ve ideallerin, elde edilen ürün ve verilerin modern yaşama nakletme şeklinde birden fazla rolü yapmaktadır. Aile tipleri sosyal yaşamdan sosyal yaşama ve aynı sosyal yaşamda değişiklik ortaya koysada fonksiyonları üreme yöntemiyle soyun

sürekliliğini gerçekleştirme, mensuplarının toplumsal, ruhsal, iktisadi ve eğitimle ilgili tatminlerini gerçekleştirmek biçiminde evrensel hale gelmiştir (Özgüven 2001).

4.1.4. McMaster Aile İşlevleri Modeli

McMaster Aile İşlevleri Modeli 1978 yılında Bishop, Epstein ve Levin tarafından geliştirilmiştir (Epstein ve ark. 1983).

McMaster Modeli sistem teorisine dayanmaktadır. Modelin altında yatan sistem teorisinin kritik varsayımları şöyledir:

1. Ailenin bütün bölgeleri birbiriyle ilişkilidir.
2. Ailenin bir bölümü, aile sisteminin geri kalanından izole edilmiş olarak ele alınamaz.
3. Aile işleyişi, her bir aile üyesini veya alt grubu basitçe anlayarak tam olarak anlaşılamaz.
4. Bir ailenin yapısı ve organizasyonu, aile üyelerinin davranışını güçlü bir şekilde etkileyen ve belirleyen önemli faktörlerdir.
5. Aile sisteminin işlemsel kalıpları, aile üyelerinin davranışını güçlü bir şekilde şekillendirir. (Miller ve ark. 2000).

Model altı faktörden oluşmaktadır.

1. Problem çözme: Problem çözme boyutu, bir ailenin problemleri etkili aile işleyişini koruyacak bir şekilde sorun çözme yeteneği olarak tanımlanmaktadır. Aile sorunu, ailenin bir çözüm bulmakta zorlandığı ve varlığı ailenin bütünlüğünü ve işlevsel kapasitesini tehdit eden bir sorun olarak görülmektedir. Bazı aileler, aile bütünlüğünü ve işleyişini tehdit etmeyen çözülmemiş zorluklara rağmen devam ettiğinden bütün “problemler” dikkate alınmaz.

Sorunlar kavramsal olarak araçsal ve duygusal tiplere ayrılır. Araçsal problemler, para yönetimi veya yaşanacak bir yere karar vermek gibi günlük yaşamın getirdiği mekanik problemlerdir. Duygusal sorunlar, duygularla ve duygusal deneyimlerle ilişkili olanlardır.

2. İletişim: İletişim, bilginin bir aile içinde nasıl paylaşıldığı olarak tanımlanır. Aile iletişiminin sözsüz yönleri oldukça önemlidir ancak yanlış yorumlama potansiyelleri ve araştırma amacıyla bu tür verileri toplama ve ölçmenin metodolojik zorlukları nedeniyle bu modelde dışlanmaktadır. İletişim ayrıca araçsal ve duygusal alanlara ayrılmıştır.

Problem çözmede olduğu gibi, iki alan arasında örtüşme olsa da, bazı aileler duygusal iletişimde belirgin zorluklar sergilerken, araçsal iletişimde çok iyi olabilmektedir.

3. Roller: Aile rollerini, bireylerin aile işlevlerini yerine getirdiği tekrarlayan davranış kalıpları olarak tanımlarız. Bunlar, yemek yapmak veya çöpü atmak gibi rutin aile görevleridir. Model, aile işlevlerini yukarıda belirtildiği gibi araçsal ve duygusal alanlara böler. Her bir fonksiyon grubunun dikkate alınması önemlidir.
4. Duygusal Tepki Verebilme: Aile üyelerinin karşılaştıkları duygusal bir uyarana karşı verdikleri tepkilerdir. Bu tepkiler iki açıdan incelenebilir. Birinci olarak aile üyelerinin günlük yaşamda karşılaştığı olaylara nasıl tepki verdikleri, ikinci olarak ise tepki verilirken oluşan duygunun uygun olup olmadığıdır.
5. Gereken İlgiyi Gösterme: Aile bireylerinin diğer üyelere ilgi göstermesi ve onların faaliyetlerini izlemesi anlamına gelmektedir. Burada asıl odaklanılan konu, üyelerin birbirlerine karşı olan tutumlarının izlenmesidir. Odak noktası, aile üyelerinin ne kadar ve nasıl ilgi gösterdikleri ve birbirlerine ne kadar bağlı olduklarıdır.
6. Davranış Kontrolü: Davranış kontrolü boyutu, bir ailenin üç durumda davranışları ele almak için benimsemiş olduğu model olarak tanımlanır. İlk olarak, ailenin üyelerinin davranışlarını izlemek ve kontrol etmek zorunda kalacağı fiziksel olarak tehlikeli durumlar vardır. İkincisi, psikobiyolojik ihtiyaçları karşılamayı ve ifade etmeyi veya yemek, içmek, uyumak, seks ve saldırganlık gibi faktörleri içeren durumlar vardır. Son olarak, hem aile üyeleri arasında hem de aile dışındaki insanlarla kişiler arası sosyalleşme davranışını içeren durumlar vardır.

Tüm aile üyelerinin davranışlarını her durumda dikkate almak önemlidir. Ailenin kural ve standartlarının uygunluğunun değerlendirilmesi sırasında, ilgili kişilerin yaşları ve durumları dikkate alınmalıdır. Aileler kendi kabul edilebilir davranış standartlarını ve bu standartlarla ilgili izin verecekleri optimum düzeyi geliştirirler. Bu standartların doğası ve kabul edilebilir davranışa ilişkin optimum düzey, ailedeki davranış kontrol derecesini belirler (Miller ve ark. 2000).

4.1.5. Sağlıklı ve Sağlıksız Aileler

Aileler işlevlerini yerine getirebilme beceri ve kapasitelerine göre sağlıklı ve sağlıksız aileler olarak iki başlık altında değerlendirilmektedir.

Aile alanyazınında sağlıklı ve sağlıksız aileye ilişkin pek çok kuramcının görüşleri yer almaktadır.

Ackerman (1966)'a göre sağlıklı aile üyeleri gerçekçi, esnek, yaratıcı ve problemlerini çözmede daha akılcıdırlar. Başkaları ile ilişkilerinde daha açık ve içsel olarak farkındalığı yüksek bireylerdir.

Bowen (1976) ise sağlıklı aile işlevlerine sahip bireylerin yaşamlarında çeşitli değerler ve amaçlar edindiklerini; hayatlarını bu değer ve amaçlar doğrultusunda yönlendirebildiklerini söylemiştir.

Satir (1967) ise sağlıklı işlevi olan ailelerdeki bireylerin benlik saygılarının yüksek olduğunu ifade etmiştir. Bu bireyler kendilerinin her anlamda farkındadır ve kapasitelerini tam olarak bilirler (Akt. Nazlı 2001).

Sağlam bir aile yapısının tanımının nasıl yapılacağı araştırılırken, keşfettikleri şey “tek bir düşünüş arzı” ile bu duurmun izah edilemeyeceğidir. Ailenin mensuplarılarıyla bağlantılı şekilde alt tarafta sıra ile gösterilen niteliklerin olması sözkonusu aile yapısını sağlam aile kavramı tarafına yakın hale getirmektedir (Dönmezer 2001).

1. Benzer koşullarda olan aile mensuplarının birbirlerine karşılık sevgi ve itimat hissetmeleri
2. Aile bireylerinin birbirlerinin anlayış değişikliklerine saygı duymaları ve anlamak için çaba göstermeleri
3. Aile mensuplarının aralarında iletişime geçebilme yetenekleri
4. Ailenin bireylerinin değiştirilmesi imkansız durumları kabullenebilmeleri
5. Anne, baba ve çocuklar arasında olması gereken sınırların şeffaf bir şekilde belirlenebilmesi

Bunun dışında bu sayılanlara kendini karşısındakin yerine koyma ve onun gibi düşünebilme de ilave edilmiştir (Yıldırım 2005).

Aile bireyleri arasında bir ya da daha çok bireyin psikolojik rahatsızlıklarının bulunması, o ailenin sağlam olmadığı manasını taşımamaktadır. Fakat, bilhassa ailede olan çocukların esas psikolojik ihtiyaçlarının iyi bir biçimde giderilmesi ve ileride sosyal hayata mutluluğu yakalamış kişilerin ilave edilmesi yönünden sosyo-kültürel ortamda bulunan ebeveynlik kavramına ve özelliklerinin kapsamına, bu

bireylerin ruhsal sağlık durumları da dahil edilmektedir. Psikolojik aksaklıklar, ruhsal gerilimde bulunan ufak çocukları bulunan ve birden çok çocuğu büyüten anne ve babalarda, bilhassa da daha çok izlenmektedir. Psikolojik rahatsızlıkların tedavisinin yapılmadığı hallerde çok fazla zaman alacağı ve yinelenebileceğı dikkate alınırsa, anne ve babalarında psikolojik rahatsızlık bulunan çocukların, anne ve babalarının çok fazla nüksetme yaşamaları halinde çocuklarda birden çok gelişme aşaması sözkonusu rahatsızlıktan etki altında kalacaktır. Sağlam aile ve soyun meydana getirilebilmesi yönünden zorunlu hallerde zaman geçirmeden konu ile ilgili uzmanlardan destek görmenin ehemmiyeti gittikçe kendisini daha fazla göstermektedir. Aile içinde psikolojik rahatsızlığı bulunan kişinin, rahatsızlığı ile bağlantılı bilgilenmek, aile içinde iletişimi daha iyi gerçekleştirebilmenin yöntemlerini aramak, sorunlarla bağlantılı çözümlerler ortaya koyabilmek yönünden ilerleme sağlayan tıp bilimi kapsamında ve ilmi araştırmaların ışığında bilgilenmenin ne derece ehemmiyetli bulunduğu günümüzde inkar edilemez bir realitedir (Şentürk 2008).

Bu tanımlamalara göre sağlıklı işlevselliğı olan ailelerde aile üyelerinin birbirleri ile güçlü iletişime sahip olduğu, yaşanan problemlere karşı etkili problem çözme becerileri geliştirebildiğı, aile üyelerinin bireysel sınırlara özen gösterdiği, aile üyelerinin birden fazla prensibe ve değere sahip olduğu görölmektedir. Sağlıksız aile işlevselliğı olan ailelerde ise aile üyelerinin birbirlerinden oldukça habersiz olduğu ya da tam tersi fazlası ile iç içe olduğu ve yaşanan problemlere karşı geliştirdikleri problem çözme becerilerinin yetersiz olduğu görölmektedir (Gladding 2012).

4.1.6. Ailenin Özellikleri İle Ergenlik İlişkisi

Ergenliğin yaşandığı dönem, esasında çocukluk evresinden yetişkinliğe geçişin görüldüğü dönem şeklinde tanımlanmaktadır. Bireylerin yaşamları evrelerden meydana oluşmaktadır. Bebeklik aşamasından çocukluk aşamasına geçiş, ilkökul-ortaokul bitirmek, başka bir eve taşınmak, işe başlamak, evlilik vb. aile yaşamında geçiş evreleridir. Farklı durumlara uyum göstermek alışkanlık kazanmak güç gelmektedir. Ergen olunan evrenin de birden fazla farklılaşmanın ortaya çıktığı bir aşamalar toplamı olduğu akla getirilirse, görülen güçlükler daha çok algılanabilmektedir (Steiner ve ark. 2015).

Birey yaşantısındaki en süratli büyüme ve gelime evreleri doğumdan önce, doğum sonrası ve ergen olunan evrelerdir. Anında süratlenen ve orantısız şekilde

kendisini gösteren büyüme haline ergen olanın uyumu güçtür. Sözkonusu dönem içinde sakarlık durumları ile de sıklıkla karşılaşmaktadır. Bunun dışında süratle farklılaşan fiziki görüntü benlik anlayışını da etkisine alabilmektedir. Ergen olma evresi gerek fiziki görünüm ve vücut görüntüsünün çok ehemmiyet gösterdiği gerekse de salgılana hormon düzeylerindeki farklılaşmalar sebebiyle türlü problemlerin (sivilce türleri, şişmanlamak-zayıflamak şeklinde) görüldüğü bir aşamadır. Söz konusu evrede ergenin dış dünya tarafından beğeni kazanmak, ilgilenilmek arzu eder ama bir yönden de kendisini çok fazla “çirkin”, “yetersiz” algılayabilmektedir. Bilhassa akranlarına göre daha erken ve daha geç olgun hale gelenler söz konusu evrede problem yaşayabilmektedirler (Fransisco ve ark 2015).

Fiziki farklılaşmalar ergen olmanın en görülür niteliğidir ama ergen olunan dönemde yalnızca hormonal değişimler görülmez, hisler ve fikirler de farklılaşma durumunda bulunmaktadır. Ergenin bedenindeki farklılaşmaları algılamak ve uyum göstermek zaten yeterli derecede güç iken bu duruma bir de kimlikssel gelişimle ilgili endişeleri eklenmektedir. Ebeveyn korumasında geçmiş olan çocukluk evresi bitmektedir. Ergenliği yaşayan birey taraftan özgürleşmeyi, kişilik kazanmayı, kendisine yeter duruma gelmeyi sabırsız bir şekilde beklerken bir yönden de kısıtlarının farkında olmadığı sözkonusu farklı alemin keşfini yapmaktan, yalnızlıktan, diğer insanlar tarafından algılanamamak nedeniyle tedirgin olabilmektedir (Abalı ve ark. 2006).

Bilhassa ergen olanların ilk seneleri (12-14 yaş arası) çatışma durumunun muhakkak gerçekleştiği senelerdir. Bireysel değişiklikler bulunmakla beraber söz konusu evre fiziki ilerlemenin en süratli bulunduğu evre şeklinde değerlendirilme yapılmaktadır. Hormonlarda bulunan farklılaşmalar gerek biyolojik gerekse de hissi tepki çeşitlerini çok fazla etkisine almaktadır. Sözkonusu dönem içinde ergen olanlar hislerini denetlemede (öfkelenme) güçlük çekebilmekte, duygudurumlarında anlık farklılaşmalar (neşeli iken kendi odasına geçebilir) izlenebilmekte, eleştiri durumunda hassaşılaşmakta ve çok duyarlı ve kırılabilir bir benlik algıları bulunmaktadır (Berge ve ark. 2013).

Ergen olunan evrenin en güç yönü belki de fiziki şekilde erişkin bir kişinin niteliklerine sahip olunurken, duyuygudurum ve bilinç olarak gelişim göstermesi bu derece süratli bulunmamaktadır. Ergenliğe giriş evresi ile beraber düşünme ve sorunları çözümleme yeteneklerinin de gelişim göstermesi beklentisi bulunmaktadır. Çocukluk dönemi içinde düşünce yapısı somut olanlarla ilgili olmaktadır. Mesela

nesnelerin gruplamasını yaparken çocuklar öncelikle renk çeşitlerine veya şekil biçimlerine göre grup yapmayı seçmektedirler, ama ergen olma evresi ile beraber soyut düşünme yeteneğinin gelişme göstermesiyle olayların değişik taraflarını da değerlendirme yapmaya geçmektedirler. Ancak bu yetenek tabi ki anında elde edilmemekte, bilhassa ergenlik döneminin ilk senelerinde çocuk olunan döneme ait düşünme gereçlerinin kullanımı devam etmektedir. Söz konusu sebeple ebeveynin zihni bulanabilmektedir. Karşılarındaki büyümüş bir delikanlıdır ancak hareketleri ve çocuk gibidir (Ryan ve Deci 2004).

Ergenlik gören birey bu derece fazla farklılaşmadan geçerken esasında ebeveyn de farklılaşma gösterir, göstermeleri gerekmektedir. Çatışma yaşamın her sahasında bulunan ve bulunması zorunlu esasında gerekli bir aşamadır. Bu noktada önemli olan kişilerin çatışma türleri ile nasıl mücadele ettikleridir. Ergen olma evresinde süratli büyüme ve farklılaşma ergen olanın hislerini, hareketlerini denetlemesini güçleştirebilmektedir. Çocuk olma ve yetişkin olma arasında kalma gerek ebeveynin gerekse de ergen olanın tepkilerini, problemler ile mücadele etme yeteneklerini değiştirmektedir. Ebeveyn bir yönden büyüme gösteren çocuklarının daha olgun olmasını beklerken bir yönden de çocuklarının yükümlülüklerini almasını geciktirebilmektedirler. Ebeveyn ve ergendeki çatışma türleri esasta bu çelişkilerden ortaya çıkmaktadır (Alacahan 2010).

Otoritenin uygulanmasına itiraz etme, sözleri dikkate almama, eleştirileri kabullenmeme, hassas olma, küçük görme ve eleştiri yapma gibi tepkiler, ergen olma aşamasının kendisine has tepki türleri şeklinde değerlendirilmektedir. Ergen bu yöntemlerle ebeveynlerinden değişik bir kişi olduğunu ispat etmeye, kendisinin kendi kendine yettiğini ortaya koymaya uğraşmaktadır. Bir taraftan da yalnızlıktan, kusur işlemekten çekinir, ebeveynin kendisine klavuzluk yapmasına içinden gereksinim hissetmektedirler. Ebeveyn ise anında hisleri farklılaşan, kendilerine karşı eleştirilerde bulunan, yükümlülükler hususunda dikkate almama yönünde davranışlar gösteren ve en önemli olanı otoritelerini ve kural biçimlerine sorgulama yapan çocukları ile uğraşmakta güçlük çekebilmektedirler. Zira bu hal önceki karşılanlardan değişik, alışılmış ebeveyn ve çocuk durumu artık geçerli değildir. Eğer ebeveyn çocukluğu sırasında kendilerinin kullandıkları usulleri sürdürürlerse ergen ile ailedeki çatışma fazlalaşabilmektedir. Zira ergen olanın kurtulmayı arzu ettiği, ispatlamayı istediği çocuk olmadığı düşüncesidir. Ergenlik döneminde bulunan kişi daha değişik istekler yapmaya başlar, fakat daha fazla arkadaşlarıyla vakit

harcamak, istediğinde istediği yerlere gitmek ve gelmek, kendi istediği gibi giyinmek, istediği müziği dinlemek şeklinde isteklerde bulunmaktadır. Ebeveyn ergenin bu tavır ve davranışları karşısında ne şekilde tepki göstereceğini bilememektedirler. Ailelerin bazıları kısıtlamaları esneterek ergenin istediği şeyleri gerçekleştirmesini en iyi yöntem olarak kabullenmekte, bu şekilde çatışma seviyesi düşecektir, bazı anne babalarsa bu durumun tam tersi hareket ederek kurallar yerleştirmekte, ergen bireyin yaşamını denetime alarak onun zarar görmesine mani olmaya uğraşmaktadırlar. Esasında bu iki durumun odağında olma, gerek ergen olanı hak ve yükümlülükler hususunda kısıtlar koyarak yardım etmek, gerekse de karakterini geliştirmesi, kendisini anlatabilmesi açısından ona olanaklar sağlamak en iyi çözüm olmaktadır (Ryan ve Deci 2004).

Ergen ile ebeveyninin esas çatışma konusu hak ve yükümlülükler sahasında görülmektedir. Sözkonusu durumun yanında akran bağlantıları, eğitim başarısı, öfke krizleri hak ve yükümlülükler çevresinde biçimlenen başka çatışma sahaları bulunabilmektedir. Akran bağlantılarının ergen açısından manası ve önemi fazladır. Anne-babalarsa bazen çocuklarının kendi düşüncelerinden uzaklaşmasına üzülmekte bazen de akranların negatif etkileri gerçekleşebileceğinden endişe ederek ergenin akran bağlantılarını denetime almaya uğraşabilmektedirler. Ergen bireyin akranlarını bilmek iyi bir düşüncedir, ama tasdik edilmeyen akranları men etmek genel olarak tam tersi neticeler ortaya konulabilmektedir. Ebeveyninden ise akranlarının düşüncelerine daha fazla önem veren ergenlik yaşayan birey, annesi –babası sert kurallar koyduğunda arkadaşlarının etkisi altında daha çok kalabilmektedir. Ergen bireyler anne ve babalarının onlara itimat etmesini talep etmektedirler. Bu sebeple anne ve baba ergen olan bireyin hareketlerine eleştiri getirmek yerine güven bağlantısı gerçekleştirmek, pozitif yönleri destek vermek, çatışma sahalarını azaltmaktadır. Ergen bireyler hakları elde etmek istemekte ama bağımsız olmak yaşamda her dilediğini gerçekleştirmek değildir. Özgürlük türleri yükümlülük ile yardım edildiğinde anlam elde etmektedir. Her ne derecede ergen olanlar kural türlerine karşı kin besleseler de esasında kural türleri itimat etmektedirler. Sözkonusu sebeple ebeveynin kural getirmediği, ergene sınır getirmediği hallerde ruhsal ve toplumsal gelişim bu durumdan negatif etki altında kalabilmektedir. Sınırlara esneklik getirmek, kuralların sayısını düşürmek, farklı kurallar durumuna getirmek zorunlu olabilir ama kural çeşitliliği mutlaka bulunmalıdır. Kural çeşitliliği

bulunmadığında iyi ve doğru olanı bilmek, bireysel değerlerin gelişimini güçleştirmektedir (Steiner ve ark. 2015).

Bu yaklaşım, sosyal durumların davranış üzerinde olgunlaşma etkilerinden daha fazla olduğunu varsaymaktadır. Yeni davranışlar, en basit şekilde, yalnızca takviye yoluyla değil, gözlemsel öğrenimden kaynaklanan olarak açıklanabilmektedir. Yanıtlar edinme ve bu yanıtların fiili yerine getirilmesi arasında bir ayrım yapılmaktadır. Yanıtların oluşup oluşmayacağı, büyük ölçüde sosyal durumların ve bilişsel süreçlerin özel kombinasyonuna bağlıdır. Öğrenilen cevaplar, öğrenilene veya uygun görene kadar uyuyabilmektedir (Çelik ve Kocabıyık 2014).

4.2. ERGENLİK KAVRAMI

Ergenlik, çocukluk döneminden yetişkinlik dönemine geçiş basamağıdır. Bu, tatmin edici bir şekilde müzakere edilmediği takdirde yetişkin yaşamında duygusal ve davranışsal sorunlara yol açabilen biyolojik, sosyal, duygusal ve bilişsel gelişim dönemidir. Normal olarak yaklaşık 10 ila 13 yaşlarında başlayıp 18-22 yaş arasında sona ermektedir (Caplan ve ark. 2009).

Ergenlik terimi genellikle yaşamın ikinci on yılını kapsar ve yaşla kolaylık için ayrılmış üç aşamadan oluşur: erken ergenlik (10-13 yıl), ergenlik ortası (14–17 yaş) ve geç ergenlik (18-20 yıl) . Gelişmekte olan yetişkinlik, 18 ila 25 yaşları kapsayan yeni bir gelişim evresidir. Tamamlanacak olan gelişimsel görevler, bu alt fazların her birinde farklıdır. Erken ergenlik döneminde ergenlik dönemine gelince, fiziksel büyüme ve değişmiş görünüm merkeze dönüşme eğilimindedir. Bu değişiklikler, kişinin aile ile ilişkisinin daha önce görülmemiş yollarla değişmek üzere olduğunu hatırlatmasıdır. Orta ergenlik genellikle kişinin bilişsel güçlerinin bazı yetişkinlerin yeteneklerine eşit olduğu ve hatta bazılarının yeteneklerini aştığı gerçeğini ortaya çıkarır. Bu, kendine daha kapsamlı bir bakış, yeni bir kimliğin oluşumu, aileden daha fazla bağımsızlık ve akran ilişkilerine artan bir bağımlılık sağlar. Bu değişikliklerin yanı sıra, yeni heyecan ve riskleri de beraberinde getirecek olan mahremiyetin artırılması ihtiyacı doğuyor. Geç ergenlik, menşe familyasından çıkış hazırlığının merkezi olduğu aşamadır. Kök aileden ayrılma aşaması Her ne kadar bu durum genellikle yeni yetişkinlik dönemine kadar tamamlanmamış olsa da, gençliğin tamamen bağımsız olduğu, hatta diğerlerinden (küçük kardeşler ve akranlar gibi) bile sorumlu olduğu birçok dönem vardır. Erken yetişkinlik döneminde, finansal yaşama

da uzanan bağımsız bir yaşam birliği vardır. Ayrıca kariyer seçiminin ve iş yörüngesinin birleştirilmesini bekliyoruz ve ortak seçimlerimiz daha dengeli ve bağlayıcı ilişkilere yönelik bir gözle daha uzun vadeli hale geliyor (Steiner ve ark. 2015).

4.2.1. Ergenlik Kuramları

Ergenliğin yaşandığı dönem, tecrübelerin (görev ve karar farklılıkları) ve yeni şeylerin bulunduğu bir evre olduğundan yerleşik hayata geçiş aşamasından önceki kabile hayatına benzetme yapılmaktadır. Ergenlik döneminin çok süratli ve gerilimli bir evre olduğu ifade edilmektedir. Hall araştırmalarında, bu rüzgarlı ve ruhsal gerilimli dönemin meydana geldiği gibi zaman geçtikçe kaybolacağını ifade etmiştir. Bu kuram çevre ile ilgili unsurlar gözönünde tutulmadığı için çok fazla eleştiri almıştır (Muuss 1975) Ergen olma Hall'den sonra birden fazla araştırmacı tarafından araştırılmış bir gelişme evresidir. Bu teoriler aşağıda açıklanmaktadır.

4.2.1.1. Psikososyal gelişim kuramı

Erikson (1968), “insanın sekiz evresi” biçiminde tanım yaptığı gelişme aşamasını kimlik gelişimi evreleri şeklinde tanım yapılmaktadır. Bu aşamalarda karşı karşıya kalınan iki farklı tercihi ise “kriz” diye isimlendirilmektedir. Kriz aşamaları birey yaşamındaki dönemeçleri ifade etmektedir. Her dönemeçte görülen kriz, bir ileriki kriz aşamasını ne şekilde geçeceğimiz göstermektedir. Dolayısıyla krizler öncesindeki üzerine yapılandırılmaktadır ve her bir güçlüğün çözümündeki başarı öncesinde çıkan güçlüklerin sağlam bir şekilde çözülmesiyle ilişkilidir (Akt. Burger, 2006). Her gelişme aşaması krizler ile kişilik kazandırılmaktadır ve her krizde de pozitif ve negatif olacak şekilde çift başlı çıktı ihtimali bulunmaktadır. Bu merkezde uyumlu sentezlemenin yapılabilmesi açısından çatışma durumunun her iki ucunda tecrübe edilmesi zorunluluğu düşüncesi bulunmaktadır. Kriz aşamasının pozitif ve tatmin edici bir biçimde neticelenmesiyle olumlu özelliğin egonun baskın kısmını meydana getirmesi beklentisi gerçekleşir. Söz konusu halde de kişinin sağlam bir karakter meydana getirdiğinin belirtecidir. Erikson'un ifade ettiği bu çift uçlu çıktı türlerinin bulunduğu kriz aşaması sağlam bir biçimde çözüme uğratılmamış ise kişinin benlik kavramı da tahrip olur ve kişide uyum sorunları ile psikopatolojik problemler izlenebilir. Bu sebeple; olumlu özellik kavramının meydana gelmesi direkt psikososyal aşamaların sağlam çözümleri ile ilişkilidir (Çelen 2011).

Erikson'un ifade ettiği kişilik gelişimindeki bireyin sekiz aşama şu şekildedir:

1. Temel Güvene Karşılık Güvensizlik (0 – 18 ay),
2. Bağımsızlığa Karşılık Utanç ve Şüphe (1,5 – 3 yaş),
3. Girişimciliğe Karşılık Suçluluk (3 – 6 yaş),
4. Üretkenliğe Karşılık Yetersiz Kalma (6 – 11 yaş),
5. Kimlik Kazanma Durumuna Karşılık Kimlik Karmaşası (12 – 21 yaş),
6. Yakın Olmaya Karşılık Yalıtılmış Olma (Yalnız Kalma) (21 – 30 yaş),
7. Üretken Olmaya Karşılık Verimsiz Kalma (Durgun Olma) (30 – 65 yaş),
8. Benlik Bütünlüğü Durumuna Karşılık Umutsuz Olma (65 yaş ve sonrası) (Burger 2006).

Erikson'a göre kimlik, kişinin kendisinin gelişim aşamalarında şekil kazanarak meydana gelen bir aşamadır. Kişinin bu aşamayı görürken kimliğini meydana getirmesi ve bu kimlik sistemini kabullenmesi güç ve endişe oluşturan bir aşamadır. Zira bu aşama sırasında kişiler kendilerine en uyumlu sistemini elde edebilmek açısından değişik görevleri, değişik kültür türleri ve değişik görevleri tecrübe edebilmektedir (Aydoğdu 2010).

Erikson (1968), psikososyal gelişim kuramını basamaklı meydana gelme prensibine ya da epigenetik teoriye istinat ederek meydana getirilmiştir. Epigenetik teoriye göre her kişinin yaşına bağlı şekilde geçirmesi zorunlu gelişim aşaması işlevsel bir bütün meydana getirinceye dek önceden ifade edilen prensipler kapsamında bulunmalı ve birbirini sıra ile izlenmelidir. Zira psikososyal gelişim teorisindeki her bir aşama kendisinden sonra gelen aşama için bir evre vazifesi yapmaktadır (Akt. Özgüngör 2009).

Sözkonusu yönde psikososyal gelişimin birbirini takip eden aşamaların geçilmesi ile meydana geldiği izlenmektedir. Psikososyal gelişim aşaması boyunca her evrenin kendisine has ihtiyaçları, bitirilecek vazifeleri ve aşılması beklenen kendisine has krizleri bulunmaktadır. Sözkonusu odakta amaç, kişinin pozitif kimlik sistemi meydana getirebilmesidir. Olumlu kimlik gelişimi, bu ihtiyaçların giderilmesi, problemlerin ortadan kaldırılması, vazifelerine uyumlu zamanda tamam hale getirilmesi ve krizin aşılmasıyla gerçek hale gelmektedir (Atak 2011).

4.2.1.2. Ahlaki gelişim teorisi

Kohlberg, kişisel kimliğin oluşumunun bir yönü olarak ahlaki akıl yürütmenin gelişimini görmüştür. Onun yaklaşımı, Piaget'in çocukların ahlaki düşüncesi hakkındaki soruşturmasına dayanmakta, özellikle de Piaget'in iki tür ahlaki akıl yürütmesinin bilişsel gelişimin belirli aşamalarıyla ilişkili olduğu noktasındadır.

Operasyon öncesi seviyedeki çocuklar ahlaki gerçekçiliği sergilerler, yani eylemin doğruluğunu, insanların niyetleriyle değil, sonuçlarına göre yargırlar ve kurallarını değiştiremez olarak görülmektedir. Çocuklar soyut operasyonlar aşamasına geçtiğinde, insanların niyetlerini düşünürler ve kuralların keyfi ve değişebilir olduğuna inanmaktadırlar. Bu ahlaki göreciliğin aşamasıdır (Tarhan 2011).

Kohlberg, ahlaki fikirlerin üç farklı seviyede ve sözkonusu seviyelerin altı aşamasında meydana geldiğini ifade eder. Her bir seviye kendisinden evvel ve sonraki ile ilişkilidir. Sözkonusu aşamalar belirli bir sırada meydana gelirler ve bir sonraki aşamanın, bir öncesinden özellik şeklinde değişik bulunduğunu iddia eder. Kohlberg'e göre her bir seviye, çocuk bir ileriki seviyeye geçmeden önce başlamalı ve içsel hale getirilmelidir (Aydın 2003).

Kohlberg'e göre görev alma aşamaları çok önem taşımaktadır. Rol alma aşamaları, ahlak dönemleriyle yakinen bağlantılıdır ve birbirlerini izleyen yapılardır. Bu yapının son safhası ahlaki harekettir. Üst seviyede ahlaki bir hareket, mantık ileri sürmenin üst aşamalarından birisine erişmesini zorunlu kılmaktadır (De May ve Schulze 1996).

Kohlberg, ahlaki yargı ve hareketin gerek sebepsel şekilde gerekse de kavramsal şekilde karşılıklı bağlantıda bulunduğunu ve bu ahlaki birlikteliğinde benliğin bilişsel idarecisi bulunduğuna inanç göstermiştir (Haynes 2002).

4.2.1.3. Sosyal bilişsel yaklaşımı

Sosyal Bilişsel Yaklaşımı çerçevesinde, birey hareketi, bilişsel, hareketsel ve çevre ile ilgili unsurlardaki devamlı etkileşmeden etki altında kalmakta ve bu duruma göre düzene alınmakta ve izah edilmektedir (Bandura 1977).

Sosyal Bilişsel Yaklaşımı, birey hareketinin öğreniminin yapılması ve tecrübelerle ilişkili şekilde zamanla farklılaşmaya geçmesinin koşul ve gerekçeleri ile yakın bir şekilde alakadar olmaktadır. Buna göre, insan davranışı gözlemlerden olduğu kadar deneyimlerden de doğrudan etkilenmektedir. Goldstein, öğrenmeyi, deneyim odaklı davranış değişimi olarak tanımlanmaktadır (Goldstein 1981).

Sosyal öğrenme ise, öğrenmenin, sosyal ortamlardaki deneyimlerden sosyal paydaşlardan etkilenmek koşuluyla oluşan davranış değişikliklerini ele alan (öngören) bir üst öğrenme biçimidir. Toplumsal öğrenme durumunun gerçek hale geldiği toplumsal şartlarda aile, okul ve aynı yaştakiler ifade edilebilir. Bandura'ya göre, sosyal etkileşim, insan davranışının şekillenmesi ve değişmesinde temel etkenlerden biridir (Bandura 1977).

Sosyal yaşamda her kişi, başkasını izler ve başkalarından bazı şeyler öğrenir. Akers ve arkadaşları, öğrenme sürecindeki bir insanın, yakın ilişkiler geliştirdiği sosyal gruplardan önemli derecede etkilendiğine vurgu yapmaktadır (Akers ve ark. 1989).

Bahsedilen bu sosyal gruplardan bireyi en çok etkileyen okul, iş ve arkadaş ortamıdır. Rotter, davranışın olası belirleyicilerini şu şekilde sıralamıştır: “Sosyal kabul, sosyal değişim, diğer doyum araçlarındaki azalma, genelle uyum, şahsi tercihlere uygunluk” (Rotter 1982).

Sosyal kabul, sıralamanın en üst sırasındadır. Birey, gerçekleştireceği bütün eylemlerin ya da davranışların, içinde bulunduğu sosyal ortamda kabul görmesini sağlar. Bireyin sosyal ortamdan alacağı kabul, tercihinin ya da davranışının temellerinin sağlamlaşmasını sağlar. Bandura ve Rotter, birey davranışının “model alma” yönteminden çok etkilendiğini ve bu yöneme göre değiştiğini vurgular (Bandura 1977; Rotter 1982).

Model alma, izleme ve arkasından öğrenim görme ile beraber harekete çevirme evrelerini bulundurur. Model alınan bireyin durumu, pazardaki kuvveti ve seviyesi ve modelin toplum içinde başkalarıyla bulunan etkileşim durumu, model hareketinin öğrenilerek uygulamaya dökülmesinin arkasından ne derece kabullenileceği hususunda da bazı işaretler vermektedir. Bandura, bireylerin ortamlarındaki hareketlerini izlediklerini, bu noktadan belli başlı neticeler ortaya koyarak kendileri açısından faydalı bulunan hareketi gösterdiklerini ortaya koyar ve öğrenim görmenin sağlamlaştırmaya ihtiyaç bulunmadan devamlı oluştuğunu ve o bilgiye gereksinim hissedildiğinde izlenebilir şekilde meydana geldiğini savunur (Seymenoğlu 1998).

4.2.1.4. Ekolojik sistemler kuramı

Bronfenbrenner tarafından ergen gelişimi üzerine yapılan analiz, ergenleri birbirleriyle olan ilişkileri ve değişen sosyal ve çevresel bağlamları veya sistemleri açısından anlayan ekolojik bir yaklaşıma dayanmaktadır. Onun yaklaşımı, davranışı birey ve çevresi arasında bir işlev veya etkileşim olarak gören Lewin’in Saha Teorisine dayanmaktadır. Benzer şekilde, Bronfenbrenner için, ergen gelişimi birey ve çevresi arasındaki etkileşimin sonucudur. Çevresindeki fiziksel çevrede ve sosyal çevrede meydana gelen değişim, bir ergenin gelişimini etkilemektedir. Bu Proses-Kişi-Bağlam Modeli olarak ifade edilmektedir. Çevreyi dört birbiriyle ilişkili sistemden oluştuğunu tanımlamaktadır (İşmen Gazioğlu 2015).

- Mikrosistem, kişilerarası etkileşimlerin anlık, yüz yüze sistemi, bir sosyal ilişkiler ağıdır, örn. aile, akran grupları, komşular ve okul. Bu tür sistemlerin ergen üzerindeki etkisi artabilir veya azalabilir. Akran grubu, pozitif veya negatif şekilde baskın bir etki halini kendisinde bulundurabilir. Olumlu ergen gelişimi ebeveynler ve ergenler arasındaki karşılıklı karşılıklılığa bağlıdır. (Baykara Acar ve Acar 2002).
- Mezosistem farklı mikrosistemler arasındaki etkileşimlerden oluşur, örn. ergen ve anne-baba ve ergen ve akran grubu. Tipik bir ergen, zaman içinde ve farklı bağlamlarda değişen birçok farklı role sahiptir. Yaş ayrımcılığı yoğunlaşmıştır ve sonuç olarak bazı ebeveynler ve ergenler arasındaki ilişkiler zayıflamış ve ergenler geçmişte olduğundan daha sorunlu olarak algılanmaktadır. Ebeveynler ve ergenler arasındaki etkili iletişim ve etkileşimler, pozitif ergen gelişimi için gerekli görülmektedir. Maksimum pozitif gelişme olması için, farklı mikrosistemlerin birbirleriyle uyumlu veya uyumlu olması gerekir (Özbesler ve Bulut 2013).
- Ekosistem, ergenin ait olduğu yerel topluluktur. Okul ve mahalleler, yerel otorite ve çalışma. Bu alt sistemlerdeki değişiklikler, ergenleri etkileyebilir ve davranışlarını etkileyebilir (Targowska 2015).
- Makrosistem, mikro, mezo ve ekosistemi, bu sistemi bilgilendiren sosyal ve kültürel değerlerle birleştiren bütün sistemdir. Bu değerler, ergenliğin ne olduğunu ve aynı zamanda bir ergenin sosyal ve yasal statüsünü tanımlar (Jarolmen 2017).

Aşağıdaki durumlarda sorunlar ortaya çıkabilir:

- Mikrosistemler arasında çok az veya hiç etkileşim ve iletişim yoktur, örn. Ebeveynlerin ve ergenlerin birbirlerinden izole edilmesi veya ergenlerin birbirlerinden izole edilmesi halindedir (Jarolmen 2017).
- Ergenler için farklı mikrosistemlerden, ergenlerin yasalarla çelişmesine yol açan sapkın veya suçlu davranışlarda bulunmaları için teşvik vardır (Lindberg ve Demircan 2013).

4.2.2. Ergenlik Sorunları

Ergenlik döneminde ortaya çıkan gelişimsel değişiklikler geniş ve bir gencin işleyişinin neredeyse her alanını etkilemektedir. Bebeklik döneminden başka,

ergenlik dışında yaşamın başka hiçbir aşamasında bu kadar hızlı değişiklik gerçekleşmez. Bunlar görünüm, davranış ve psikolojik durumunu, diğerleriyle bağlantıları ve risk almaya etki yapan pubertal değişikliklerle başlar. Vücutları hızlı büyüme ve gelişimden geçer. Kas kütleleri neredeyse bir gecede artar. Sekonder cinsiyet özellikleri ortaya çıkar ve dikkat, haz, endişe ve endişe kaynağı haline gelir. Uzun yıllar boyunca oldukça istikrarlı olan bu görüntüleri, bazen kendilerini tanımakta zorlanacakları bir şekilde değişir. Ve yine de, aynaya bakmayı kesemezler. Zihinleri, yetişkinlerinki gibi istikrarlı bir şekilde genişlemeye başlar. Öğretmenleri, benzeri görülmemiş başarılar gerçekleştirmelerini talep ettikleri zaman, kendi beklentilerin tersine hayretlerimizi keşfederiz. Yetişkinlerle olan etkileşimlerinde yeni bir seviye vardır; artık eşit olarak davranılmaktadırlar, mahremiyetlerine gerektiği gibi saygı duyulmaya başlanmıştır, çeşitli konulardaki görüşleri ciddiyle değerlendirilir ve en önemlisi, sosyal etkileşimlerimizdeki yeni bir alt akım, yeni bir boyut ve yaşça eski oyun arkadaşlarını ve tanıdıklarını aniden arzu nesnelere dönüştüren yeni bir heyecan bulunmaktadır (Steiner ve ark. 2015).

Ergenlik aynı zamanda ergenlerin kendi kişisel kimliklerini ve özerkliklerini yaratma çabasıdır; bu zaman zaman ebeveynleri, bakıcıları veya öğretmenleriyle büyük veya küçük, geçici veya sürekli anlaşmazlıklara yol açabilir. Adölesanların çoğu bu fazı tatmin edici bir şekilde tamamlar ve ebeveynleri ve diğer yetişkinlerle olumlu ilişkilerin tadını çıkarır (Caplan ve ark. 2009).

Ergen durumunda bulunanlar, özgürlüklerini ve kişiliklerini elde etme çizgisinde çok zorlu aşamalardan geçerler ve yaşamın hangi noktasına uymak ve nereye gitmeyi arzuladıklarına karar vermek açısından uğraş gösterirler (Gül ve Güneş 2009).

Bilhassa hormon türlerinde ve beyin yapısında oluşan farklılaşmalar, başka bireylerin beklenti içinde oldukları, akranlarının gösterdikleri baskı, görülen duygusal inişler ve çıkışlar, ebeveyn ile fazlalaşan çatışma türleri, kendi içinde özgürlük elde edebilmek açısından gerçekleşen uğraşlar ve gitgide güçleşen okul dersleri şeklindeki problemle mücadele eden birden çok genç birey yönünden erken bedensel gelişim ve onu geç izleyen bilişsel, toplumsal ve duygusal gelişimdeki kopukluk ile mücadele etmek oldukça güçtür (Gül ve Güneş 2009).

Ergenlik çağında gezinmek ergenlerin karşılaştığı en büyük zorluklardan biridir (Silbereisen ve Kastner 1998). Ergenler fiziksel değişimlerle birlikte önemli psikolojik ve duygusal değişimlere uğrarlar. Örneğin, kadınlarda meme gelişimi ve erkeklerde yüz kılı büyümesi gibi fiziksel görünümdeki dönüşümler ve yüksek

oranda dramatik bir artışla karşı karşıyadırlar. Bu dönemde, çoğu genç, yirmili yaşların başlarında büyümeye devam etse de, çocuklardan fiziksel olarak yetişkinlere olgunlaşacaktır. Gençler, her biri kendileri hakkında hissettikleri yolu etkileyen bedensel değişimler ve yüz değişiklikleri de dahil olmak üzere tüm fiziksel değişimlerle karşı karşıya geldikçe, benlik imajı geçici olarak tehdit edilebilir. Ergenliğin etkisi kişiye göre farklılık gösterir: bazı gençler kendini çekici, çirkin ve korkuturken, çekici, yetişkin ve kendinden emin hissederler. Bu fiziksel değişimler psikolojik ve duygusal geçişlerle iç içe geçmektedir. Fiziksel değişiklikler, kendilik imajını ve davranışlarını etkiler, diğerlerinde de değişiklikler ve tepkiler verir. Çocuğun fiziksel görünümündeki değişiklikler, örneğin ebeveynlerden, akranlardan ve diğerlerinden farklı davranış biçimleri ortaya çıkarabilir. Bu tür zorluklara ek olarak, ergen ruh halleri gün boyunca dalgalanma eğilimindedir (Wolfe 2006).

Ergenlik döneminde meydana gelen dışsal ergenlik değişikliklerine ek olarak beyindeki hormonal ve sinaptik değişiklikler gençlerin davranışlarını etkilemektedir. Önemli bir hormonal değişim, strese karşı biyolojik yanıtta merkezi bir rol oynayan hipotalamik-hipofiz-adrenal (HPA) aksın artan aktivitesidir. Ergenlik döneminde stres düzeylerinin artması büyük ölçüde bu daha aktif HPA eksenine bağlanmıştır. Prefrontal korteks - beynin duygusal kontrol, dürtü kısıtlaması ve rasyonel karar vermenin gerçekleştiği kısmı, ergenlik döneminde de hızla büyür. Ancak, beynin bu kısmı hala gelişmekte olduğundan, çoğu genç henüz kendini kontrol etme yeteneklerini tam olarak elde edememiş ve düzenlemeyi etkilememiştir. Belli bir dereceye kadar, nöro gelişimdeki bu gecikme, birçok gencin neden yüksek riskli ve dürtüsel davranışlarda bulunduğunu açıklar: tutkuları tutuklanır, ancak tutarlı ve olumlu kararlar almak için bilişsel ve öz-düzenleme becerilerinden yoksundurlar (Wolfe 2006).

Genel olarak bu nörolojik süreçler ve deneyim sonucunda ergenlerin entellektüel yetenekleri daha sofistike hale gelir, ilişkilerle ilgili beklentileri daha gerçekçi hale gelir ve duyguları düzenleme yetenekleri daha hassas bir hale gelir. Ayrıca, akıl yürütme ve problem çözme gibi daha gelişmiş bilişsel beceriler ortaya çıkar ve birleştirilir. Daha ileri düşünme yetenekleri, varsayımsal durumları ve soyut kavramları (kişinin kendini, ilişkileri ve dünyayı nasıl düşündüğünü etkileyen becerileri) göz önünde bulundurmak için artan bir eğilim anlamına da gelir. Bilişsel olgunlaşma ile birlikte, neyin mümkün olduğuna karşı neyin gözlemlendiğini dikkate almak için birden fazla perspektiften ya da açıdan düşünebilme yeteneği gelir.

Ergenler olgunlaştıkça, aynı zamanda ileriye dönük planlama yapma, başkalarının tepkilerini öngörme ve daha iyi tartışmacılar ve tartışıcılar haline gelme becerisi kazanırlar. Bunların tümü, problem çözme becerilerinin artmasına ve ahlaki ikilemlere yansıma yeteneğine katkıda bulunur ve bunlardan etkilenir (Wolfe 2006).

Ergenliği yaşayan birey, bedensel ve bilişsel şekilde yeni bir evreye taşınmış ve sonucunda yeni taşındığı sözkonusu bedensel ve bilişsel şartlarda kendisine yeni bir görev arayışı haline girmiştir. Söz konusu merkezde ise kendisi gibi arayışta bulunan başka ergen bireylerle bulunan bağlantısı onun hareketleri için ortaya koyucu olmaktadır (Gül ve Güneş 2009).

Bu fiziksel, bilişsel ve duygusal değişimlerin tümü ile eş zamanlı olarak baş etmeye çalışırken, ergenler de psikolojik bir kimlik geliştirmenin zorluğuyla uğraşmak zorundadırlar. Daha önce de belirtildiği gibi gençler, başkalarıyla ilişkilerini geliştirerek ve ebeveynlerinden daha duygusal olarak ayrılarak, aile rollerinin ötesinde bir kimlik kurarlar. Sağlıklı aynı cinsiyetten olan ilişkiler, bir bireyin büyümesinde ve diğerleriyle ilişkili olarak benlik duygusunun önemli bir rol oynar. Sorular, ergenlik döneminde kim olduklarına ve yaşama gittiklerine göre ortaya çıkar. Aynı zamanda rol denemesinin bir dönemidir - “gerçek benlik” bulunana kadar farklı roller üzerinde çalışır. Ergenler, kimliklerini bağlamdan içeriğe, özellikle de 14 ila 16 yaşları arasında bile değiştirebilirler (Steinberg 2007). Örneğin, bir birey genellikle okulda utangaç olabilir ancak yaz kampında giden bir şekilde davranabilir. Aynı zamanda, başkalarıyla birlikte uyum sağlarken, eşsiz bir insan olarak görülme ihtiyacı, çoğu gençler için içsel bir mücadeledir. Bu zorluklar, gençlik döneminde ortaya çıkan kimlik, benlik saygısı ve benlik kavramlarındaki değişimlerin bir parçasıdır, çünkü yeni faaliyetler ve roller yeni bir kendini değerlendirmeyi tetiklemektedir (Wolfe 2006).

Hem insanlar hem de primatlar ile yapılan araştırmalar, ergenliğin çok önemli gelişimsel görevlerin yerine getirilmesi için gerekli bir dönem olduğunu göstermektedir: fiziksel ve cinsel olarak olgunlaşmak; yetişkin rollerini yerine getirmek için gerekli becerileri kazanmak; Ebeveynlerden artan özerklik kazanmak; ve hem aynı hem de karşı cinsiyetten olan üyelerle sosyal bağları yeniden düzenlemektir (Kipke 1999).

Ergenlik, muazzam bir büyüme ve potansiyelin zamanıdır, ama aynı zamanda kayda değer bir risk süresidir. Çoğu insan bugün bir ergen olmanın birkaç on yıl öncesinden farklı bir deneyim olduğunu iddia eder. Bu değişimin hem algıları hem

de değişimin kendisi, toplumsal bağlamların ergen gelişimi üzerindeki güçlü etkisine işaret etmektedir (Kipke 1999).

Ailesinden ayrı bir şekilde birey olma yolunda bulunan ergen, sıklıkla karşı karşıya kaldığı sözkonusu bu hali anlamakta yetersiz düşmektedir. Aynı anda problemler karşısında uğraş verebilecek yeter bir deneyimi de bulunmayan ergen, ailesinden kendisine verilmeyen yardımı dışarıdaki akranlarında aramaktadır (Gül ve Güneş 2009).

Erken ergenlik döneminde duygudurum dalgalanmalar, depresif eğilim, fikir çarpıtmaları, öfke ve düşmanca fikirler fizyolojik şekilde fazlalaşmıştır ve sözkonusu olanların geç ergenlik durumuna doğru azalma göstermesi beklenir (Yolga Tahiroğlu ve ark. 2010).

4.2.3. Ergenlik Sorunları İle Bağımlılık İlişkisi

Ergenler için en fazla ilgi çeken teknolojik ortam bilgisayarlardır. Bilgisayar oyunları ve internet kullanımı okul çağındaki bireylerde bağımlılık düzeyine ulaşmaktadır. Bilgisayar bağımlılığının açık bir tanımının olmamasıyla birlikte, bilgisayar oyunu bağımlılığının internet bağımlılığı içerisinde değerlendirildiği görülmektedir (Thalemann'dan aktaran Şahin ve Tuğrul 2012). İnternet bağımlılığı alanyazında davranış bağımlılığının bir türü olarak ele alınmaktadır. Bilgisayar benzeri teknoloji araçlarının kontrolsüz şekilde, planlanan süreden daha uzun kullanılması sebebi ile bireylerin gündelik görevlerini aksatması ve bireyin sanal ortamı gerçek yaşama tercih etmesi olarak tanımlanabilir (Horzum 2011).

4.3. BAĞIMLILIK KAVRAMI

Bağımlılık davranışları sıklıkla, hoş olmayan olaylardan ya da hayatındaki durumlardan kaynaklanan kayıp ya da gerçekleşmemiş ihtiyaçlarla başa çıkmak için bir kayganlaştırıcı olarak hareket eder. Yani, davranışın kendisi anlık olarak kişinin "sorunları" unutmaya izin verir. Kısa vadede, zor bir durumun baskısı ile baş etmek için bu yararlı bir yol olabilir, ancak uzun sürede hoş olmayan durumlardan kaçmak için kullanılan bağımlılık davranışları yalnızca sorunu daha da kötüleştirmektedir. Örneğin, evlilikle ilgili sorunlarla uğraşmak yerine içmeye devam eden bir alkolik kişi, eşinin ilgisini çekmeden duygusal mesafeyi daha da genişletmektedir (Young 1999).

Bağımlılık, geleneksel olarak kontrol edilemeyen bir dürtü ile ilişkilendirilir; çoğunlukla denetim kaybı, kullanıma yönelik zihin meşguliyeti ve davranışın neden olduğu sorunlara rağmen devam eden kullanımı eşlik etmektedir (Young 2004).

Bu süre zarfında ergen, fiziksel ve hormonal değişimler gibi çeşitli kümülatif stresörlerin yanı sıra kişisel değer ve inanç sistemindeki değişimlerle karşı karşıya kalmaktadır. Ebeveyn etki seviyesi düşerken, arkadaş grubu daha fazla önem göstermektedir. Akranlarının gösterdiği baskı, madde ile ilgili ve davranışlarla ilgili bağımlılık türleri gibi patolojik hareketlerin gelişiminde ortaya çıkabilecek çeşitli problemlere yol açabilmektedir (Silbereisen ve Kastner 1998).

Gerçekten de, Shaffer (1986), bağımlılık alanında, tıp, psikoloji, fizyoloji, sosyoloji, sosyal çalışma, biyoloji, kimya, siyaset ve büyüculük gibi disiplinlerde köklere sahip olduğunu belirtmektedir. Şaşırtıcı olmayan bir şekilde, bu, bağımlılığın temel nedenleri hakkında anlaşmazlıklara yol açmıştır. Psikologlar ve psikiyatristler bağımlılığı öğrenme davranışı, zorlama, zihinsel bir bozukluk veya bir hastalık sorunu olarak ele alma eğilimindedirler. Fizyologlar, metabolizma veya organik bir problem olarak bağımlılığı görürler ve sosyologlar, sosyal düzenleme, akran baskısı ve çevresel güçlerin süreçleri bağlamında bağımlılığı görmektedirler (Shaffer 1986).

4.3.1. Medikal Açıdan Bağımlılık

Bağımlılığın karşılıklı tanımlarını oluşturma girişimleri olmuştur ve bunlar tipik olarak belirli bir paradigmaya bağlıdır. Örneğin, tıp paradigması içinde, Dorland'ın Resimli Tıp Sözlüğü'nde (Dorland 1974) bulunan erken tanımlamalar, "bazı alışkanlıklara, özellikle de bir ilaca güçlü bağımlılık verme durumunun" tanımlanmış bağımlılığı olarak tanımlanmaktadır. Bağımlılık durumunu karakterize eden dört kriter listelenmiştir:

(1) ilacın kullanımına devam etmek ve herhangi bir yolla elde etmek için ezici bir istek veya ihtiyaç (zorlama); (2) dozu arttırmaya yönelik bir eğilim; (3) etkilerine psikolojik ve genellikle fiziksel bağımlılık; (4) birey ve toplum üzerinde zararlı bir etkisi ".

Bu dört kriter, hoşgörü, geri çekilme ve kullanıcı için olumsuz sonuçlara karşılık gelmektedir ve bağımlılığın temel ölçütü olarak belirtilmektedir (Peele 1985). Sıklıkla tıbbi bir bakış açısıyla, bağımlılığın birincil bileşenleri olarak gösterilen diğer ölçütler, olumsuz sonuçlara rağmen, kontrolün kaybedilmesi ve davranışa geri dönmesidir (Brown 1993; Shaffer ve ark. 2000; Shaffer ve Albanese 2005). Bu

baskın tıp paradigmasından, ruhsal bir bozukluk olarak bağımlılığın geleneksel görüşünü oluşturur (Shaffer 1986). Ancak, bu kriterlerin bağımlılığın bir görüşünü yansıttığı ve henüz bir uzlaşma tanımının henüz bulunmadığı tekrarlanmalıdır (Shaffer 2013). Konsensüel bir tanımın olmaması sorundur ve bu da disiplinler arası araştırmacıların yaygınlık oranlarını, etiyojolojiyi veya başarılı iyileşmenin ardındaki nedenleri belirlemelerini zorlaştırmaktadır. Konsensüs tanımı yapılmaya kadar, klinisyenler tanı ve tedavide zorluklarla karşılaşmaya devam edeceklerdir (Shaffer 1987; Marlatt ve ark. 1988; Shaffer ve Robbins 1995), sosyal politika yapıcılar ise düzenleyici mevzuatın formüle edilmesini zor bulacaktır. Tedavi ihtiyaçları veya sağlık hizmetleri için sağlık sistemleri ve kılavuzları oluşturmalarıdır (Shaffer 2013).

Griffiths (2005), hem araştırma hem de klinik müdahalelerin, çağdaş psikoloji, biyoloji, sosyoloji, medya ve iletişim araştırmalarının en iyi içeriklerini içeren bir perspektifle daha iyi sunulabileceğini savunmaktadır.

Marlatt ve ark. (1988), bu kez psikoloji paradigmasından, davranışsal bağımlılıktan, kapsamlı bir tanımlamaya girişmektedir:

... hastalık riskini ve / veya kişisel ve sosyal problemleri arttıran tekrarlayan bir alışkanlık modeli. Bağımlılığa yol açan davranışlar genelde “kontrol kaybı” olarak bireysel bir şekilde deneyimlenir - davranış, kullanımdan kaçınmaya ya da ılımlı kullanımlara yönelik bir çabaya rağmen gerçekleşir. Bu alışkanlık biçimleri tipik bir şekilde, genel olarak gecikmiş zararlı etkiler (uzun vadeli maliyetler) ile bir araya getirilen anlık tatmin (kısa vadeli ödül) ile ayırt edilir. Bağımlılığa yol açan bir davranışa değiştirmeye yönelik girişimler (tedavi veya kendiliğinden olma) genellikle yüksek nüks oranlarıyla işaretlenir.

4.3.2. İnternet Bağımlılığı

Bir psikiyatri olan Ivan Goldberg 1995 yılında İB terimini ayrı bir psikiyatrik bozukluk tanısı olarak ilk kez kullanmıştır (Yolga Tahiroğlu ve ark. 2010).

1996 yılında Amerikan Psikoloji Derneği'nin (APA) yıllık toplantısında, psikolog Kimberly Young, internet bağımlılığı, İnternet Bağımlılığı: Yeni Bir Klinik Bozukluğun Ortaya Çıkışı gibi ilk ampirik çalışmayı sundu. Bazı insanlar, başkalarının uyuşturucu, alkol ya da kumar bağımlısı olduğu gibi internete bağımlı hale geliyordu (Young 1996).

Bir kullanıcının hayatındaki olumsuz etkilerin artmasına rağmen internet kullanımının devam etmesiyle karakterize edilen bu davranış türü “internet bağımlılığı” olarak adlandırılmaktadır (Young 1996, 1998, 1999; Griffiths 2005).

Bilgisayar ve internet günümüzde yaşamın vazgeçilmez öğeleri arasına girerek çağımızın teknoloji çağı olarak adlandırılmasını sağlamışlardır. İnternetin ortaya çıkış amacı iletişimi arttırmak ve bilgiye ulaşımı kolaylaştırmak olmasına rağmen internetin ön görülenden de hızlı yaygınlaşması ve hayatın tamamını ele geçirmesi ile patolojik aşırı kullanıma ve yeni bir bağımlılık türü olarak nitelenebilecek internet bağımlılığına yol açmaya başlamıştır (Arısoy 2009).

Teknolojik bağımlılıklar işlevsel olarak insan-makine etkileşimini içeren kimyasal olmayan yani davranışsal bağımlılıklardır. Pasif şekilde televizyon vb içerdiği gibi aktif şekilde bilgisayar oyunlarını içerebileceği gibi genelde bağımlılık eğilimine tetikleme ve pekiştirme özellikleriyle katkıda bulunur. Teknolojik bağımlılıklar davranışsal bağımlılıkların alt grubunda yer almaktadır ve davranışsal bağımlılıklar bağımlılığın dikkati çekme, öfori, tolerans, geri çekilme, çatışma ve nüks etme gibi bütün özelliklerini içermektedir. İnternetin geniş ulaşılabilir kaynakları seks bağımlılığı veya kumar bağımlılığı gibi bağımlılıklarda tehlikeli bir aracı olmakta ve bu bağımlılıkları ve kompulsüyonları beslemekte ve pekiştirmektedir (Griffiths 1996).

Young (1996), internet bağımlılığını DSM 4’te yer alan Patolojik Kumar Oynama kriterlerini bir model olarak ele alıp sarhoş edici madde içermeyen bir dürtü-kontrol bozukluğu olarak tanımlamıştır.8 maddelik bir ölçüt oluşturmuştur.

1. İnternet ile çok meşgul olduğunuzu hissediyor musunuz?
2. Memnuniyet sağlamak için internette daha fazla zaman harcamak zorunda kalacağınızı hissediyor musunuz?
3. İnternet kullanımını kontrol etmek, kesmek veya durdurmak için defalarca başarısız girişimlerde bulundunuz mu?
4. İnternet kullanımını durdurmaya çalışırken huzursuz, huysuz, üzgün veya sinirli hissediyor musunuz?
5. Başlangıçta planladığınızdan daha uzun süre çevrimiçi olarak kalırmısınız?
6. İnternet yüzünden önemli bir ilişki, iş, eğitim veya kariyer fırsatı kaybettiğinizi mi, tehlikeye attığınız oldu mu?

7. Aile üyelerine, terapisteye veya diğer kişilere internete olan katılımınızın kapsamını gizlemek için yalan söylediniz mi?
8. İnterneti, sorunlardan kaçmanın veya disforik duygu durumunu hafifletmenin (örneğin çaresizlik, suçluluk duygusu, kaygı, depresyon gibi) bir yöntemi olarak kullanıyor musunuz?

Bu soruların beş tanesi ve daha fazlasına evet olarak cevap vermiş kişileri (davranışların manik epizoda bağlı olmadığı değerlendirildikten sonra) “bağımlı” olarak nitelendirmiştir. İnternetin kendisi bağımlılık yaratmamakta internet kullanılarak erişilen belirli uygulamalar patolojik internet kullanımının gelişmesinde rol oynamaktadır (Young 1996).

İnternet bağımlılığı tanımlarken “zaman” doğrudan bir işlev oluşturmamakla birlikte bağımlı kullanıcılar interneti herhangi bir yerden kullanmakla birlikte haftada 40 saatten 80 saate kadar kullanmaktadır. Uyuma saatleri gece geç saatlere kadar sarmakta ve uyku düzenleri bozulmaktadır. Uykusuzluk aşırı yorgunluk ortaya çıkmakta akademik veya mesleki işlevsellikleri bozulmakta ve hastayı hastalığa karşı savunmasız bırakarak bağışıklık sistemini düşürmektedir. Ek olarak uzun süreli kullanım egzersiz eksikliğine, sırt gerginliğine, karpal tünel sendromuna veya göz yorgunluğuna neden olabilmektedir (Young 1999).

Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü’nün hazırladığı raporda AMATEM (2008) belirttiği açıklamaya göre; Özellikle okul çağındaki gençlerin aşırı ve uygunsuz bilgisayar ve internet kullanımı psikolojik ve bedensel gelişimleri, sosyal ilişkileri üzerinde olumsuz yönde etki yaratabilmekte ve hem akademik hem de kişisel gelişimlerinde negatif sonuçlara neden olabilmektedir.

İnternet bağımlılığının birden çok tanımı olsa da bu tanımların üzerinde durduğu ortak noktalar; internette uzun zaman geçirilmesi, internet kullanımının kontrol edilememesi ve bireyin sosyal işlevselliğinin olumsuz etkilenmesidir (Demir ve ark. 2015).

Davis (2001) patolojik internet kullanımını kullanma amacına göre ‘özüml’ ve ‘yaygın’ olarak ikiye ayırmıştır. Özüml tipte internet çevrimiçi olarak seks, oyun, kumar, borsa takibi, alışveriş gibi belirli amaçlar için kullanılır. Amaç internetin doğrudan kullanımı değil bir hedefe ulaşmak için internetin araç olarak kullanılmasıdır.

Yaygın patolojik internet kullanımında ise, amaç doğrudan internet üzerinde zaman geçirmektir ve kullanım şekli ya çok çeşitlidir, ya da belirli bir amaç

olmaksızın internet üzerinde uzun vakit geçirilmesi söz konusudur. Genel olarak her an ulaşılabilir ve ulaşılabilir olma ihtiyacı vardır. ‘Çevrimiçi’ olduğunda hissedilen sosyal bağ ve destek duygusu, çevrimiçi kalmaya yönelik isteği artırır ve internet bireyin dış dünya ile kurduğu ana bağlantı haline gelir (Şenormancı ve ark. 2010).

Ülkemizde internet bağımlılığı sorunu bu tarz bir teknolojiye yetişkinlerden daha fazla hakim olabilen gençlerde ve çocuklarda daha sıklıkla görülmektedir ve ebeveynler çocuklarının yaşadığı yoğun internet kullanımı problemi nedeni ile bu bozukluğun tanı ve tedavisinde yol gösterecek tedavi merkezlerine başvurma ihtiyacı duymaya başlamıştır (Arısoy 2009).

Ançel ve arkadaşlarının 432 üniversite öğrencisiyle yaptıkları çalışmada pik oranı %15.9 olarak bulunmuştur (Ançel ve ark. 2015).

Toplumumuzda bilgisayar ve internet kullanımının teknolojiye hâkimiyetin bir göstergesi olarak kabul görmesi internet bağımlılığı probleminin oluşturacağı potansiyel risklerin göz ardı dilmesine neden olduğu düşünülebilir (Yıldız ve Bölükbaş 2005).

İnternet kullanıcılarının internet üzerinden edindiği sanal arkadaşlarının gerçek yaşamlarındaki arkadaşlarının ve ailesinin önüne geçmesi bu bireylerin internet kullanımlarının bağımlılık boyunda değerlendirilmesine sebep olmaktadır. İnternet kullanıcıları, bu sanal dünyada sınırların ve engellenmelerin olmadığı sanısına sahiptir. Bu kullanıcılar, yer aldıkları sanal dünya içerisinde gerçeklikten oldukça uzak bir şekilde sınırsız, yasaksız ve baskısız bir özgür hissi yaşamaktadır (Yıldız ve Bölükbaş 2005).

Ayrıca maddeye erişim fırsatı da bağımlılığın oluşmasında önemli bir öğedir. Bu açıdan bakıldığında ülkemizde internete erişiminin yaygınlaşması (ev, okul, internet kafe, akıllı telefonlar) ergenlerde bağımlılık riskini arttırmaktadır (Yüksel ve Yılmaz 2016).

Yapılan araştırmalar incelendiğinde erkek öğrencilerin internet bağımlılık düzeyleri kız öğrencilere göre daha yüksek bulunduğu görülmüştür. Yapılan bir araştırmada, üst ekonomik düzeyde olan öğrencilerin, orta ekonomik düzeyde olan öğrencilere göre daha fazla internet bağımlısı olduğu bulunmuştur (Yüksel ve Yılmaz 2016).

İnternet bağımlılığı sosyal problemlere yol açması bakımından diğer madde bağımlılıkları kadar risk taşıyan, özellikle genç yaş grubunda görülen, başka

psikiyatrik bozukluklara eşlik edebileceği gibi bazen onların ortaya çıkmasına zemin yaratabilen bir bozukluktur (Ekşi 2012).

Khodabakhsh Ahmadi (2014)'nin 4343 ergenle yaptığı çalışmada öğrencilerin pik oranı %22,2 bulunmuştur ve erkek öğrencilerde internet bağımlılığı daha fazladır. Bu çalışma, İran ergenlerinde internet bağımlılığının yaygın olduğunu ve çeşitli bağımsız faktörlere sahip olduğunu göstermiştir. Bunlardan, aile ilişkilerinin muhtemelen değiştirilebilir olması muhtemeldir. Bu çalışmada cinsiyet, büyük yaş, annenin çalışma durumu, ailenin ekonomik statüsü(çok düşük veya çok yüksek olması), aile ilişkilerinin düşük kalitede olması ile internet bağımlılığı arasında ilişki bulunmaktadır (Ahmadi 2014).

İnternet bağımlılığı genel anlamda; internette çok uzun süre zaman geçirmeyi ifade etmektedir (Simkova ve Cincera, 2004; Leung, 2004; Yellowlees ve Marks, 2007). İnternet bağımlılığının net bir tanımını yapabilmek için araştırmacılar DSM (American Psychiatric Association's Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders) kriterlerini kullanarak, DSM içeriğinde yer alan seks bağımlılığı, patolojik kumar bağımlılığı vb. diğer davranış bağımlılıklarının kriterlerinden uyarlama yapmışlardır (Thurlow ve ark. 2004).

Medya araçlarının modern yaşama önemli katkılarının yanı sıra, aşırı ve önerilmeyen amaçlarla kullanımı, özellikle çocuk ve ergenlerde önemli duygusal ve davranışsal sorunlara neden olabilmektedir (Yolga ve ark. 2010).

Aile ve eğitim kurumları vasıtasıyla kimlik kazanan gençler toplumun olumlu ya da olumsuz yönde değişmesinde önemli bir etken olmaktadır. İnternet teknolojisinin sürdürülmesinde önemli yer kaplayan gençler “internet gençliği” olarak adlandırılabilir ve Karaca (2007) internet gençliğini; “yoğun biçimde bilgisayar ve internet kullanabilen, internette oyun oynayan, sohbet eden, sanal topluluklara katılan, elektronik olarak haberleşme, bilişim ve iletişim etkinliklerinde bulunan, internet ortamlarında sosyalleşen gençler bireylerden oluşan kitle” olarak tanımlamıştır. İnternet gençliğinin sosyal değerlerden, sosyo-kültürel ve bilimsel etkinliklerden uzaklaşan ve az kitap okuyan bireyler olduğunu vurgulamıştır (Karaca 2007).

Çocuklar ve gençlerin internet ortamında maruz kalabileceği tehdit ve tehlikelerden başlıcaları (Canbek ve Sağiroğlu 2007);

- Cinsellik, şiddet ve öfke içeren yasadışı içeriğe maruz kalma

- Çevrimiçi ortamlarda üçüncü şahıslara kendisinin ve ailesini tehlikeye atabilecek özel bilgilerin ulaştırılması
- Ebeveynlerin kredi kartı ile habersiz şekilde alışveriş yapılması
- Kötü niyetli ve tehlikeli kişilerle ve suç örgütleri ile haberleşme olarak sayılabilir

Ankara’da 18-27 yaş grubundaki 213 kişi ile yapılan bir çalışmada %16,4 ünün interneti 6-12 saat arasında kullandığı ve internet bağımlılığı olan grubun olmayanlara göre kişilerarası iletişimde ketleyici tarzı daha çok, besleyici tarzı daha az kullandığı bulunmuştur. İnternet bağımlılığı ölçeğinden yüksek alan kişiler kendilerini daha yalnız hissetmektedir (Durak Batıgün ve Hasta 2010).

Üniversite öğrencileriyle yapılan bir çalışmada interneti eğlenmek ve tanımadığı kişilerle sosyal ilişkiler kurmak için kullanan öğrencilerin problemli internet kullanım davranışlarının bilgi elde etme amaçlı kullanan öğrencilere göre daha fazla olduğu bulunmuştur (Ceyhan 2011).

Üniversite öğrencileriyle yapılan bir çalışmada ise üst sosyo-ekonomik düzeyde yer alan öğrencilerin internet bağımlılığı puanının orta ve alt sosyo-ekonomik düzeydeki öğrencilerin internet bağımlılığı puanına oranla anlamlı oranda yüksek olduğu bulunmuştur (Durak Batıgün ve Kılıç 2011).

Lise öğrencileriyle yapılan bir çalışmada evde bilgisayarı olan, internet kullanım kontrolü kendilerinde olan ve arkadaş ilişkileri kötü olan ergenlerin bağımlılık profili gösterdiği ve ergenlerin umutsuzluk düzeyi arttıkça bağımlılık düzeylerinin arttığı bulunmuştur (Şimşek ve ark. 2015).

Çocuk psikiyatrisine başvuran 12-18 yaş ergenlerle yapılan çalışmada internet bağımlılığına en sık eşlik eden tanı dehbdir ve bunu kaygı bozuklukları ile duygu durum bozuklukları izlemektedir (Tahiroğlu ve ark. 2010).

Ergenlerin akranları ile kurduğu yüz yüze ilişkiler, sosyal beceri kazanmalarında çok temel bir role sahiptir. Aynı zamanda, ergenler arasında "sanal arkadaşlıklar" oluşturan ergenlerin sayısı gün geçtikçe artmaktadır. Bu durum çocukların kişilerarası iletişim becerilerini geliştirmelerini minimum düzeye indirgediğinden endişe vericidir. Kendilerine ait odalarında tek başına internet kullanımı, ergenlerin diğer sosyal aktiviteler için zaman ayırmamasına, yüz yüze arkadaşlık ilişkileri başlatma ve geliştirmelerinin önüne geçmesine neden olmaktadır (Ceyhan 2008).

İnternet kullanımının, ergenlerin hayatına önemli miktarda olumlu katkı sağladığı ve internet kullanımının artık çağımızın bir gerekliliği olduğu gerçeği inkar

edilemez olmakla birlikte, tüm dünyada internet bağımlılığının ve sağlıksız/problemlili internet kullanımının da yetişkinlerin çoğunda olduğu gibi ergenler açısından da potansiyel risk oluşturduğu bir gerçektir (Ceyhan 2008).

Çeşme’de 700 lise öğrencisi ile yapılan bir araştırmanın bulguları incelendiğinde, ergenlerde internet bağımlılığı ile yalnızlık arasında pozitif yönde; internet bağımlılığı ile aileden algılanan sosyal destek arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunurken; internet bağımlılığı ile çok boyutlu algılanan sosyal destek ölçeğinin alt boyutlarından olan arkadaşta algılanan sosyal destek ve özel kişiden algılanan sosyal destek arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Araştırmanın sonucunda cinsiyet, akademik başarı, yalnızlık ve aileden algılanan sosyal destek değişkenlerinin ergenlerde internet bağımlılığını yordadığı görülmüştür. İnternet bağımlılığının akademik başarı değişkenine göre farklılaştığı, akademik başarısı düşük olan öğrencilerin internet bağımlılığı düzeylerinin, akademik başarısı yüksek olan öğrencilerden anlamlı derecede yüksek olduğu bulunmuştur (Esen ve Siyez 2011).

Aksüt ve Batur (2007)’un 300 ergenle yaptıkları çalışmada erkeklerin internet ortamında genel olarak oyun oynarken kızların zamanının çoğunu chat yaparak geçirdiklerini ortaya çıkarmıştır.

Yüksel ve Yılmaz’ın 400 lise öğrencisiyle yaptığı çalışmada internet bağımlılığı yüksek olan öğrencilerin problem çözme beceri düzeyleri düşük bulunmuştur. Kişilerarası ilişki kurma becerilerinin sağlıklı bir şekilde gelişmesi için, bireylerin etkili problem çözme becerilerine kullanabilecekleri, gerçek ilişkilere ihtiyaçları vardır. Ancak sosyalleşme aracılığı ile, oyun oynayarak ve yaşamın gereği olan sorunlarla yüzleştikçe problem çözme becerileri gelişecektir. Bu şekilde, çocuk ve ergenlerin sosyal ilişki kurma isteğinin daha fazla gelişmesi ve internete daha az yönelmeleri mümkün olabilir (Yüksel ve Yılmaz 2016).

Taylan ve arkadaşlarının 2015 yılında Sakarya’da 229 ortaokul ve 190 lise öğrencisi ile yaptıkları çalışmada; Öğrencilerin yüzde 82’sinin evinde internet bağlantısı vardır. Öğrenciler, internete çoğunlukla evden ve cep telefonlarından bağlanmaktadır.

Yapılan bir araştırmada, öğrencilerin yüzde 93,8’i interneti her gün kullandığı görülmektedir. Yüzde 69’u günlük 1 ile 3 saat arası internet kullanmaktadır. Sakarya’da ortaokul ve lise öğrencilerinin üçte ikilik kısmı, normal internet kullanıcısıdır. Öğrencilerin üçte biri ise internet bağımlısı (%4,1) ve internet

bağımlılık risk (%28,5) sınırındadır. Erkekler (%38,2), kızlara (%27,2) göre daha fazla internet bağımlılığı riski taşımaktadırlar (Taylan ve ark. 2015).

Problemli internet kullanımının bilişsel davranışçı modelinde Davis (2001) psikososyal problemlerden muzdarip kişilerin pik geliştirmesinin daha olası olduğunu ifade etmiştir (Davis 2001).

Bu çalışma, yalnızlık, içe-karşı çıkma, saldırganlık, bağımlılık ve depresyonun belirleyici yordayıcıları olduğunu ve yalnızlığın modelin en etkili tek öncüsü olduğunu bulmuştur (Caplan ve ark 2009).

4.3.3. Bağımlılık ve Sosyal Hizmet İlişkisi

Bağımlılık kavramı ise bir maddeye, bir kişiye ya da nesneye aşırı şekilde düşkün olma durumu, önüne geçilemeyen istek olarak tanımlanmıştır (Uzbay 2009).

Klinik olarak bağımlılığı 2 kategoride ele almak gerekir; “psikolojik (psişik) bağımlılık” ve “fiziksel bağımlılık”. Psikolojik bağımlılık madde yoksunluğunun yol açtığı huzursuzluk hali ve sıkıntıdan uzaklaşabilmek için sürekli ve tekrarlayan şekilde maddenin aranması durumudur. Madde alındığı zaman bireyde doyum, rahatlama ve zevk durumu meydana gelir. Fiziksel bağımlılık, bağımlılık yapıcı maddenin kısa ya da uzun bir süre birey tarafından kullanılması sonucunda bedenin maddeye alışmasıdır. Bağımlılık yapıcı maddeye alışan birey maddeyi kullanmayı bıraktığı zaman ya da kullanmayı azalttığı zaman bedende yorgunluk belirtileri ortaya çıkar (Öztürk ve ark. 2007). Psikolojik bağımlılıkta kumar, seks bağımlılıklarının yanında; teknolojik bağımlılıklar da yer almaktadır (Griffiths 1999).

İnsan yaşadığı süre boyunca devam eden bir değişim ve gelişim içindedir. Birey, hem ergenlik döneminde hem de diğer gelişimsel dönemlerde, içinde bulunduğu çevreye hem katkı sağlayıp hem de bir yandan da o çevreden etkilenmektedir. Bu etkileşimin olumsuz şekilde sonuçlanması, ergenlik dönemindeki ergenin öncelikli olarak ailesinden ve sosyal çevresinden ihtiyacı olan desteği alamaması durumunda, sıkıntı yaratacak problemlerle yüzleşmesine neden olacaktır. Günümüz dünyasının en önemli teknolojik çıktısı olan interneti, çocuk ve ergen yaş grubu, yetişkinlerden fazla kullanmaktadır (Aydeniz 2013).

Kişisel kontrol açısından güçsüz ve dış etkilere de oldukça açık olan ergenlerin, internetten fayda sağlamanın yanı sıra, internetin zararlarından da etkilenebilecekleri öngörülebilir. İnternetin çocuk ve ergenlere bilgi dezenformasyonu, yanlış bilgilere ulaşma ve bilginin değeri sorunu; zarar verici bilgilere ulaşma ve suç işleme

yöntemlerini öğrenme; cinsel içeriğe ulaşma; kişisel gizliliğin ihlali ve siber suçlar; zaman kaybı ve ekonomik yıkım; bağımlılık, asosyalleşme ve olumsuz çevre edinimi gibi oldukça fazla olumsuz etkisi vardır (Turanalp 2016).

Tıbbi ve psikiyatrik tedavi kurumlarında sosyal hizmet uygulamaları; insan sağlığının korunması, sürekliliğinin sağlanması ve yeniden kazandırılmasında ekip amacını aynı biçimde benimser (Mizrahi ve Abramson 1985).

Bağımlılık tedavisi hastaneye yatış öncesi, yatış aşaması, hastane tedavisi, hastaneden çıkış, tedavi sonrası izleme aşamalarında düşünülmekte, kişi ve hastalık sosyal ve ruhsal bir bütünlük içinde değerlendirilmektedir. Bu bütüncül yaklaşım içinde Muller tıbbi sosyal hizmet uzmanının rollerine ilişkin yaptığı bir çalışmada; sorun alanlarını tanımlama, kendi kendine yardım etme sürecini kolaylaştırma, toplum kaynaklarına başvurma, toplum ile bağlantı kurma ve ekip üyelerinin kendi zamanlarını daha iyi değerlendirmelerine katkıda bulunması ile ekip içinde sosyal hizmet uzmanının farklılaştığını belirtmiştir (Muller 1986).

Ayrıca ekibin diğer üyelerinden farklı olarak hastanın ihtiyaçları ile ekibin olanaklarını bir araya getirmede sorumluluk üstlenmektedir (Toseland ve ark. 1986).

Ekip anlayışı içinde bağımlılığın oluşumunda ve devamında ailesel, endüstriyel, psikolojik, ekonomik ve hatta dini faktörlerin rolü (Cabot 1968) sosyal hizmet uzmanlarınca açığa çıkarılmalı, çevresel ve ailesel koşullara ilişkin bilgi toplanmalı ve bu koşulların hastanın davranışına nasıl yansıdığı tanımlanmalıdır. Alkol, madde ve internet bağımlılığı kişiyi, ailesini ve toplumu etkileyen önemli bir halk sağlığı sorunudur. Kişilerde yol açtığı ruhsal ve bedensel hastalıklar yanında, kişiler arası ilişkilerin bozulmasına, aile içi çatışma ve gerginliklerin artmasına, boşanmalara, çocukların olumsuz yönde etkilenmelerine, çeşitli ekonomik kayıplara, yasal ve toplumsal sorunlara, trafik ve iş kazalarına, yaralama ve hatta ölümlere yol açabilmektedir (Ünal 1991).

4.4. SOSYAL HİZMET UYGULAMALARINDA İNTERNET BAĞIMLILIĞI

Sosyal hizmet sosyal işlev kapasitelerini yenilemek veya artırmak ve amaçlarına uygun sosyal koşulları yaratmak için bireylere, gruplara, ailelere, örgütlere ve topluluklara profesyonel yardım etkinliğidir (Zastrow 2013).

Sosyal hizmetlerin koruyucu önleyici, iyileştirici- rehabilite edici, değiştirici-geliştirici işlevlerinin olduğu bilinmektedir. İnsanı ve toplumu konu alan bir disiplin olması ve uygulamaya dayalı sorun çözmeyi hedefleyen yapısı sosyal hizmetin başlıca özelliklerindendir (EGEM 2011).

Sosyal hizmet mesleğinin odağında dayanışma ve yardım etme bulunmaktadır. Bu anlayışta sosyal hizmet mesleği sosyal sorunlar kapsamında internet bağımlılığı problemini çözmek için yardım tekniklerini belli bir disiplin ve düzen ile kullanmaktadır. İnternet bağımlılığı sorununun temelini toplumsal alanda olduğuna inanır; bu nedenle sosyal hizmetin sorun çözme odaklı yaklaşımı toplumsal eşitsizliklerin ortadan kaldırılması için çaba harcamaktadır (Duyan 2016).

Sosyal hizmet uygulamalarında mikro, mezo ve makro olmak üzere üç temel sosyal çalışma yöntemi olduğu bilinmektedir. Mikro sistemde, internet bağımlılığı sorunu sahibi ergenin kendisi olmaktadır. Bu boyuttaki sosyal hizmet uygulamasında, internet bağımlılığı sorunlarını kendi başına çözebilmesi için yol göstermektedir. Mezo sistemde, internet bağımlılığı bulunan bireyin aile ve arkadaşları gibi yakın sosyal çevresini oluşturan ve toplumla ilişki kurmasında aracı olduğu düşünülen sistemler söz konusudur. Bu boyuttaki sosyal hizmet uygulamasında, aile gibi gruplar içinde aile üyesinde oluşan internet bağımlılığı problemlerine çözüm üretilmektedir. Makro sistem ise, topluluklar ve toplumdaki örgütlerdir. Makro boyutuyla sosyal hizmet, sosyal adaletsizlik çerçevesinde en temel problem olarak internet bağımlılığını tanımlar ve bunun çözümüne yönelik çalışmalar gerçekleştirir. Yani, bireylerde internet bağımlılığı sosyal çalışmada mikro düzey uygulama, grupla sosyal çalışmada mezo düzey uygulama, toplulukla sosyal çalışmada ise makro düzey uygulama gerçekleştirilmektedir (EGEM 2011).

Ergenin internet bağımlılığına yönelik sosyal hizmet müdahalesinin, bireysel ve ailesel düzeyde yaşanan psikolojik ve sosyal problemler göz önünde bulundurulduğunda, bu internet bağımlılığı sorunlarının çözümünde müracaatçıya yol gösterici olması gerektiği vurgulanmaktadır (Dağ 2017).

Bireylerle sosyal hizmet müdahalesinde; çevresi içindeki aile bireyleri müdahalenin temelini oluşturmaktadır. İnternet bağımlılığı sorunlarının bir kısmı ailenin iç ve dış dinamiğinden kaynaklanmaktadır. Birey ve aile, sistemin ihtiyaçları ve güçlüklerinden kaynaklanan eksiklikleri tamamlayamadığı durumlarda bazı internet bağımlılığı sorunları ortaya çıkmaktadır. Bu internet bağımlılığı sorunlarının çözümünde bireyin kendi yetenek ve becerilerine ek olarak çevresinde bulunan

olanak ve kaynakların kullanılması da oldukça önemlidir. Sosyal hizmet uzmanı ise mesleki becerilerini kullanarak internet bağımlılığı sorununu çözmeye birey ve aileye yol göstererek öncülük etmektedir (Turan 2012).

Her bireyin, bazı özel durumlar dışında, bir ailenin üyesi olarak dünyaya geldiği, hayatının büyük bir kısmını aile içinde geçirdiği ve bir aile içinde hayatının sona erdiği gerçektir. Bireyler hayatları boyunca karşılaştığı internet bağımlılığı problemlerinin çoğunda içinde bulunduğu ailesinden doğrudan etkilenmektedir (Duyan 2012'den akt. Dağ 2017).

Aile üyesi, aileye ait olmak ya da aileden bağımsız olmak konusunda gel-git yaşayabilir. Ait olmak ve bağlanmak isterken, diğer yandan da kontrol edilmek istemeyen bireyler, aile işlevselliği iyi olan bir ailenin üyesi ise; düşünce, duygu ve isteğini dile getirmede rahattır. Özel alan bağımsızlıklarını sürdürürken de başarılıdırlar. Aileyle sosyal hizmette sosyal hizmet uzmanı, internet bağımlılığı bulunan ergene sahip sorunlu bir aileyi anlamak için en belirgin sorunların ardını görerek, aile üyelerinin bu kadar stres ve sefalet yaratan durumlara neden girdiğini öğrenmelidir (Sheafor ve Horejsi 2014).

Bir aile içerisinde internet bağımlılığı problemi yaşayan bir üye olduğu zaman sosyal hizmet müdahalesine duyulan ihtiyaç belirginleşmektedir. Problem yaşayan ailelere, sosyal hizmet uzmanının sunduğu internet bağımlılığını önleyici müdahale yöntemi farklılık göstermektedir (Zastrow 2013).

Sosyal hizmet uzmanı, bireylere, yüz yüze temasta bulunduğu küçük gruplar içinde ve bu gruplar vasıtasıyla yardımcı olarak, onlarda hedeflenen değişiklikleri meydana getirmektedir (EGEM 2011).

Bireyin gelişim sürecini sağlıklı bir şekilde tamamlayabilmesi, değişim yaşayabilmesi ve verimli şekilde bir gelecek yaşayabilmesi için içinde yer aldığı grubun etkisinin büyük olduğu bilinmektedir. Bu nedenle insanı bir grup içerisindeki etkileşimlerinden yola çıkarak tanımaya çalışmak, en önemli toplumsal buluşlardan birisidir. Gruplarda öğrenilen ve değiştirilen davranışlar, gündelik yaşantıya kolay bir şekilde aktarılabilir (Dağ 2017).

Sosyal söyleşi grupları, uğraşı grupları, eğitim grupları, görev grupları, problem çözme ve karar alma grupları, kişisel yardım grupları, sosyalleşme grupları, terapi grupları ve duyarlılık grupları sosyal hizmetteki çeşitli gruplardır (Zastrow 2013).

Toplumla sosyal hizmet ise, sosyal çevreyi değiştirme üzerine odaklanmaktadır. Bununla birlikte internet bağımlılığı gibi çeşitli problemler nedeniyle toplumun

dışında kalan insanlara çözüm yolu üretmek ve toplumla kaynaşmasını sağlamak toplumla sosyal hizmetin kapsamı içerisinde. Toplumla sosyal hizmet uygulaması, toplumdaki grupların, örgütlerin ve kuruluşların davranış örüntülerini ya da insanların bu sistemlerle ilişkilerini ve etkileşimlerini değiştirmek adına, sosyal hizmet becerilerinin hayata geçirilmesi sonucunda yapılmaktadır. Toplumla sosyal hizmet uygulamasında kullanılan her yöntem sosyal çevrede değişim oluştururken, değişimi sağlamak için insanları bir araya getirme sürecini de içinde barındırmaktadır. Örgütlenme, planlama, kalkınma ve değişim, toplumla sosyal hizmetin yöntemlerini içermektedir (Duyan 2012).

İnternet bağımlılığında sosyal hizmet uygulamaları çeşitli düzeylerdeki dinamik ve etkileşimli yükümlülük, değerlendirme, uygulama önerileri ve analiz süreçlerini içermektedir (Zastrow 2013).

İnternet bağımlılığını önlemek için kullanılan sosyal hizmet müdahalesinin temel basamakları; tanışma / bağlantı kurma, ön değerlendirme, planlama, uygulama, son değerlendirme, sonlandırma ve izlemedir (Duyan 2012).

İnternet bağımlılığını önleme konusunda müdahale yöntemleri uygulayan sosyal hizmet uzmanları, ergenlere, ailelere, gruplara, örgütlere ve topluluklara müdahale edecek bilgi ve beceri sahibidirler. İnternet bağımlılığını önlemeye yönelik sosyal hizmet uzmanlarının uygulama aşamasında üstlendikleri görevler şu şekilde tanımlanabilir (Zastrow 2013):

- Kurumsal amaçlara ulaşılması için eylemler üstlenirler
- Ergenin bağımlılık direnç kapasitesini arttıran önleyici uygulama önerilerde bulunurlar.
- Ergenin internet bağımlılığını önleme ile ilgili sorunlarını çözmesine yardımcı olurlar.
- Ergen için, görüşme, uzlaştırma ve savunma işlerini yaparlar.
- Geçişleri ve sonlandırmayı kolaylaştırırlar
- Uygulamada ciddi derecede analiz eder, takip eder ve değerlendirme yaparlar.

Genelci sosyal hizmet yaklaşımını niteleyen hususlardan söz edilirken, uygulama stratejilerinin ve çalışanın rollerinin seçimi, öncelikle müracaatçının sorununa, hedeflerine, durumuna ve değiştirilmesi hedeflenen sistemlerin boyutuna göre gerçekleştirileceği açıklanmaktadır. Bu durumda, ergenle, ergenin çevresindeki

önemli insanlarla doğrudan çalışmayı ve ergen bireyin dahil olduğu topluluk faktörleri üzerinde çalışmayı gerektirmektedir (Sheafor ve Horejsi 2014).

5. GEREÇ VE YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın gereç ve yöntemi hakkında açıklayıcı bilgiler sunulmuştur. Veriler, çocuk, anne, baba ve kardeşlerin tanıtıcı ve internet bağımlılığına ilişkin özellikleri formu, aile değerlendirme ölçeği ve internet bağımlılık ölçeği ile toplanmıştır. İlk olarak araştırmada kullanılan genel tanımlara yer verilmiş daha sonra araştırmanın gereç ve yöntemi açıklanmıştır

Aile: Aynı çatıyı ve ekonomik gelirleri paylaşan, evlilik ve kan bağıyla birbirine bağlı, farklı rollerle etkileşime giren bireylerin meydana getirdiği yasal, sosyal ve ekonomik bir kurumdur (Özgüven 2014).

Aile işlevselliği algısı: Araştırma kapsamında nicel ve nitel olarak kendilerinden bilgi toplanan öğrencilerin ailelerinin işlevsel olan ve olmayan yönlerine ilişkin sunduğu öznel nitelikteki bilgileri ifade etmektedir. (Epstein ve ark. 1978).

Bağımlılık: Bireyin fiziksel, psikolojik, sosyal yapı ve işlevleri üzerinde yıkım yaratarak, bireyin denge, düzen ve uyumunu bozan bir davranış örüntüsüdür (Zereyak 2008).

Ergenlik: Ergenlik, bireylerin bağımsızlık ve kimlik oluşumunun kazanıldığı, sosyal olgunlaşmanın tamamlandığı bir dönemdir (Derman 2008).

Sosyal hizmet: İnsanların sorunları ile baş etme kapasitelerini güçlendirici, insanlar ile hizmet veren kuruluşlar arasında bağlantı kurucu, sistemlerin daha etkin ve daha insancıl çalışmasını sağlayıcı, sosyal politikalar geliştirici gibi rolleri bulunan bir disiplindir. (Pincus ve Minahan 1973).

5.2.ARAŞTIRMANIN TİPİ

Ergenlerde internet bağımlılığı ve aile işlevselliği ilişkilerini inceleyen bu araştırma, nicel ve genel tarama modeline (tekil ve ilişkisel) dayalı bir araştırmadır.

5.3. ARAŞTIRMANIN YAPILDIĞI YER VE SÜRESİ

Araştırma Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastanesi Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı Ergen Davranım Bozukluğu Polikliniği'ne herhangi bir

nedenle başvuran 12-18 yaş aralığındaki ergenlerle yapılmıştır. Araştırma verileri Ocak-Aralık 2017 tarihleri arasında toplanmıştır.

5.4. ARAŞTIRMANIN EVRENİ VE ÖRNEKLEMİ

Araştırma evrenini 12-18 yaş aralığındaki ergenler oluşturmaktadır. Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastanesi Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı Ergen Davranım Bozukluğu Polikliniği'ne bir önceki yıl içerisinde yaklaşık olarak başvuran kişi sayısı 400'dür. % 50 sıklık ve % 10 sapma ile % 95 güven aralığında hesaplanan en küçük örneklem sayısı 78 kişi olup yaklaşık % 10 yedekle birlikte 86 kişiye ulaşılması hedeflenmiştir. Yedeklerle 86 kişiye ulaşıldıktan sonra maksimum seviyeye ulaşıldığı için veri toplama sonlandırılmıştır (Ek. 5). Örnek seçimi, Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastanesi Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı Ergen Davranım Bozukluğu Polikliniği'ne başvuran ergenler arasında yer alan zeka geriliği bulunmayan, düşünce yapısı ve bilişsel işlevleri bozulmamış ergenler oluşturmaktadır.

5.4.1. Araştırmaya Dâhil Olma Kriterleri

Türkçe bilen, 12-18 yaş aralığında, zeka geriliği bulunmayan, düşünce yapısı ve bilişsel işlevleri bozulmamış, araştırmaya gönüllü olarak katılan gençlerdir.

5.5. ARAŞTIRMA SORULARI

1. Araştırmaya katılan ergenlerin sosyo-demografik özellikleri arasında anlamlı fark var mıdır?
2. Aile işlevselliklerine göre ergenlerin sosyo-demografik özellikleri arasında anlamlı fark var mıdır?
3. Ergenlerdeki internet bağımlılığı ile aile işlevselliği arasında ilişki var mıdır?
4. Ergenlerin aile işlevselliği internet bağımlılığını yordamakta mıdır?

5.6. DEĞİŞKENLER

Ergenlerin cinsiyeti, yaşı, eğitim düzeyi, eğitim gördükleri okullarında sınıfları, sınıf tekrarlarının olup olmadığı, psikiyatrik tanısının ne olduğu vb. bilgiler araştırmanın değişkenlerini oluşturmaktadır.

Ergenlerin aile değerlendirme ölçeğinde aldıkları puanlar araştırmanın bağımsız değişkenini ve internet bağımlılığı ölçeğinde aldıkları puanlar araştırmanın bağımlı değişkenlerini oluşturmaktadır.

5.7. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI

Araştırmada bir form ve iki ölçekten oluşan veri toplama araçları kullanılmıştır.

Çocuk, anne, baba ve kardeşlerin tanıtıcı ve internet bağımlılığına ilişkin özelliklerini içeren 41 sorudan oluşan Sosyo-demografik Veri Formu kullanılmıştır (EK I- EK II). Aile ilişkilerini değerlendirmek için hem çocuk için hem de anne için Aile Değerlendirme Ölçeği kullanılmıştır (EK III). Çocukların internet bağımlılığını değerlendirmek için İnternet Bağımlılığı Ölçeği kullanılmıştır (EKIV).

5.7.1. Çocuk ve Annelerin Tanıtıcı ve İnternet Bağımlılığına İlişkin Özelliklerine Yönelik Sosyo-Demografik Form:

Araştırmacı tarafından literatür doğrultusunda çalışmamıza benzer çalışmalar göz önüne alınarak hazırlanmış olup çocuk, anne, baba ve kardeşlerin tanıtıcı ve internet bağımlılığına ilişkin özelliklerini içeren soruları içermektedir. Bu formda çocukların; cinsiyet, doğum tarihi, okulu, sınıfı, sınıf tekrarı olup olmadığı, psikiyatri tanısı, annelerin; doğum tarihi, eğitim düzeyi, yaşayıp yaşamadığı, medeni durumu, çalışma durumu, çalışıyor ise mesleği, psikiyatrik başvurusu olup olmadığı, psikiyatrik tanısının olup olmadığı, psikiyatrik ilaç kullanıp kullanmadığı, oturulan evi kira olup olmadığı, evde yaşayan kişi sayısı, eve giren aylık gelir miktarı ile ilgili sorulardan oluşan 41 soru yer almaktadır (EK I).

5.7.2. Aile Değerlendirme Ölçeği (ADÖ)

Epstein ve arkadaşları (1983) tarafından aile işlevselliğini ölçmek için geliştirilen ve Bulut (1990) tarafından Türkçe uyarlaması yapılan “Aile Değerlendirme Ölçeği” problem çözme, iletişim, roller, duygusal tepki verebilme, ilgi gösterme, davranış kontrolü, genel işlevler olmak üzere yedi alt ölçeğe sahiptir.

Ölçek 4'lü likert türünde olup, altmış maddeden oluşmaktadır. Ölçek aile üyelerinin kendi aileleriyle ilgili algılarını değerlendirmektedir. On iki yaş üzerindeki tüm aile bireylerine uygulanabilen bu ölçekte puanlar 1.00 (sağlıklı) ile 4.00 (sağlıksız) arasında değişmektedir. 2.00'nin üzerindeki puan ortalamaları aile işlevlerinde sağlıksızlığa doğru bir gidiş olduğunu göstermektedir. Ölçeğin Türkiye'de yapılan güvenirlik çalışmasında ölçek, gerek iç tutarlılık, gerekse puan değişmezliği açısından $p < .001$ düzeyinde anlamlı sonuç vermiştir.

Aile Değerlendirme Ölçeğini oluşturan alt ölçekler:

Problem Çözme: Ailenin maddi ve manevi sorunlarını etkili bir şekilde çözebilme becerisini açıklar.

İletişim: Aile üyeleri arasında bilgi alış verişini, iletişimin açık olup olmadığını açıklar.

Roller: Ailenin ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik olarak üyelerinin aile içindeki konumlarına göre gerçekleştirmeleri gereken davranış kalıplarını açıklar.

Duygusal Tepki Verebilme: Aile bireylerinin karşılaştıkları içsel ve dışsal uyaranlara karşı verdikleri tepkileri açıklar.

Gereken İlgiyi Gösterme: Aile bireylerinin karşılıklı ilgi, sevgi ve bakımlarını açıklar.

Davranış Kontrolü: Ailenin kendi üyelerinin davranışlarına belli standart kurallar koymasını ve bu noktadaki düzenleme ve disiplini açıklar.

Genel Fonksiyonlar: Yukarda belirtilen altı boyutu da kapsayacak biçimde aile hakkında alınan bilgiyi açıklar (Bulut 1990).

Aile yapısını ve fonksiyonlarını araştıran araçlar, aile işlevselliğini değerlendirmede giderek önem kazanmaktadır. Ailenin işlevselliği, çocuk psikiyatrisinde değerlendirilmesi gereken önemli bir alandır. Bazı psikiyatrik bozuklukların etiyoloji, tedavi ve prognozunda etkili olan aile, multidisipliner bir yaklaşımla, fonksiyon, iç dinamikler, anne babanın bireysel özellikleri açısından incelenmelidir. Bu amaçla geliştirilen araçlar artık daha yaygın olarak kullanılmaktadır. (Abalı ve ark 2006)

5.7.3. İnternet Bağımlılık Ölçeği (İBÖ)

Patolojik internet kullanımını belirlemek için Young (1998) tarafından geliştirilen ve Bayraktar (2001) tarafından Türkçe'ye uyarlaması yapılan İnternet Bağımlılık Ölçeği kullanılmıştır. Kimberley Young (1998) tarafından, DSM-IV'ün "Psikoaktif Madde Bağımlılığı" ölçütlerinden uyarlanarak 20 soruluk bir "İnternet

Bağımlılık Ölçeği" oluşturulmuştur. Altılı likert tarzı bir ölçek olan İnternet Bağımlılık Ölçeği'nde katılımcıdan "Hiçbir zaman", "Nadiren", " Arada sırada", "Çoğunlukla", "Çok sık" ve "Devamlı" seçeneklerinden birini işaretlemesi istenmektedir. Bu seçeneklere sırasıyla 0, 1, 2, 3, 4 ve 5 puan verilmektedir. 80 ve üzeri puan alanlar "Patolojik İnternet Kullanıcısı" olarak tanımlanmaktadır. 50-79 arası puan alanlar "Sınırlı Semptom Gösterenler", 50 puan ve altı alanlar "Semptom Göstermeyenler" olarak tanımlanmıştır.

Bayraktar (2001) tarafından araştırma amaçları çerçevesinde İngilizce'den Türkçe'ye çevrilen ölçek, Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Psikoloji Anabilim dalındaki beş öğretim görevlisi tarafından incelenmiş ve sorular anlam bütünlüğünü bozmayacak şekilde 12-17 yaş grubu ergenlerin anlayabileceği şekilde uyarlanmıştır. Çeviri testin standardize edilmiş alpha değeri açısından güvenilirliği .91, Spearman-Brown değeri açısından da .87 olduğu sonuçlanmıştır.

5.8. VERİ TOPLAMA YÖNTEMİ

Araştırma verileri Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastanesi Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı Ergen Davranım Bozukluğu Polikliniği'nde ADÖ - İBÖ ölçeklerinden ve sosyo-demografik bilgi formundan yararlanarak araştırmacı tarafından, mesai saatleri içerisinde, araştırmaya dahil olma kriterlerine uygun ergenler ile yüz yüze görüşme tekniğiyle toplanmıştır. Her bir görüşme yaklaşık olarak 60 dakika sürmüştür.

5.9. VERİLERİN ANALİZİ

Araştırmadan elde edilen bulgular, SPSS for Windows 24.0 (Statistical Package for Social Sciences for Windows) programı kullanılarak değerlendirilmiştir. Araştırma verilerinin istatistiksel değerlendirilmesinde sayı, puan ortalaması yüzdelik, Bağımsız Örneklem T testi, Anova testi, Pearson Korelasyon testi, Çoklu Regresyon analizi ile değerlendirme yapılmıştır. Verilerin normallik dağılımına Kolmogrow Smirnov testi ile bakılmıştır ve verilerin normal dağılım gösterdiği görülmüştür. Çarpıklık ve basıklık değerleri -1,5 ile 1,5 arasında bulunmuştur. (ADÖ: 1,409; İBÖ: ,803; $p < 0,05$). Hesaplamalarda istatistik anlamlılık düzeyi olarak $p < 0,05$ alınmıştır.

Tablo 1. Aile Değerlendirme Ölçeği –Çocuk (ADÖ-Ç), Aile Değerlendirme Ölçeği –Anne (ADÖ-A) ve İnternet Bağımlılığı Ölçeğinin (İBÖ) Dağılımları

Ölçekler	$\bar{x}$	ss	Çarpıklık		Basıklık	
			Standart		Standart	
			Katsayı	Hata	Katsayı	Hata
Aile Değerlendirme Ölçeği – Çocuk (ADÖ-Ç)	27,09	3,15	0,084	0,260	1,383	0,514
Aile Değerlendirme Ölçeği – Anne (ADÖ-A)	25,84	3,57	1,409	0,260	4,803	0,514
İnternet Bağımlılığı Ölçeği (İBÖ)	32,58	0,83	0,803	0,260	0,504	0,514

(x: ortalama, SS: standart sapma)

Tablo 1’de araştırmada kullanılan Aile Değerlendirme Ölçeği –Çocuk (ADÖ-Ç), Aile Değerlendirme Ölçeği –Anne (ADÖ-A) ve İnternet Bağımlılığı Ölçeği (İBÖ) skorlarının dağılımı verilmiştir. Ölçeklerin skorlarının çarpıklık (Swekness ± 2) ve basıklık (Kurtosis ± 7) değerlerinin normal dağılım aralığında olduğu belirlenmiştir (Curran ve ark. 1996).

Bu sonuçlara göre Aile Değerlendirme Ölçeği –Çocuk (ADÖ-Ç), Aile Değerlendirme Ölçeği –Anne (ADÖ-A) ve İnternet Bağımlılığı Ölçeklerindeki değişkenlerinin normal dağılım gösterdiği anlaşılmış ve parametrik teknikler uygulanmıştır. Çarpıklık ve Basıklık verileri doğrultusunda gruplar arası karşılaştırmalar yapılırken t testi ve ANOVA testi kullanılmıştır.

Araştırmada kullanılan anket soruları için güvenilirlik analizi yapılmıştır. Anket sorularının güvenilirliği için Cronbach’s Alpha test istatistiği kullanılmıştır. Cronbach Alfa katsayısının değerlendirilmesinde kullanılan değerlendirme ölçütü; $0,00 \leq \alpha < 0,40$ ise ölçek güvenilir değildir. $0,40 \leq \alpha < 0,60$ ise ölçek düşük güvenilirliktedir. $0,60 \leq \alpha < 0,80$ ise ölçek oldukça güvenilirdir. $0,80 \leq \alpha < 1,00$ ise ölçek yüksek derecede güvenilirdir şeklinde değerlendirilmiştir. Bu araştırmada kullanılan her üç ölçek için de güvenilirlik değerlerinin sosyal bilimler için kabul edilebilir seviyede olduğu söylenebilmektedir.

Tablo 2. Ölçeklerin Güvenilirlik Analizleri

Ölçek Adı	Cronbach's Alpha	N of Items
Aile Değerlendirme Ölçeği –Çocuk (ADÖ-Ç)	0,747	60
– Problem çözme	0,669	6
– İletişim	0,450	9
– Roller	0,405	11
– Duygusal Tepki Verebilme	0,358	6
– Gereken İlgiyi Gösterebilme	0,255	7
– Davranış Gösterebilme	0,433	9
– Genel İşlevler	0,296	12
Aile Değerlendirme Ölçeği –Anne (ADÖ-A)	0,681	60
– Problem çözme	0,577	6
– İletişim	0,437	9
– Roller	0,201	11
– Duygusal Tepki Verebilme	0,028	6
– Gereken İlgiyi Gösterebilme	0,211	7
– Davranış Gösterebilme	0,231	9
– Genel İşlevler	0,229	12
İnternet Bağımlılığı Ölçeği (İBÖ)	0,842	20

Aile Değerlendirme Ölçeği –Çocuk (ADÖ-Ç), Aile Değerlendirme Ölçeği – Anne (ADÖ-A) ve İnternet Bağımlılığı Ölçeği (İBÖ)'nin iç tutarlılık katsayılarının hesabı yapılmıştır. Yapılmış olan analiz neticesinde Aile Değerlendirme Ölçeği – Çocuk (ADÖ-Ç) Cronbach's Alpha değeri 0,747, Aile Değerlendirme Ölçeği –Anne (ADÖ-A) Cronbach's Alpha değeri 0,681 ve İnternet Bağımlılığı Ölçeği (İBÖ) Cronbach's Alpha değeri 0,842 olarak tespit edilmiştir.

5.10. SINIRLILIKLAR VE KARŞILAŞILAN GÜÇLÜKLER

Bu bölümde araştırmanın sınırlılıkları ve karşılaşılan güçlükler hakkında bilgiler verilmiştir.

5.10.1. Sınırlılıklar

Araştırma sadece bir kurumda yapıldığından (Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastanesi) araştırma bulguları genellenemez. Araştırmaya katılanların çalışma

programını aksatma, araştırma ile ilgili olarak yanlış ya da kasıtlı olarak eksik bilgi verme şeklinde güçlükler yaşanmıştır.

5.10.2. Karşılaşılan Güçlükler

Araştırmada kullanılan ADÖ – İBÖ ölçeklerinin toplumun geneli tarafından kutsal olarak kabul edilen bir kurum olan aile ve tabu olarak görülen bağımlılık ile ilgili özel sorular içermesi bazı katılımcıların anket görüşmesine katılmak istememesi, yanıltıcı cevaplar vermesi veya ilgili soruları yanıtsız bırakması karşılaşılan güçlüklerdir.

5.11. ARAŞTIRMANIN ETİĞİ

Çalışmaya başlamadan önce Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi Klinik Araştırmalar Etik Kurul'unun 29.12.2016 tarihli ve 16-11.1/1 sayılı etik onayı (EK V) ile gerekli izin alınmıştır.

6. BULGULAR

Bu bölümde araştırmada elde edilen veriler; “tanımlayıcı bulgular”, “karşılaştırmalı bulgular” ve “ADÖ – İBÖ ölçeklerinde alınan puanları etkileyen değişkenler” şeklinde üç başlık altında sunulmuştur. İlk olarak araştırmanın tanımlayıcı bulgularına yer verilmiştir.

6.1. TANIMLAYICI BULGULAR

Tanımlayıcı bulgular; “sosyo-demografik bulgular”, “aile değerlendirmeye ilişkin bulgular” ve “internet bağımlılığına ilişkin bulgular” olmak üzere üç başlık altında toplanmıştır. İlk olarak sosyo-demografik bulgulara yer verilmiştir.

6.1.1. Sosyo-Demografik Bulgular

Bu bölümde bütün katılımcılara ilişkin sosyo-demografik tanıtıcı bulgulara yer verilmiştir. Tablo 3’te araştırmaya katılan ergenlerin tanıtıcı özelliklerine ilişkin ilgili bilgilere yer verilmiştir.

Tablo 3.Araştırmaya Katılan Ergenlerin Sosyo-Demografik Özellikleri

Tanıtıcı Özellikler	Sayı	Yüzde
Cinsiyet		
Kız	18	20,9
Erkek	68	79,1
Yaş		
12	3	3,5
13	4	4,7
14	16	18,6
15	17	19,8
16	25	29,1
17	9	10,5
Ekonomik durumu Değerlendirme		
Çok kötü	0	0,0
Kötü	7	15,1
Orta	39	45,3
İyi	35	31,4
Çok iyi	5	4,7
Toplam	86	100

Tablo 3’de görüldüğü üzere araştırma katılımcılarının %79,1 ile büyük çoğunluğunu erkek, %20,9’unun kız olduğu görülmektedir. Katılımcıların çoğunluğunun erkek cinsiyette olmasının sebebini ülkemizde erkek cinsiyette çocukların aileleri tarafından çocuk ve ergen ruh sağlığı polikliniklerine daha fazla oranda getirilmesi olarak değerlendirebiliriz. Türkiye’de beş ayrı çocuk ve ergen ruh sağlığı polikliniğinde yapılan araştırmada hastaların %61,5-%66,9 arasında değişen oranlarda erkek cinsiyetten oluştuğu bildirilmiştir (Tanrıöver 1996). Yaşlara göre dağılımlara bakıldığında ise %3,5’nin 12 yaşında, %4,7’nin 13 yaşında, %18,6’nın 14 yaşında, %19,8’nin 15 yaşında, %29,1’nin 16 yaşında, %10,5’nin 17 yaşında, %14,0’nün 18 yaşında oldukları belirlenmiştir. Ergenlerin yaş ortalaması ise $15,53 \pm 1,54$ Min= 12 Max= 18’dir. Ergen bireyler algıladıkları ekonomik durum değerlendirmesi %15,1 kötü, %45,3 orta, %31,4 iyi, %4,7 çok iyidir. Hiçbir ergen ekonomik durumunu çok kötü olarak tanımlamamıştır.

Tablo 4. Araştırmaya Katılan Ergenlerin Eğitim Süreci ile İlgili Özellikleri

Eğitim Süreci İle İlgili Özellikler	Sayı	Yüzde
Okul Durumu		
Ortaokul	30	34,9
Lise	36	65,1
Okulda Kaçınıcı Sınıf		
5	2	2,4
6	4	4,7
7	10	11,6
8	15	17,4
9	22	25,6
10	18	20,9
11	8	9,3
12	7	8,1
Sınıf Tekrarı		
Var	12	14,0
Yok	74	86,0
Okul başarısını Değerlendirme		
Çok kötü	3	3,5
Kötü	13	15,1
Orta	39	45,3
İyi	27	31,4
Çok iyi	4	4,7
Toplam	86	100,0

Tablo 4’te görüldüğü üzere araştırmaya katılan ergenlerin %34,9’u ortaokula, %65,1’i liseye devam ettikleri, okullarında %2,4’ünün 5.nci sınıf, %4,7’sinin 6.ncı sınıf, %11,6’sının 7.nci sınıf, %17,4’ünün 8.nci sınıf, %25,6’sının 9.ncu sınıf, %20,9’unun 10.ncu sınıf, %9,3’ünün 11. nci sınıf, %8,1’inin 12.nci sınıf oldukları, eğitim yaşamları boyunca %14,0’nın sınıf tekrarı yaptıkları, %86,0’nın ise sınıf tekrarı yapmadıkları, okul başarılarının %3,5’nin çok kötü, %15,1’nin kötü, %45,3’nün orta, %31,4’nüniyi, %4,7’sinin ise çok iyi olduğu bulunmuştur.

Tablo 5. Araştırmaya Katılan Ergenlerin Ebeveynleri ile İlişkileri

Ebeveyn ilişkileri	Sayı	Yüzde
Anne ile ilişki düzeyi		
Çok kötü	0	0,0
Kötü	3	3,5
Orta	15	17,4
İyi	42	48,8
Çok iyi	26	30,2
Baba ile ilişki düzeyi		
Çok kötü	3	3,5
Kötü	14	16,3
Orta	16	18,6
İyi	36	41,9
Çok iyi	17	19,8
Herhangi bir konuda problem yaşandığında anne-babadan yardım isteme durumu		
Evet	82	95,3
Hayır	4	4,7
Toplam	86	100,0

Araştırmaya katılan ergenlerin %3,5’nin anneleri ile aralarının kötü, %17,4’nün orta, %48,8’nin iyi, %30,2’nin çok iyi, babaları ile ilişkilerinin %3,5’nin çok kötü, %16,3’nün kötü, %18,6’nın orta, %41,9’nun iyi, %19,8’nin çok iyi olarak belirlenmiştir. Araştırmaya katılan ergenlerin hayatlarında herhangi bir konuda problem yaşama durumunda anne-babalarından %95,3’ünün yardım istediği, %4,7’sinin ise yardım istemediği ve bu problemleri kendi başlarına çözmeye çalıştıkları görülmektedir.

Tablo 6.Araştırmaya Katılan Ergenlerin İnternet Kullanım Alışkanlıkları

İnternet kullanım alışkanlıkları	Sayı	Yüzde
İnternete girme durumu		
Evet	86	100,0
İnternete girme aracı		
Masaüstü bilgisayar	26	30,2
Tablet bilgisayar	10	11,6
Akıllı telefon	36	41,9
Dizüstü bilgisayar	14	16,3
İnternete girdiği yer		
Ev	83	96,5
İnternet cafe	3	3,5
Ne zamandan beri internet kullandığı		
1-3 yıl	15	17,4
3-5 yıl	28	32,6
5 yıldan fazla	43	50,0
Haftada kaç gün internete girdiği		
2 gün	4	4,7
3 gün	5	5,8
7 gün	77	89,5
İnternete günlük girme süresi		
1-3 saat arası	21	24,4
3-5 saat arası	34	39,5
5 saatten fazla	31	36,1
İnternette geçirilen zamanı değerlendirme		
Çok az zaman harcıyorum	5	5,8
Normal zaman harcıyorum	44	51,2
Oldukça fazla zaman harcıyorum	37	43,0
Toplam	86	100,0

Araştırmaya alınan ergenlerin internet kullanım alışkanlıklarına göre dağılımı Tablo 6’da verilmiştir. Hepsinin internete girdiği, %30,2’nin internete girmek için masaüstü bilgisayar kullandığı, %11,6’nın tablet bilgisayar, %41,9’nun akıllı telefon, %16,3’nün dizüstü bilgisayar, %96,5’nin internete evlerinde girdikleri, %3,5’nin internet cafe de, %17,4’nün 1-3 yıldan beri internet kullandıkları, %32,6’nın 3-5 yıldan beri, %50,0’nin 5 yıldan fazla internet kullandıkları, %4,7’nin haftalık 2 gün, %5,8’nin 3 gün, %89,5’nin 7 gün internete girdiği bulunmuştur. İnternete günlük girme süresi %24,4’nün 1-3 saat arası, %39,5’nin 3-5 saat arası, %36,0’nin 5 saatten fazladır. İnternette %5,8’nin çok az %51,2’nin normal, %43,0’nün oldukça fazla zaman harcadıkları anlaşılmıştır.

Tablo 7.Araştırmaya Katılan Ergenlerin İnternet Kullanım Alışkanlıkları**(Devam)**

İnternet kullanım alışkanlıkları	Sayı	Yüzde
İnternette ödev / araştırma aktivitesi		
Hicbir zaman	10	11.6
Nadiren	25	29.1
Ara sıra	18	20.9
Genelde	17	19.8
Her zaman	16	18.6
İnternette iletişim / sohbet aktivitesi		
Hicbir zaman	2	2.3
Nadiren	7	8.1
Ara sıra	13	15.1
Genelde	31	36.0
Her zaman	33	38.4
İnternette film / müzik aktivitesi		
Hicbir zaman	3	3.5
Nadiren	7	8.1
Ara sıra	27	31.4
Genelde	24	27.9
Her zaman	25	29.1
İnternette alışveriş aktivitesi		
Hicbir zaman	43	50.0
Nadiren	21	24.4
Ara sıra	11	12.8
Genelde	6	7.0
Her zaman	5	5.8
İnternette sosyal paylaşım aktivitesi		
Hicbir zaman	6	7.0
Nadiren	7	8.1
Ara sıra	17	19.8
Genelde	27	31.4
Her zaman	29	33.7
İnternette bahis aktivitesi		
Hicbir zaman	80	93.0
Nadiren	2	2.3
Ara sıra	1	1.2
Genelde	2	2.3
Her zaman	1	1.2
İnternette cinsel içerikli site aktivitesi		
Hicbir zaman	71	82.6
Nadiren	4	4.7
Ara sıra	7	8.1
Genelde	4	4.7
İnternette diğer aktiviteler		
Hicbir zaman	6	7.0
Genelde	4	4.7
Her zaman	3	3.5
Diğer aktivite yok	73	84.9
Toplam	86	100.0

Araştırmaya alınan ergenlerin internet kullanma alışkanlıklarına göre dağılımı Tablo 7’de verilmiştir. İnternette ödev / araştırma aktivitesini %11,6’nın hiçbir zaman gerçekleştirmedikleri, %29,1’nin nadiren, %20,9’nun ara sıra, %19,8’nin genelde, %18,6’sının her zaman gerçekleştirdikleri, iletişim / sohbet aktivitesini %2,3’nün hiçbir zaman gerçekleştirmedikleri, %8,1’nin nadiren, %15,1’nin ara sıra, %36,0’nın genelde, %38,4’nün her zaman, film / müzik aktivitesini %3,5’nin hiçbir zaman gerçekleştirmedikleri, %8,1’nin nadiren, %31,4’nün ara sıra, %27,9’nun genelde, %29,1’nin her zaman gerçekleştirdikleri anlaşılmıştır. İnternette alışveriş aktivitesini %50,0’nin hiçbir zaman gerçekleştirmedikleri, %24,4’nün nadiren, %12,8’nin ara sıra, %7,0’nin genelde, %5,8’nin her zaman gerçekleştirdikleri, sosyal

paylaşım aktivitesini %7,0'nin hiçbir zaman gerçekleştirmedikleri, %8,1'nin nadiren, %19,8'nin ara sıra, %31,4'nün genelde, %33,7'nin her zaman gerçekleştirdikleri, bahis aktivitesini %93,0'nün hiçbir zaman gerçekleştirmedikleri, %2,3'nün nadiren, %1,2'nin ara sıra, %2,3'nün genelde, %1,2'nin her zaman gerçekleştirdikleri, cinsel içerikli site aktivitesini %82,6'nın hiçbir zaman gerçekleştirmedikleri, %4,7'nin nadiren, %8,1'nin ara sıra, %4,7'nin genelde gerçekleştirdikleri, diğer aktiviteleri %7,0'nin hiçbir zaman gerçekleştirmedikleri, %4,7'nin genelde, %3,5'nin her zaman gerçekleştirdikleri, %84,9'nun diğer aktivitelerinin olmadığı belirlenmiştir.

Tablo 8. Araştırmaya Katılan Ergenlerin Ebeveynlerinden Uyarı Alma Durumu

İnternet için uyarı alma	Sayı	Yüzde
İnternet için anneden uyarı alma		
Evet	75	87,2
Hayır	11	12,8
İnternet için anneden alınan uyarı şekli		
Dersleri aksatmama	56	65,1
Tanınmayan kişilerle özel bilgi paylaşımı	5	5,8
Yanlış arkadaş edinme	4	4,7
Aile ile vakit geçirme	5	5,8
Kötü alışkanlıklar edinme riski	5	5,8
Yok	11	12,8
İnternet için babadan uyarı alma		
Evet	52	60,5
Hayır	34	39,5
Toplam	86	100,0

Araştırmaya alınan ergenlerin ebeveynlerinden uyarı alma durumlarına göre dağılımı Tablo 8'de verilmiştir. %87,2'nin internet kullanımı konusunda annelerinden uyarı aldıkları, %12,8'nin uyarı almadıkları, İnternet için anneden %65,1'nin dersleri aksatmama, %5,8'nin tanınmayan kişilerle özel bilgi paylaşımı, %4,7'nin yanlış arkadaş edinme, %5,8'nin aile ile vakit geçirme, %5,8'nin kötü alışkanlıklar edinme riski uyarıları aldıkları, %12,8'nin uyarı almadıkları, %60,5'nin babadan internet için uyarı aldıkları, %39,5'nin uyarı almadıkları belirlenmiştir

Tablo 9. Araştırmaya Katılan Ergenlerin Ebeveynlerinden Uyarı Alma Durumu (Devam)

İnternet için uyarı alma	Sayı	Yüzde
İnternet için babadan alınan uyarı şekli		
Dersleri aksatma	30	34,9
Tanınmayan kişilerle özel bilgi paylaşımı	2	2,3
Yanlış arkadaş edinme	2	2,3
İnternet için para harcama	1	1,2
Suçla karışma	1	1,2
Aile ile vakit geçirme	10	11,6
Kötü alışkanlıklar edinme riski	6	7,0
Yok	34	39,5
Anne - baba uyarılarını haklı bulma		
Evet	57	66,3
Hayır	29	33,7
Anne - baba uyarı gerçekleşme olasılık		
Evet	52	60,5
Hayır	34	39,5
İnternet sebebi ile sorun yaşama anne-babadan yardım isteme		
Evet	68	79,1
Hayır	18	20,9
İnternette yapılanın anne tarafından bilinme durumu		
Evet	68	79,1
Hayır	18	20,9
İnternette yapılanın baba tarafından bilinme durumu		
Evet	45	52,3
Hayır	11	47,7
İnternete ulaşma / internet aktivitelerinde kullanma için anne ve babadan izinsiz olarak onların parasını ve kredi kartını kullanma durumu		
Evet	11	12,8
Hayır	75	87,2
Toplam	86	100,0

Araştırmaya alınan ergenlerin ebeveynlerinden uyarı alma durumlarına göre dağılımı Tablo 9’da verilmiştir. İnternet için babadan %34,9’nun dersleri aksatmama, %2,3’nün tanınmayan kişilerle özel bilgi paylaşımı, %2,3’nün yanlış arkadaş edinme, %1,2’nin internet için para harcama, %1,2’nin suça karışma, %11,6’nın aile ile vakit

geçirme, %7,0'nin kötü alışkanlıklar edinme riski uyarıları aldıkları, %39,5'nin uyarı almadıkları, %66,3'nün anne ve babalarının internet konusundaki uyarıları haklı buldukları, %33,7'nin ise haklı bulmadıkları anlaşılmıştır. %60,5'nin anne ve babalarının uyarı nedenlerinin ortaya çıktığı, %39,5'nin ise uyarı nedenlerinin oluşmadığı, %79,1'nin internet sebebi ile sorun yaşamaları nedeniyle anne ve babalarından yardım istedikleri, %20,9'nun yardım istemedikleri bulunmuştur. İnternette yaptıkları anneleri tarafından bilinenler %79,1, ne yaptıkları bilinmeyenler %20,9, babaları tarafından internette ne yaptıkları bilinenler %52,3, bilinmeyenler %47,7'dir. İnternete ulaşma / internet aktivitelerinde kullanma için anne ve babadan izinsiz olarak onların parasını ve kredi kartını kullanan %12,8, kullanmayanlar ise %87,2'dir.

Tablo 10. Araştırmaya Katılan Çocukların Çocuk Psikiyatrisine Başvurma Nedeni ve Tedavi Görme Süresi

Çocuk Psikiyatrisine Başvurma	Sayı	Yüzde
Psikiyatrik tanımı		
DEHB	44	51,2
Psikiyatrik tanım için gitmeme	17	19,8
İnternet bağ.	8	9,3
Ergenlik depresyon	6	7,0
Davranış bozukluğu	2	2,3
İlk başvuru	9	10,5
Çocuk psikiyatrisine ilk başvurma		
0-1 yıl önce	31	36,0
1-2 yıl önce	8	9,3
2-3 yıl önce	4	4,7
3-4 yıl önce	11	12,8
5 yıl öncesi ve üzeri	27	31,4
Başvuru yok	5	5,8
Toplam	86	100,0

Araştırmaya alınan çocukların çocuk psikiyatrisine başvurma nedeni ve tedavi görme sürelerine göre dağılımı tablo 10'da verilmiştir. %51,2'nin psikiyatrik tanısı DEHB, %19,8'nin psikiyatrik tanı için gitmemiş, %9,3'nün internet bağımlılığı, %7,0'nin ergenlik depresyonu, %2,3'ü davranış bozukluğu, %10,5'nin Psikiyatrik tanım için ilk başvurusu olduğu belirlenmiştir. Çocuk psikiyatrisine ilk başvurma

%36,0'nın 0-1 yıl önce, %9,3'nün 1-2 yıl önce, %4,7'nin 2-3 yıl önce, %12,8'nin 3-4 yıl önce, %31,4'nün 5 yıl öncesi ve üzeri, %5,8'nin başvurusu yoktur.

Tablo 11.Araştırmaya Katılan Annelerin Sosyo-demografik Özellikleri

Tanıtıcı Özellikler	Sayı	%
Yaş		
30-40	31	36,0
41-50	45	52,4
51-57	10	11,6
Yaş Ortalaması	44,39± 8,54	Min= 30 Max= 101
Eğitim düzeyi		
İlkokul	34	39,5
Ortaokul	14	16,3
Lise	18	20,9
Önlisans	6	7,0
Lisans	12	14,0
Yüksek Lisans	2	2,3
Yaşama durumu		
Sağ	86	100,0
Medeni durum		
Evli	66	76,7
Bekar	20	23,3
Çalışma durumu		
Çalışıyor	32	37,2
Çalışmıyor	44	51,2
Emekli	10	11,6
Mesleği		
Memur	9	10,5
İşçi	5	5,8
Serbest meslek	18	20,9
Çalışmıyor	54	62,8
Psikiyatrik başvuru durumu		
Var	37	43,0
Yok	49	57,0
Psikiyatrik tanı		
Var	23	26,7
Yok	63	73,3
Psikiyatrik ilaç kullanımı		
Var	26	30,2
Yok	60	69,8
Toplam	86	100,0

Araştırmaya alınan annelerin tanıtıcı özelliklerine göre dağılımı Tablo 11'de verilmiştir. Yaşlarına göre %36,0'nın 30-40 yaş arası, %52,4'nün 41-50 arası, %11,6'nın 51-57 arası olduğu, yaş ortalamasının 44,39± 8,54 Min= 30 Max= 101 olduğu belirlenmiştir. Eğitim düzeyine göre %39,5'nin ilkokul, %16,3'nün ortaokul, %20,9'nun lise, %7,0'nin önlisans, %14,0'nün lisans, %2,3'nün yüksek lisans mezunu oldukları, hepsinin sağ oldukları, medeni durumlarına göre %76,7'nin evli, %23,3'nün bekar oldukları, %37,2'nin çalıştığı, %51,2'nin çalışmadığı, %11,6'nın emekli olduğu, %10,5'nin memur, %5,8'nin işçi, %20,9'nun serbest meslek, %62,8'nin çalışmadığı, %43,0'nün psikiyatrik başvurusunun bulunduğu, %57,0'nin

bulunmadığı, %26,7'nin psikiyatrik tanı aldığı, %73,3'nün almadığı, %30,2'nin psikiyatrik ilaç kullandığı, %69,8'nin kullanmadığı belirlenmiştir.

6.2. AİLE DEĞERLENDİRME ÖLÇEĞİ VE İNTERNET BAĞIMLILIĞI ÖLÇEĞİ BULGULARI

Bu bölümde aile değerlendirme ölçeği ve internet bağımlılığı ölçeği ile ilgili çarpıklık, basıklık, güvenilirlik, ortalama ve standart sapma bulgularına yer verilmiştir. Tablo 16'da değerlendirme ölçeği ve internet bağımlılığı ölçeğine ilişkin ilgili bilgilere yer verilmiştir.

Tablo 12. Ölçeklerin Ortalama ve Standart Sapmaları

Ölçek Adı	$\bar{x}$	ss
Aile Değerlendirme Ölçeği –Çocuk (ADÖ-Ç)	2,70	0,315
– Problem çözme	2,37	0,661
– İletişim	2,64	0,461
– Roller	2,79	0,409
– Duygusal Tepki Verebilme	2,78	0,403
– Gereken İlgiyi Gösterebilme	2,85	0,813
– Davranış Gösterebilme	2,87	0,435
– Genel İşlevler	2,60	0,476
Aile Değerlendirme Ölçeği –Anne (ADÖ-A)	2,58	0,357
– Problem çözme	2,11	0,905
– İletişim	2,41	0,447
– Roller	2,74	0,643
– Duygusal Tepki Verebilme	2,64	0,409
– Gereken İlgiyi Gösterebilme	2,84	0,801
– Davranış Gösterebilme	2,75	0,689
– Genel İşlevler	2,50	0,451
İnternet Bağımlılığı Ölçeği (İBÖ)	3,25	0,776

Ölçeklerin genellerinin ve alt ölçeklerinin ortalama ve standart sapmaları tablo 18'de gösterilmiştir. Buna göre aile değerlendirme ölçek puanları 1.00 (sağlıklı) ile 4.00 (sağlıksız) arasında değişmektedir. Genel olarak 2.00'nin üzerindeki puan ortalamalarının aile işlevlerinde sağlıksızlığa doğru bir gidişin göstergesi olduğu kabul edilmektedir.

6.3. AİLE DEĞERLENDİRME ÖLÇEĞİ VE İNTERNET BAĞIMLILIĞI ÖLÇEĞİ İLE İLGİLİ KARŞILAŞTIRMALI BULGULAR

Bu bölümde aile değerlendirme ölçeği ve internet bağımlılığı ölçeği ile ilgili T Testi ve Varyans analizi bulgularına yer verilmiştir. Aşağıdaki tablolarda aile değerlendirme ölçeği ve internet bağımlılığı ölçeğine ilişkin T Testi ve Varyans analizlerine yer verilmiştir.

6.3.1. Çocukların Aile Değerlendirme Ölçeği (ADÖ-Ç) ve İnternet Bağımlılığı Ölçeği (İBÖ) Karşılaştırmalı Bulgular

Çocukların Aile Değerlendirme Ölçeğinden –Çocuk (ADÖ-Ç) aldıkları toplam puanların cinsiyetlerine göre dağılımı ve t testi sonuçları aşağıda verilmiştir.

Tablo 13. Çocukların Cinsiyetlerine Göre Aile Değerlendirme Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılması

Ölçekler	Cinsiyet	n	$\bar{x}$	s	t	p
Aile Değerlendirme Ölçeği – Çocuk	Erkek	68	26,92	3,36	-0,987	0,326
	Kız	18	27,75	2,13		
İnternet Bağımlılığı Ölçeği – Çocuk	Erkek	68	31,97	7,25	-1,427	0,157
	Kız	18	34,88	9,33		
Aile Değerlendirme Ölçeği Alt Boyutları						
Problem çözme					-3,646	0,001*
İletişim					-0,557	0,579
Roller					0,211	0,834
Duygusal tepki verebilme					-1,145	0,255
Gereken ilgiyi gösterme					0,094	0,925
Davranış kontrolü					0,139	0,890
Genel işlevler					-0,750	0,455

* $p < 0,05$

Tablo 13 incelendiğinde, araştırmaya katılım sağlayan çocukların cinsiyetlerine göre Aile değerlendirme ölçeğinin iletişim, roller, duygusal tepki verebilme, gerekli ilgiyi gösterme, davranış kontrolü, genel işlevler alt boyutlarından ve Aile değerlendirme ölçeği genelinden ve İnternet bağımlılığı ölçeği genelinden aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olmadığı görülmüştür ($p > 0,05$).

Çocukların cinsiyetlerine göre Aile değerlendirme ölçeği alt boyutu olan problem çözmeden aldıkları puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark tespit edilmiştir ($p<0,05$). Tukey HSD ve Scheffe testlerine göre kız çocuklarının puan ortalaması, erkek çocuklardan daha yüksektir ve aralarındaki fark istatistiksel olarak anlamlı düzeydedir.

Tablo 14. Çocukların Yaşlarına Göre Aile Değerlendirme Ölçeği, İnternet Bağımlılığı Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılması

Ölçekler	Yaş	n	$\bar{x}$	s	Min	Max.	F	p	Fark
Aile Değerlendirme Ölçeği – Çocuk	12	3	26,27	0,76	25	27	0,507	0,801	
	13	4	25,32	4,37	19	29			
	14	16	27,95	2,39	24	33			
	15	17	26,86	3,22	18	32			
	16	25	27,10	3,38	18	37			
	17	9	27,57	3,36	23	31			
	18	12	26,69	3,57	22	33			
İnternet Bağımlılığı Ölçeği – Çocuk	12	3	32,33	16,43	18	50	0,646	0,693	
	13	4	34,25	9,14	26	47			
	14	16	30,71	5,65	20	43			
	15	17	32,02	6,36	23	44			
	16	25	34,18	7,54	21	52			
	17	9	29,72	6,88	24	46			
	18	12	34,16	10,52	19	57			
Aile Değerlendirme Ölçeği Alt Boyutları									
Problem çözme						0,792	0,579		
İletişim						0,432	0,856		
Roller						0,712	0,641		
Duygusal tepki verebilme						0,606	0,725		
Gereken ilgiyi gösterme						0,798	0,574		
Davranış kontrolü						2,953	0,012*	1-2	
Genel işlevler						0,546	0,772		

* $p<0,05$

Tablo 14 incelendiğinde, araştırmaya katılım sağlayan çocukların yaşlarına göre aile değerlendirme ölçeğinin Problem çözme, İletişim, Roller, Duygusal tepki verebilme, Gereken ilgiyi gösterme, Genel işlevler alt boyutları, Aile değerlendirme

ölçeği geneli, İnternet bağımlılığı ölçeği genelinden aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olmadığı görülmüştür ($p>0,05$).

Çocukların yaşlarına göre Aile değerlendirme ölçeği alt boyutu olan davranış kontrolünden aldıkları puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark tespit edilmiştir ($p<0,05$). Tukey HSD ve Scheffe testlerine göre 12 yaşındaki çocukların puan ortalaması, 13, 14, 15, 16, 17 ve 18 yaşlarındaki çocuklardan daha yüksektir ve aralarındaki fark istatistiksel olarak anlamlı düzeydedir.

Tablo 15. Çocukların Kaçınıcı Sınıfta Olduklarına Göre Aile Değerlendirme Ölçeği, İnternet Bağımlılığı Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılması

Ölçekler	Kaçınıcı Sınıf	n	$\bar{x}$	s	Min	Max	F	p
Aile Değerlendirme Ölçeği – Çocuk	5	2	24,25	7,18	19	29	0,993	0,443
	6	4	26,66	1,77	25	29		
	7	10	28,63	2,28	26	33		
	8	15	26,73	2,44	22	32		
	9	22	27,23	3,96	18	37		
	10	18	27,17	2,92	23	31		
	11	8	27,79	1,88	25	30		
İnternet Bağımlılığı Ölçeği – Çocuk	12	7	25,31	3,79	22	33	1,239	0,292
	5	2	41,25	8,83	35	47		
	6	4	34,12	11,1	26	50		
	7	10	29,55	6,10	18	38		
	8	15	31,83	6,66	22	43		
	9	22	34,40	7,33	21	52		
	10	18	33,86	9,49	24	57		
Aile Değerlendirme Ölçeği Alt Boyutları	11	8	28,68	3,66	24	33	0,266	0,965
	12	7	30,57	8,66	19	41		
	Problem çözme							
	İletişim							
	Roller							
	Duygusal tepki verebilme							
	Gereken ilgiyi gösterme							
Genel işlevler	Davranış kontrolü						0,266	0,965
	Genel işlevler							

Tablo 15 incelendiğinde, araştırmaya katılım sağlayan çocukların kaçınıcı sınıfta olduklarına göre Aile değerlendirme ölçeğinin Problem çözme, İletişim, Roller, Duygusal tepki verebilme, Gereken ilgiyi gösterme, Davranış kontrolü, Genel

işlevler alt boyutları, Aile değerlendirme ölçeği geneli, İnternet bağımlılığı ölçeği genelinden aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olmadığı görülmüştür ($p>0,05$).

Tablo 16. Çocukların Sınıf Tekrarı Durumlarına Göre Aile Değerlendirme Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılması

Ölçekler	Sınıf tekrarı		$\bar{x}$	s	t	p
Aile Değerlendirme Ölçeği – Çocuk	Var	2	26,22	3,83	-1,034	0,304
	Yok	4	27,23	3,04		
İnternet Bağımlılığı Ölçeği – Çocuk	Var	2	37,75	11,35	2,566	0,012*
	Yok	4	31,74	6,75		
Aile Değerlendirme Ölçeği Alt Boyutları						
Problem çözme					0,755	0,452
İletişim					-1,316	0,192
Roller					-1,323	0,189
Duygusal tepki verebilme					-0,688	0,493
Gereken ilgiyi gösterme					0,762	0,448
Davranış kontrolü					-2,108	0,038*
Genel işlevler					-1,007	0,317

* $p<0,05$

Tablo 16 incelendiğinde, araştırmaya katılım sağlayan çocukların sınıf tekrarı durumlarına göre Aile değerlendirme ölçeğinin Problem çözme, İletişim, Roller, Duygusal tepki verebilme, Gereken ilgiyi gösterme, Genel işlevler alt boyutlarından ve Aile değerlendirme ölçeği genelinden aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olmadığı görülmüştür ($p>0,05$).

Çocukların sınıf tekrarı durumlarına göre Aile değerlendirme ölçeği alt boyutu olan davranış kontrolünden ve İnternet Bağımlılığı Ölçeği genelinden aldıkları puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark tespit edilmiştir ($p<0,05$). Tukey HSD ve Scheffe testlerine göre sınıf tekrarı olmayan çocukların davranış kontrolü puan ortalaması, sınıf tekrarı olan çocuklardan daha yüksektir ve aralarındaki fark istatistiksel olarak anlamlı düzeydedir. Sınıf tekrarı olan çocukların internet bağımlılığı puan ortalaması, sınıf tekrarı olmayan çocuklardan daha yüksektir ve aralarındaki fark istatistiksel olarak anlamlı düzeydedir.

Tablo 17. Çocukların İnternet Kullanım Durumlarına Göre Aile Değerlendirme Ölçeği Genel Puanlarının Karşılaştırılması

İfade	t	F	p	Fark
Hangi cihazla internete girmeyi tercih edersiniz? (Akıllı telefon, Tablet vb.)	-	0,150	0,929	
İnternete nerede girersiniz? (Ev, İnternet cafe)	- 1,221	-	0,225	
Ne kadar zamandır internet kullanıyorsunuz?	-	1,129	0,328	
Haftanın kaç günü internete girersiniz?	-	0,824	0,442	
İnternette geçirdiğiniz zaman ile ilgili ne düşünüyorsunuz?	-	1,676	0,193	
Ödev/araştırma yapma aktiviteleri	-	1,812	0,135	
İletişim/sohbet etme aktiviteleri	-	1,719	0,154	
Film/müzik aktiviteleri	-	0,936	0,447	
Alışveriş siteleri aktivitesi	-	0,880	0,480	
Sosyal paylaşım siteleri aktivitesi	-	1,557	0,194	
Bahis siteleri aktivitesi	-	0,230	0,795	
Diğer aktiviteleri	-	0,617	0,606	
İnternette girmeniz konusunda annenizden uyarı alır mısınız?	0,805	-	0,423	
İnternette girmeniz konusunda babanızdan uyarı alır mısınız?	-	0,238	0,944	
İnternette girmeniz konusunda babanızdan uyarı alır mısınız?	0,262	-	0,794	
Anne-babanın internet konusundaki uyarılarını haklı bulma	-	-	-	
Anne-babanın internet konusundaki uyardığı konular gerçekten başa iş açabilir mi?	0,561	-	0,577	
İnternet sebebi ile başınız belaya girse anne -babanızdan yardım ister misiniz?	1,189	-	0,238	
İnternette neler yaptığınızı anneniz bilir mi?	1,266	-	0,209	
İnternette neler yaptığınızı babanız bilir mi?	0,212	-	0,833	
İnternete ulaşma/internet aktivitelerinde kullanma için anne-babanızdan izinsiz onların parasını/kredi kartını kullandınız mı?	0,040	-	0,968	
Çocukların Aldıkları Psikiyatrik Tanımlarına Göre Aile Değerlendirme	-	0,651	0,661	
- Problem çözme	-	0,994	0,427	
- İletişim	-	2,753	0,024*	
- Roller	-	0,469	0,798	
- Duygusal tepki verebilme	-	0,360	0,874	
- Gereken ilgiyi gösterme	-	0,215	0,955	
- Davranış kontrolü	-	0,060	0,998	
- Genel işlevler	-	0,956	0,450	
Çocukların Aldıkları Psikiyatrik Tanımlarına Göre İnternet Bağımlılığı	-	0,521	0,760	
İnternete Girme Konusunda Babadan Alınan Uyarıya Göre Aile Değerlendirme	-			
- Dersleri aksatma				
- Tanımadığı kişiler				
- Yanlış arkadaş				
- Aile ile vakit geçirme				
- Kötü alışkanlıklar				
- İnternete girmeme				

Tablo 17 incelendiğinde çocuklarla ilgili tablodaki ifadelere göre aile değerlendirme ölçeği genelinden aldıkları puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olmadığı görülmüştür ($p>0,05$).

Araştırmaya katılım sağlayan çocukların aldıkları psikiyatrik tanımlarına göre aile değerlendirme ölçeğinin problem çözme, roller, duygusal tepki verebilme, gerekli ilgiyi gösterme, davranış kontrolü, genel işlevler, Aile Değerlendirme Ölçeği geneli, İnternet Bağımlılığı Ölçeği genelinden aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olmadığı görülmüştür ($p>0,05$).

İletişimden aldıkları puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark tespit edilmiştir ($p<0,05$). Tukey HSD ve Scheffe testlerine göre psikiyatrik tanısı davranış bozukluğu olan çocukların puan ortalaması, ilk başvurusu olan çocuklardan daha yüksektir ve aralarındaki fark istatistiksel olarak anlamlı düzeydedir.

İnternete girme konusunda babadan alınan uyarı türlerine göre aile değerlendirme ölçeği genelinden aldıkları puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark tespit edilmiştir ($p<0,05$). Tukey HSD ve Scheffe testlerine göre aile ile vakit geçirme uyarısı alanların ortalamaları dersleri aksatma, tanımadıkları kişilerle özel bilgilerini paylaşma, yanlış arkadaş edinme, kötü alışkanlıklar edinme ve internete girmeyenlerin ortalamalarından daha yüksektir ve aralarındaki fark istatistiksel olarak anlamlı düzeydedir.

Tablo 18.İnternete Günlük Girilen Saate Göre Aile Değerlendirme Ölçeği Geneli Puanlarının Karşılaştırılması

Ölçekler	İnternette Günlük Saat	n	$\bar{x}$	s	Min	Max	F	p	Fark
Aile Değerlendirme Ölçeği	1-3 saat arası	21	28,65	4,21	18	37	4,953	0,009*	1-3
	3-5 saat arası	34	27,16	2,08	23	31			
	5 saatten fazla	31	25,96	2,93	18	31			

İnternete günlük olarak kaç saat girildiğine göre aile değerlendirme ölçeği genelinden aldıkları puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark tespit edilmiştir ($p<0,05$). Tukey HSD ve Scheffe testlerine göre günlük 1-3 saat arası girenlerin ortalamaları 3-5 saat arası ve 5 saatten fazla günlük internete girenlerin ortalamalarından daha yüksektir ve aralarındaki fark istatistiksel olarak anlamlı düzeydedir. İnternete 1-3 ve 3-5 saat arası girenlerin aile işlevsellikleri daha yüksek olup, 5 saatten fazla girenlerin aile işlevsellikleri daha azdır.

Tablo 19. İnternete Oyun Oynamak İçin Girme Sıklığına Göre Aile Değerlendirme Ölçeği Genel Puanlarının Karşılaştırılması

Ölçekler	Oyun Oynama	n	$\bar{x}$	s	Min	Max	F	p	Fark
Aile Değerlendirme Ölçeği	Hiçbir zaman	6	27,47	2,24	23	29	2,919	0,026*	4-5
	Nadiren	8	28,41	3,08	23	31			
	Ara sıra	11	27,15	2,94	23	31			
	Genelde	20	28,60	2,95	23	37			
	Her zaman	41	26,03	3,14	18	33			

İnternete oyun oynamak için girmeye göre aile değerlendirme ölçeği genelinden aldıkları puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark tespit edilmiştir ($p<0,05$). Tukey HSD ve Scheffe testlerine göre genelde oyun oynamak için girenlerin ortalamaları hiçbir zaman girmeyenlerin, nadiren, arasıra ve her zaman girenlerin ortalamalarından daha yüksektir ve aralarındaki fark istatistiksel olarak anlamlı düzeydedir.

Tablo 20. İnternete Cinsel İçerik İçin Girme Göre Aile Değerlendirme Ölçeği Genel Puanlarının Karşılaştırılması

Ölçekler	Cinsel içerik	n	$\bar{x}$	s	Min	Max	F	p	Fark
Aile Değerlendirme Ölçeği	Hiçbir zaman	71	27,30	3,21	18	37	2,783	0,046*	2-4
	Nadiren	4	29,41	2,68	27	33			
	Ara sıra	7	25,23	1,63	22	27			
	Genelde	4	24,37	1,85	22	26			

İnternete cinsel içerik için girmeye göre aile değerlendirme ölçeği genelinden aldıkları puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark tespit edilmiştir ($p<0,05$). Tukey HSD ve Scheffe testlerine göre nadiren cinsel içerik için girenlerin ortalamaları hiçbir zaman girmeyenlerin, arasıra ve genelde girenlerin ortalamalarından daha yüksektir ve aralarındaki fark istatistiksel olarak anlamlı düzeydedir. Cinsel içerikli için internet kullanımının sıklığı çocuğun aile işlevlerini değerlendirme algısı üzerinde etkili bir değişken olarak karşımıza çıkmaktadır.

6.3.2. Aile Değerlendirme Ölçeği ve Alt Boyutları İle İnternet Bağımlılığı Ölçeği Korelasyonu

Tablo 21 korelasyon tablosunda annelerin çalışma durumlarına göre Aile Değerlendirme Ölçeği puanlarının karşılaştırılması verilmiştir. Tablo 21 korelasyon tablosu incelendiğinde, araştırmaya katılım sağlayan annelerin çalışma durumlarına göre aile değerlendirme ölçeğinin problem çözme, iletişim, roller, duygusal tepki verebilme, gerekli ilgiyi gösterme, davranış kontrolü ve Aile değerlendirme ölçeği genelinden aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olmadığı görülmüştür ($p>0,05$).

Tablo 21. Aile Değerlendirme Ölçeği ve Alt Boyutları İle İnternet Bağımlılığı Ölçeği Korelasyonu

	İnternet Bağımlılığı Ölçeği	
	r	p
Aile Değerlendirme Ölçeği (Anne)	0,115	0,290
– Problem çözme	0,065	0,554
– İletişim	0,082	0,453
– Roller	0,104	0,339
– Duygusal tepki verebilme	0,006	0,957
– Gerekli ilgiyi gösterme	0,173	0,112
– Davranış kontrolü	0,109	0,317
– Genel işlevler	0,023	0,835
Aile Değerlendirme Ölçeği (Çocuk)	0,410	0,000*
– Problem çözme	0,036	0,745
– İletişim	0,193	0,075
– Roller	0,463	0,000*
– Duygusal tepki verebilme	0,066	0,548
– Gerekli ilgiyi gösterme	0,318	0,003*
– Davranış kontrolü	0,343	0,001*
– Genel işlevler	0,298	0,005*

* $p<0,05$, (r: korelasyon katsayısı)

Ergenlerin İnternet Bağımlılığı Ölçeğinden aldıkları toplam puanları ile Aile Değerlendirme Ölçeği (Çocuk) arasında orta düzeyde anlamlı bir ilişki ($r= 0,410$; $p=0,000$), roller alt boyutu arasında orta düzeyde anlamlı bir ilişki ($r= 0,463$; $p=0,000$), Gerekli ilgiyi gösterme alt boyutu arasında düşük düzeyde anlamlı

bir ilişki ($r= 0,318$; $p=0,003$), Davranış kontrolü alt boyutu arasında düşük düzeyde anlamlı bir ilişki ($r= 0,343$; $p=0,001$), Genel işlevler alt boyutu arasında düşük düzeyde anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir ($r= 0,298$; $p=0,005$),

7. TARTIŞMA

Çalışmada katılımcılarının %79,1 ile büyük çoğunluğunu erkek, %20,9'unun kız olduğu görülmektedir. Katılımcıların çoğunluğunun erkek cinsiyette olmasının sebebini ülkemizde erkek cinsiyette çocukların aileleri tarafından çocuk ve ergen ruh sağlığı polikliniklerine daha fazla oranda getirilmesi olarak değerlendirebiliriz. Türkiye'de beş ayrı çocuk ve ergen ruh sağlığı polikliniğinde yapılan araştırmada hastaların %61,5-%66,9 arasında değişen oranlarda erkek cinsiyetten oluştuğu bildirilmiştir (Tanrıöver 1996).

Bulunan bu sonuç daha önce yapılan bazı çalışmaların (Batıgün, 2011; Chen ve diğ., 2007) sonuçları ile tutarlıdır. Erkeklerde yüksek oranda internet bağımlılığı olmasının nedeni olarak erkeklerin interneti daha çok patolojik internet kullanımı ile yüksek ilişkide olan oyun oynamak, siberseks, internetten pornografik görüntüleri izlemek ve online kumar oynamak için kullanmaları gösterilmektedir (Tsai 2001).

Ülkemizde son yıllarda gelişen teknoloji ile bitlikte internet kullanımının artması genellikle erkek çocukların internet kafeler aracılığı ile gerçekleşmiştir. İnternetin çocuklar üzerinde oluşturduğu psikolojik sorunlar önceleri pek dikkate alınmamış ancak bu durum toplum geneline yayılmaya başladığında tedbir alınmasının gerekliliği farkedilmiştir.

Çalışmada yaşlara göre dağılımlara bakıldığında ise %29,1'nin 16 yaşında oldukları belirlenmiştir. Ergenlerin yaş ortalaması ise $15,53 \pm 1,54$ Min= 12 Max= 18'dir. Ülkemizde yapılan bir çalışmada 12-18 yaş grubundaki çocuk ve ergenler arasında haftada 12 saatin üzerinde internet kullanımı oranını % 7.6 olarak belirlenmiştir (Tahiroğlu ve ark. 2008).

Çocuk yaşta insanların internetin kısıtsız ortamına girmesi sonucunda toplum genelinde bilgi düzeyinin artışı görülmüş ve bu durum hem devlet tarafından hem de toplumun kendisi tarafından desteklenmiştir. Ancak aşırı kullanım ve sınırlandırılmama çocukların genç yaşta ahlaken çöküşlerine ve toplumun genel kültürünün dejenere olmasına sebebiyet vermiştir.

Ergen bireyler algıladıkları ekonomik durum değerlendirmesi %45,3 ortadır. Hiçbir ergen ekonomik durumunu çok kötü olarak tanımlamamıştır. Bayhan (2011) lise öğrencileri ile yaptığı çalışmada ailenin aylık ekonomik gelirine göre, gelir

düzeyi azaldıkça interneti ödev ve araştırma yapmak amacı ile kullanım oranının yükseldiğini belirtmiştir.

Çalışmada araştırmaya katılan ergenlerin %65,1'i liseye devam ettikleri belirlenmiştir. Okullarında %2,4'ünün 5.nci sınıf, %4,7'sinin 6.nci sınıf, %11,6'sının 7.nci sınıf, %17,4'ünün 8.nci sınıf, %25,6'sının 9.ncu sınıf, %20,9'unun 10.ncu sınıf, %9,3'ünün 11. nci sınıf, %8,1'inin 12.nci sınıf oldukları belirtilmiştir. Köse (2016)'nın yapmış olduğu çalışmada da araştırma Elazığ şehri 2015-2016 eğitim-öğretim yılında bir fen lisesinde öğrenim gören 178 ergen üzerinde yapılmıştır. Sınıf düzeyi açısından, ise katılımcıların 78'i (%43,8) 9. Sınıf, 74'ü (%41,6) 10. Sınıf ve 26'sı (%14,6) 11. Sınıfta öğrenim görmektedir. Bu sonuç çalışmamızdan elden edilen sonuç ile benzerlik göstermektedir.

Çalışmamızda ergenlerin eğitim yaşamları boyunca %14,0'nın sınıf tekrarı yaptıkları, %86,0'nın ise sınıf tekrarı yapmadıkları, okul başarılarının %3,5'nin çok kötü, %15,1'nin kötü, %45,3'nün orta, %31,4'nün iyi, %4,7'sinin ise çok iyi olduğu bulunmuştur. Öner (2016) çalışmasına göre; ergenlerin %88,2'si sınıfta hiç kalmadığını, %11,1'i bir yıl tekrar yaptığını, %0,7'si de bir yıldan fazla tekrar yaptığını ifade etmişlerdir. Ergenlerin %59,5'inin okuldaki başarısını orta düzeyde, %34,7'si iyi düzeyde ve %5,7'si de kötü düzeyde olduğunu ifade ettikleri bir kişinin de cevap vermediği görülmektedir. Literatürde mevcut olan bu sonuç ile araştırmamızdan elden edilen sonuç birbirine yakın sonuçlardır.

Çalışmamıza katılan ergenlerin %48,8'nin anneleri ile ilişkilerinin iyi, %41,9'nun babaları ile ilişkilerinin iyi olarak tanımlandığı belirlenmiştir. Çalışmamıza katılan ergenlerin hayatlarında herhangi bir konuda problem yaşama durumunda anne-babalarından %95,3'ünün yardım istediği, %4,7'sinin ise yardım istemediği ve bu problemleri kendi başlarına çözmeye çalıştıkları görülmektedir. Yaygın anne baba tutumlarından biri olan otoriter tutumun bireyler üzerinde olumsuz etkileri olduğu bilinmektedir. (Maccoby ve Martin 1983).

Çalışmamızda ergenlerin internet kullanım alışkanlıklarına göre hepsinin internete girdiği belirlenmiştir. Ergenlerde internet bağımlılığı üzerine yapılan araştırmalar ise, ergenlerin internet kullanım sürelerindeki artışın internet bağımlılık düzeylerinde artışa yol açtığını ortaya koymaktadır (Yang ve Tung 2007).

Çalışmamızda ergenlerin internete girmek için %41,9'nun akıllı telefon kullandığı, TGI (Target Group Index) araştırmasına göre, Türkiye' de 2014 yılın-da %87 olan mobil telefon sahipliği 2015 yılında % 90' a yükselmiştir. Akıllı telefon

sahibi olma ise 2014 yılında %29 iken 2015 yılında %31' e yükselmiştir. Masaüstü bilgisayar alımında azalma görülürken dizüstü bilgisayar alımındaki oran ise değişmemiştir. Tablet alımı ise %3' ten % 4'e yükselmiştir. İnternete girme oranı ise masaüstü bilgisayarda %79' dan %72' ye düşerken, akıllı telefonlarda bu oran %31' den %35' e yükselmiştir.

Araştırmamıza katılan ergenlerin %96,5'nin internete evlerinde girdikleri, %3,5'nin internet Cafe de, Yılmaz (2019) çalışmasında internet ulaşımı için evden internet kullanımına evet yanıtını veren %49.7, internet kafeden internet kullanımına evet yanıtını veren %4,3 olarak bulunmuştur. Literatürdeki bu sonuç araştırmamızla benzerlik taşımaktadır.

Araştırmamıza katılan ergenlerin %50,0'nin 5 yıldan fazla internet kullandıkları belirlenmiştir. Balcı ve Ayhan (2007) tarafından gerçekleştirilen araştırmaya katılanların % 4.7'si 6 aydan az, % 7'si 6-12 ay, % 39.4'ü 1-3 yıl, 35.7'si 4-6 yıl, % 13.1'i ise 7 yıl ve üzeri zamandan beri internet kullanmaktadırlar. Literatürdeki bu sonuç araştırmamızla benzerlik taşımamaktadır.

Araştırmamıza katılanların %89,5'nin 7 gün internete girdiği bulunmuştur. Ceyhan ve arkadaşlarının (2007) araştırmalarında öğrencilerin % 32,3'ünün haftada 3- 6 saat arası internet kullandıklarını belirtmiştir (Ceyhan ve ark. 2007). Bu sonuç literatürle uyumlu bulunmamıştır.

Araştırmamıza katılanların internete günlük girme süresi %39,5'nin 3-5 saat arasındır. Kelleci ve arkadaşlarının lise öğrencilerinde gerçekleştirdikleri araştırmada kız öğrencilerin %70,2'sinin, erkek öğrencilerin %60,2'sinin günde 1- 2 saat internet kullandıkları anlaşılmıştır. (Kelleci ve ark 2009; Doğan 2013). Çalışmamızda elde ettiğimiz sonuç ile literatür sonucu uyumlu değildir.

İnternette %51,2'nin normal zaman harcadıkları anlaşılmıştır. Yılmaz (2019) çalışmasında internet bağımlılık düzeylerine bakıldığında 485 İnönü Üniversitesi öğrencisinin 422'si (% 37.8 kız, % 49.3 erkek) normal internet kullanıcısı olarak tespit edilmiştir.

Çalışmamızda ergenlerin internette ödev / araştırma aktivitesini %29,1'nin nadiren, gerçekleştirdikleri tespit edilmiştir. Yapılan bir araştırmada 12-18 yaş arasında bulunan 10.800 gencin yalnızca % 1'inin araştırma yapmak ve ders çalışmak için interneti kullandığı ortaya çıkmıştır (Chisholm 2006). Çalışmamızda elde ettiğimiz sonuç ile literatür sonucu uyumlu değildir.

Çalışmamızda ergenlerin iletişim / sohbet aktivitesini %38,4'nün her zaman, gerçekleştirdikleri tespit edilmiştir. Bargh ve McKenna'ya (2004) göre de; çoğu kullanıcı, interneti diğer insanlarla iletişim kurmak, kişilerarası iletişimlerini elektronik posta-mesaj göndererek korumak amacı ile kullanmaktadır.

Çalışmamızda ergenlerin film / müzik aktivitesini %29,1'nin her zaman gerçekleştirdikleri anlaşılmıştır. Literatürde bulunan araştırmalarda internetin eğlenme gibi sosyal ihtiyaçlarla kullanıldığı belirtilmektedir (Livingstone 2002; Akt. Donoso ve Roe 2006). Çalışmamızda elde ettiğimiz sonuç ile literatür sonucu uyumludur.

Çalışmamızda ergenlerin internette alışveriş aktivitesini %50,0'nin hiçbir zaman gerçekleştirmedikleri belirlenmiştir. Literatürdeki araştırmalara göre kızlar, interneti çoğunlukla sohbet etme ve çevrim-içi alışveriş yapma amaçlı kullanmaktadırlar (Gross 2004).

Çalışmamızda ergenlerin sosyal paylaşım aktivitesini %33,7'nin her zaman gerçekleştirdikleri, Bu sonuçlar literatürde 15-24 yaş aralığındaki ergenlerin internet ve sosyal ağları kullanma yönelimlerinin yaygın olmasına yönelik sonuçlarla desteklenmektedir (Thomee 2010).

Çalışmamızda ergenlerin bahis aktivitesini %93,0'nün hiçbir zaman gerçekleştirmedikleri, Literatürdeki araştırmalara göre erkekler daha çok çevrim-içi oyunları oynama, web sitelerinde gezinti amaçlı kullanmaktadırlar (Gross 2004).

Çalışmamızda ergenlerin cinsel içerikli site aktivitesini %82,6'nın hiçbir zaman gerçekleştirmedikleri bulunmuştur. Literatürde internetin akademik başarı, dersleri destekleme gibi amaçlarla kullanımının beklendiği ancak internetin çoğunlukla okul ortamı dışında, bilgi edinme, can sıkıntısından kurtulma ve cinsel içerikli amaçlar için kullanıldığı ifade edilmektedir (Griffiths 2000). Çalışmamızda elde ettiğimiz sonuç ile literatür sonucu uyumlu değildir.

Mevcut araştırmada ergenlerin günlük ortalama internet kullanım süresiyle problemli internet kullanımı arasında pozitif yönde orta düzeyde anlamlı bir ilişkinin olduğu bulunmuştur. Mevcut araştırmada elde edilen bu sonuç ile internet kullanma süresi arttıkça problemli internet kullanımının da arttığını ortaya koyan diğer çalışmalardan elde edilen sonuçların birbiriyle tutarlı olduğu görülmektedir (Nalwa ve Anand 2003; Anderson ve ark. 2010; Bayhan 2011;). Genel olarak araştırma sonuçlarına bakıldığında internet kullanım süresi arttıkça problemli internet kullanım düzeyinin de artması nedeniyle ergenlerin özellikle interneti sağlıklı kullanmaları

için zaman kontrolü ve bilinçli kullanıcı olmaları konusunda bilgilendirilmelerinin oldukça gerekli olabileceği söylenbilir.

Bu bilgiler doğrultusunda yoğun internet kullanımının benzer iğleyiğlerle bağımlılığa eğilim oluğturduğundan söz edilebilir. alığmamızın sonuçları bu durumu destekler niteliktedir. Yine de internet bağımlılığının iliğkisini inceleyen arağtırmaların kısıtlı oluğu, var olan alığmalardaki evrenin ve bulguların farklı oluğu, bu iliğkinin daha kapsamlı şekilde incelenmesi gerektiğini göstermektedir.

8. SONUÇLAR ve ÖNERİLER

Bu bölümde ilk olarak araştırmanın sonuçları hakkında bilgi verilmiş daha sonra sonuçlar ışığında mikro, mezzo ve makro düzeylerde öneriler sunulmuştur.

8.1. SONUÇLAR

Araştırmada ergenlerin İnternet Bağımlılığı Ölçeği ve Aile Değerlendirme Ölçeğinden elde edilen sonuçlarına göre;

Ergenler

Kız ergenler aile değerlendirmenin alt boyutu olan ailenin maddi ve manevi sorunlarını etkili bir şekilde çözebilme becerisini açıklayan problem çözme konusunda erkek ergenlerden farklı görüşler taşımaktadırlar.

12 yaşındaki ergenler aile değerlendirmenin alt boyutu olan ailenin kendi üyelerinin davranışlarına belli standart kurallar koymasını ve bu noktadaki düzenlemeleri ve disiplini açıklayan davranış kontrolü konusunda 13, 14, 15, 16, 17 ve 18 yaşlarındaki ergenler, sınıf tekrarı olmayan ergenlere göre farklı görüşler taşımaktadırlar.

Ortaokul ve lise de 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11 ve 12 sınıflarda öğrenim gören ergenler aile değerlendirme ölçeğinin problem çözme, iletişim, roller, duygusal tepki verebilme, gereken ilgiyi gösterme, davranış kontrolü, genel işlevler alt boyutları, aile değerlendirme ölçeği geneli, internet bağımlılığı ölçeği genelinde benzer görüşler belirtmişlerdir.

Davranış bozukluğu psikiyatrik tanısı bulunan ergenler, aile üyeleri arasında bilgi alış verişini, iletişimin açık olup olmadığını açıklayan iletişim konusunda DEHB, internet bağımlılığı, ergenlik depresyonu, davranış bozukluğu, ilk başvurusu olan ve psikiyatriye gitmeyen ergenlerden farklı görüşler taşımaktadırlar.

Babalarından aile ile vakit geçirmeleri konusunda uyarı alan ergenler, aile yapısını ve fonksiyonlarını araştırma araçlarında, aile işlevselliğini değerlendiren aile değerlendirme konusunda, dersleri aksatma, tanımadıkları kişilerle özel bilgilerini paylaşma, yanlış arkadaş edinme, kötü alışkanlıklar edinme uyarılarını alan ve internete girmeyen ergenlerden farklı görüşler taşımaktadırlar.

Günlük olarak 1 ile 3 saat arası internete giren ergenler, aile yapısı ve fonksiyonlarını değerlendirme konusunda, 3-5 saat arası ve 5 saatten fazla günlük internete giren ergenlerden farklı görüşler taşımaktadırlar.

Genelde oyun oynamak için internete giren ergenler, aile yapısı ve fonksiyonlarını değerlendirme konusunda, internete hiçbir zaman girmeyenler, nadiren, arasıra ve her zaman giren ergenlerden farklı görüşler taşımaktadırlar.

Nadiren cinsel içerik için internete giren ergenler, aile yapısı ve fonksiyonlarını değerlendirme konusunda, internete hiçbir zaman girmeyenler, ara sıra ve genelde internete giren ergenlerden farklı görüşler taşımaktadırlar.

Anneler

30-40 yaşları arasında bulunan anneler, aile bireylerinin karşılaştıkları içsel ve dışsal uyaranlara karşı verdikleri tepkileri açıklayan duygusal tepki verebilme konusunda, yaşları 41-50 ve 51-57 yaşları arasındaki annelerden farklı görüşler taşımaktadırlar.

Ön lisans mezunu olan anneler, aile bireylerinin karşılıklı ilgi, sevgi ve bakımlarını açıklayan gereken ilgiyi gösterebilme konusunda, İlkokul, Ortaokul, Lise, Lisans ve Yüksek Lisans mezunu olan annelerden farklı görüşler taşımaktadırlar. Yüksek lisans mezunu olan anneler, aile yapısı ve fonksiyonlarını değerlendirme konusunda, İlkokul, Ortaokul, Lise, Ön lisans ve Lisans mezunu annelerden farklı görüşler taşımaktadırlar.

Memur olarak çalışan anneler, aile bireylerinin karşılıklı ilgi, sevgi ve bakımlarını açıklayan gereken ilgiyi gösterebilme konusunda, çalışmayan, işçi ve serbest meslek mensubu olan annelerden farklı görüşler taşımaktadırlar.

Psikiyatrik başvurusu olmayan annelerin aile yapısı ve fonksiyonlarını değerlendirme konusunda, psikiyatrik başvurusu olan annelerden farklı görüşler taşımaktadırlar.

Çocukları internete girmeyen annelerin aile yapısı ve fonksiyonlarını değerlendirme konusunda, Masaüstü bilgisayar, Akıllı telefon ve Dizüstü bilgisayar ile internete giren çocukların annelerinden farklı görüşler taşımaktadırlar.

Eşleri / çocuklarının babaları internete günde 3-5 saat arası girenlerin anneleri, ailenin maddi ve manevi sorunlarını etkili bir şekilde çözebilme becerisini açıklayan problem çözme konusunda, eşleri / çocuklarının babaları 1 saatten az, 1-3 saat arası, 5 saatten fazla internete giren ve internete girmeyen çocukların annelerinden farklı görüşler taşımaktadırlar.

Çocukları internete girmeyen annelerin ailenin maddi ve manevi sorunlarını etkili bir şekilde çözebilme becerisini açıklayan problem çözme konusunda, masaüstü bilgisayar, akıllı telefon ve dizüstü bilgisayardan internete giren çocukların annelerinden farklı görüşler taşımaktadırlar.

İnternette geçirdikleri süre boyunca işlerini hiçbir zaman aksatmayan çocukların anneleri, maddi ve manevi sorunlarını etkili bir şekilde çözebilme becerisini açıklayan problem çözme konusunda, nadiren, ara sıra, genelde ve her zaman internete giren çocukların annelerinden farklı görüşler taşımaktadırlar.

8.2. ÖNERİLER

Sosyal hizmet, genelci yaklaşım içerisinde müracaatçıları ile çok boyutlu olarak mikrodan makroya doğru bir çalışma gerçekleştirerek müracaatçıların sorunlarını bütüncül olarak çözmeyi amaçlar. Bu çerçevede bu çalışmada elde edilen sonuçlar göz önünde tutularak yapılacak önerilerin de bu basamaklarda ele alınmasında fayda olduğu düşünülmektedir.

- **Mikro düzeyde öneriler:**

Mikro düzeyde yapılacak uygulamalarda ergen bireyin ve ergen bireyin dâhil olduğu birincil çevreyi ele alan çalışmaları içermektedir. Bu durumda öncelikle koruyucu ve önleyici müdahale olarak çocukları ve aileleri uzun süreli, kontrolsüz internet kullanımından uzaklaştırmak ve bilinçli internet kullanıcıları olmaları yönünde yol göstermek gerekmektedir. Bu amaçla ailelerle yapılacak çalışmada çocukla etkili zaman geçirebilmeleri ve beraber vakit geçirmenin yanı sıra çocuğu yaşına uygun sosyal aktivitelere yönlendirmeleri için aileyi yönlendirici ve rehberlik edici çalışmalar yapmak yerinde olur. Ayrıca çocuğa güvenli internet kullanımı konusunda eğitim vermek, sanal dünyada karşılaşabileceği potansiyel riskler konusunda bilgilendirmek ve suç oluşturan internet içeriği ile karşılaştığında neler yapabileceği konusunda yol gösterici olmak bu alandaki çalışmalar içerisinde yer alabilir.

- **Mezzo düzeyde öneriler:**

Mezzo düzeyde yapılacak uygulamalar kapsamında ergen bireyin dahil olduğu aile sisteminin çevresindeki diğer sistemlerden (okul, sağlık kurumları, yerel yönetimler, sosyal destek ağları gibi) izole değil tam tersine çevresi ile iletişim

halinde olabilmesine yönelik danışmanlık verici, yol gösterici ve güçlendirici çalışmalar yapılması uygun olur.

Okullarda çocukların sağlıklı internet kullanımına yönelik verilen eğitimlerin daha kapsamlı ve daha ulaşılır hale getirilmesi, yoğun internet kullanımı olan çocuklarla grup çalışmaları yapılması, bağımlılık sorunu yaşayan çocukların birbirlerine akran danışmanlığı yapabilmeleri konusunda eğitim verilmesi, okul sosyal hizmeti bakış açısıyla çocuk-okul-aile üçgeninde ortaya çıkan sorunların çözülmesi ve çocuğun ve ailenin sosyal işlevselliğinin arttırılması bu alandaki çalışmalar içerisinde yer alabilir.

- **Makro düzeyde öneriler:**

Makro düzeyde yapılacak uygulamalar ergen bireyi ve ailesini toplumsal çevresi içerisinde ele alacak çalışmaları içermektedir. Toplumdaki medya okuryazarlığının geliştirilmesi doğrultusunda ailelerin ve gençlerin sağlıklı internet içeriğine ulaşması, bilinçli internet kullanıcısı olmasının sağlanmasına yönelik geniş çaplı eğitimler verilmesi, yerel yönetimlerin gençlere yönelik sportif, sanatsal ve kültürel etkinliklerinin arttırılması ve bu doğrultuda çocukların internette geçireceği zamanın azaltılması, her mahalleye gençlik merkezinin kurulmasının sağlanması, sağlık kuruluşlarında internet bağımlılığı polikliniklerinin arttırılması ve ailelerin bu polikliniklerden haberdar olmasının sağlanmasının önleyici ve yol gösterici çalışmalar olacağı düşünülmektedir.

9. KAYNAKÇA

Abalı O, Durukan M, Güdek K, Tüzün ÜD. Aile Değerlendirme Ölçeğinin (ADÖ) Çocuk Psikiyatrisi'ndeki Uygulaması ve Değerlendirilmesi. Türk Aile Hekimliği Dergisi. 2006; 10 (3): 108-110.

Ahmadi K. Internet Addiction among Iranian Adolescents: a Nationwide Study. Acta Medica Iranica. 2014; 52(6): 467-472.

Akça Koca D. Bir aile eğitim programının evli annelerin evlilik doyumu, evlilikte sorun çözme becerisi ve psikolojik iyi oluşuna etkisi. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi (Danışman: Yrd. Doç. Dr. M. Yüksel). İstanbul, 2013

Akers R, La Greca A, Cochran J, Sellers C. Social Learning Theory and Alcohol Behavior Among Elderly. The Sociological Quarterly. 1989; 30 (4): 625-638.

Aksüt M, Batur Z. İnternet Perspektifinde Ergenlerin Sosyalleşme ve İletişim Kurma Süreci. Akademik Bilişim'07 - IX. Akademik Bilişim Konferansı Bildirileri 31 Ocak - 2 Şubat 2007 Dumlupınar Üniversitesi, Kütahya; 2007.

Aktaş Arnas Y. 3-18 yaş grubu çocuk ve gençlerin interaktif iletişim araçlarını kullanma alışkanlıklarının değerlendirilmesi. The Turkish Online Journal of Educational Technology. 2005; 4(4): 59-66.

Alacahan O. Aile Birliğini Oluşturan Faktörler ve İşlevleri. C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi. 2010; 11(1): 1-2.

Ançel G, Açıkgöz İ, Yavaş Ayhan AG. Problemlı internet kullanımı ile duygusal zeka ve bazı sosyodemografik değişkenler arasındaki ilişki. Anadolu Psikiyatri Dergisi. 2015; 16(4): 255-263.

Anderson CA, Shibuya A, Ihori N, Swing E. L, Bushman B. J, Sakamoto A, Saleem M. Violent video game effects on aggression, empathy, and prosocial

behavior in Eastern and Western countries. Psychological Bulletin. 2010; 136: 151-173.

Arısoy Ö. İnternet Bağımlılığı ve Tedavisi. Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar-Current Approaches in Psychiatry. 2009; 1(1): 55-67.

Arlene V. Structural Family Therapy. Child Psychology & Psychiatry Review. 2001; 6(3): 133-139.

Arnas Aktaş Y. 3-18 yaş grubu çocuk ve gençlerin interaktif iletişim araçlarını kullanma alışkanlıklarının değerlendirilmesi. The Turkish Online Journal of Educational Technology. 2005; 4(4): 59-66.

Atak H. Kimlik Gelişimi ve Kimlik Biçimlenmesi: Kuramsal Bir Değerlendirme. Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar-Current Approaches in Psychiatry. 2011; 3(1): 163-213

Aydeniz H. Bilinçli Medya Kullanımı. 3. Basım. Ankara: Pirintaş Basım Sanayi ve Ticaret A.Ş: Ankara; 2013, s:12-42.

Aydın M Z. Ahlak Öğretiminde Örnek Olay İncelemesi Yöntemi. 1. Basım. Nobel Yayınları: Ankara; 2003, s:58-84 .

Aydoğdu H. Modern Kimlikte Öznenin Ölümü. Atatürk Üniversitesi Kâzım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi/Journal Of Kâzım Karabekir Education Faculty. 2010; (10): 115-147.

Balcı Ş, Ayhan B. Üniversite Öğrencilerinin İnternet Kullanım ve Doyumları Üzerine Bir Saha Araştırması. Selçuk İletişim/ Journal of Selçuk Communication. 2007; 5 (1): 174-197.

Bandura A. Social Learning Theory. NJ: Prentice-Hall; 1977, s:5.

Bargh JA, McKenna KYA. The Internet and Social Life. Annual Review of Psychology. 2004; 55: 573-590.

Batıgün AD, Kılıç N. İnternet Bağımlılığı ile Kişilik Özellikleri, Sosyal Destek, Psikolojik Belirtiler ve Bazı Sosyo-Demografik Değişkenler Arasındaki İlişkiler / The Relationships between Internet Addiction, Social Support, Psychological Symptoms and Some Socio-Demographical Variables. Türk Psikoloji Dergisi. 2011; 26 (67):1-2.

Batıgün AD, Hasta D. İnternet bağımlılığı: Yalnızlık ve kişilerarası ilişki tarzları açısından bir değerlendirme. Anadolu Psikiyatri Dergisi. 2010; 11(3): 213-219.

Bayhan V. Lise öğrencilerinde internet kullanma alışkanlığı ve internet bağımlılığı (Malatya Uygulaması). Akademik Bilişim 11-XIII. Akademik Bilişim Konferansı'nda sunulan sözlü bildiri. İnönü Üniversitesi, Malatya:2011. http://ab.org.tr/ab11/kitap/bayhan_AB11.pdf adresinden edinilmiştir.

Baykara Acar Y, Acar H. Sistem Yaklaşımı, Eko-Sistem Yaklaşımı ve Sosyal Hizmet. Toplum ve Sosyal Hizmet. 2002; 13(1): 29-35.

Bayraktar F. İnternet Kullanımının Ergen Gelişimindeki Rolü. Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi (Prof. Dr. Ş. Aksel). İzmir, 2001.

Becvar DS, Becvar RJ. Family therapy: A systemic integration. 7. Basım. Pearson, Allyn & Bacon: Boston; 2013.

Berge JM, Wall M, Larson N, Loth KA, Neumark Sztainer D. Family functioning: Associates with weight status, eating behaviors, and physical activity in adolescents. The Journal of Adolescent Health. 2013; 52(3): 351–357.

Bölükbaş K, Yıldız M C. İnternet Kullanımında Kadın-Erkek Eşitsizliği. 16–18 Ekim 2003, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Sosyoloji Derneği, Değişen Dünya ve Türkiye'de Eşitsizlikler-IV. [Ulusal] Sosyoloji Kongresi. 2003.

Brown RIF. Some contributions of the study of gambling to the study of other addictions. İçinde: Eadington WR, Cornelius JA, (eds.). Gambling Behaviour and Problem Gambling. University of Nevada Press: Reno; 1993, s:241–272.

Bulut I. Aile Değerlendirme Ölçeği El Kitabı. Özgüzeliş Matbaası: Ankara; 1990.

Bulut I. Ruh Sağlığının Aile İşlevlerine Etkisi. Başbakanlık Kadın ve Sosyal Hizmetler Müsteşarlığı Yayınları: Ankara; 1993.

Burger JM. Kişilik. Çeviren: İnan Deniz Erguvan Sarioğlu. 2. Basım. Kaknüs Yayınları: İstanbul; 2006.

Cabot RC. Excerpts from Hospital anddispensary Social Work. İçinde: Goldstein D. (ed.) Expanding Horizons in Medical Social Work. The University of Chicago Press: Chicago; 1968, s: 255-270.

Canbek G, Sağıroğlu Ş. Çocukların ve Gençlerin Bilgisayar ve İnternet Güvenliği. Politeknik Dergisi. 2007; 10 (1): 33-39.

Caplan S, Williams D, Yee N. Problematic Internet use and psychosocial well-being among MMO players. Computers in Human Behavior. 2009; 25(6): 1312-1319.

Cengizhan C. Öğrencilerin Bilgisayar Ve İnternet Kullanımında Yeni Bir Boyut: “İnternet Bağımlılığı”. Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi. 2005; 22(1): 83-98.

Ceyhan E, Ceyhan AA. An investigation of problematic internet usage behaviors on turkish university students. The Proceedings of 7. International Educational Technology Conference, 3-5 May 2007, Near East University-North Cyprus, 2007; 112-115.

Ceyhan E. Ergen Ruh Sağlığı Açısından Bir Risk Faktörü: İnternet Bağımlılığı. Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi. 2008; 15(2): 3-4.

Ceyhan A.A. İnternet Kullanma Temel Nedenlerine Göre Üniversite Öğrencilerinin Problemlı İnternet Kullanımı ve Algıladıkları İletişim Beceri Düzeyleri. Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri. 2011; 11(1): 59-77.

Chen WJ, Chen H-M, Chen C-C, Chen C-C, Yu W-Y, Cheng AT. Cloninger's Tridimensional Personality Questionnaire: psychometric properties and construct validity in Taiwanese adults. *Comprehensive Psychiatry*. 2002; 43 (2):158-66.

Chen P, Liu S, Luo L. A study on the psychological health of internet addiction disorder of college students. *Chinese J Clinical Psychol*. 2007; 15: 40-42.

Chisholm JF. Cyberspace Violence Against Girls And Adolescent Females. *Annals New York Academy of Sciences*. 2006;1087:74-89.

Connors JV. Systems theory and interpersonal relationships. http://www.academia.edu/664210/Systems_Theory_and_Interpersonal_Relationships (10.05.2019).

Curran P.J, West SG, Finch JF. The robustness of test statistics to nonnormality and specification error in confirmatory factor analysis. *Psychological Methods*. 1996; 1(1): 16-29.

Çelen HN. Ergenlik ve Genç Yetişkinlik. 2. Basım, Papatya Yayıncılık: İstanbul; 2011, s: 85-114.

Çelik H, Kocabıyık OO. Genç yetişkinlerin saldırganlık ifade biçimlerinin cinsiyet ve bilişsel duygu düzenleme tarzları bağlamında incelenmesi. *Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2014; 4(1): 139-155.

Dağ, A. Okul Sosyal Hizmeti. 1. Basım. Milli Basımevi: İstanbul; 2017.

Davis RA. A cognitive-behavioral model of pathological internet use. *Computers in Human Behavior*. 2001; 17: 187–195.

Davids EL, Roman NV, Leach L. Decision making styles: A systematic review of their associations with parenting. *Adolescent Research Review*. 2016; 1(1): 69–90.

De May L, Schulze HJ. Indoctrination and Moral Reasoning:A Comparison between Dutch and East German Students. Journal of Moral Education. 1996; 25(3): 309-324.

Demir İ, Peker Özköklü D, Aygün Turğut B. Ergenlerin Problemlı İnternet Kullanımının Yordanmasında Denetim Odağı ve Yaşam Doyumunun Rolü. Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi. 2015; 11(3): 720-731.

Derman O. Ergenlerde Psikososyal Gelişim. Adölasan Sağlığı II. Sempozyum Dizisi. 2008; 63: 19-21.

Doğan M. Does Firm Size Affect The Firm Profitability? Evidence from Turkey. Research Journal of Finance and Accounting. 2013; 4(4): 53-59.

Donoso V, Roe K. Are They Really Learning Online? The Impact of the Internet on Chilean Adolescents' Learning Experiences. İçinde: Pearson E,P. Bohman P. (eds.). Proceedings of World Conference on Educational Multimedia, Hypermedia and Telecommunications. 2006, s: 1679-1686.

Dorland's Illustrated Medical Dictionary. 25. Basım. Cloth: Philadelphia; 1974. s: 1748.

Dönmezer I. Ailede İletişim ve Etkileşim. 6. Basım. Sistem Yayıncılık: İstanbul; 2001, s: 80-120.

Durak Batıgün A, Hasta D. İnternet Bağımlılığı: Yalnızlık ve kişilerarası ilişki tarzları açısından bir değerlendirme. Anadolu Psikiyatri Dergisi. 2010; 11: 213-219.

Durak Batıgün A, Kılıç N. İnternet Bağımlılığı ile Kişilik Özellikleri, Sosyal Destek, Psikolojik Belirtiler ve Bazı Sosyo-Demografik Değişkenler Arasındaki İlişkiler. Türk Psikoloji Dergisi. 2011; 26 (67): 1-10.

Duyan, V. Sosyal Hizmet Temelleri Yaklaşımları Uygulama Müdahaleleri Yöntemleri. 1.Basım. Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği: Ankara; 2012.

Duyan V, Bayır. Ö. Sosyal Hizmete Giriş: Öğrenciler ve Uygulayıcılar İçin Bir Rehber. 1. Basım. Sosyal Çalışma Yayınları: Ankara; 2016.

EGEM. Sosyal Hizmete Giriş. Basım. Eğitim Yayınları: İzmir; 2011.

Ekşi F. Narsistik Kişilik Özelliklerinin İnternet Bağımlılığı ve Siber Zorbalığı Yordama Düzeyinin Yol Analizi ile İncelenmesi. Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri. 2012; 12(3): 1683-1706.

Epstein N, Bishop D, and Levin S. The McMaster Model of family functioning. Journal of Marriage and Family Counseling. 1978; 4(1): 19–31.

Epstein N. B, Baldwin LM, Bishop DS. The McMaster Family Assessment Device. Journal of Marital and Family Therapy. 1983; 9(2): 171–180.

Erickson F. Qualitative Methods in Research on Teaching. İçinde: Wittrockk M. (ed.), Handbook of Research on Teaching, 3. Basım. MacMillan: New York; 1968, s: 119-161.

Erkal M E. Sosyoloji. 16. basım. Der Yayınları: İstanbul; 2012.

Esen E, Siyez DM. Ergenlerde İnternet Bağımlılığını Yordayan Psiko-sosyal Değişkenlerin İncelenmesi. Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi. 2011; 4 (36): 127-138.

Fransisco SM, Veiga Simao AM, Ferreira PC, Martins MJDD. Cyberbullying: The hidden side of College students. Computers in Human Behaviour. 2015; 43(0): 167-182.

Gladding ST. Aile Terapisi. Tarihi, Kuram ve Uygulamaları Çeviren: Keklik İ, Yıldırım İ. (eds.). Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Derneği Yayınları: Ankara; 2012.

Goldstein H. Social Learning and Change. University of South Carolina Press: Colombia; 1981.

Gönül AS. Patolojik İnternet Kullanımı (İnternet Bağımlılığı / Kötüye Kullanım). Yeni Symposium. 2002; 40 (3): 105-110.

Griffiths MD. Gambling on the İnternet: A brief Note. Journal of Gambling Studies. 1996; 12(4): 471-473.

Griffiths MD. Gambling Technologies. Journal of Gambling Studies. 1999; 15: 265-283.

Griffiths MD. Does internet and computer “addiction” exist? some case study evidence. CyberPsychology & Behavior. 2000; 3(2): 211–218.

Griffiths MD. A “components” model of addiction within a biopsychosocial framework. Journal of Substance Use. 2005; 10(4): 191–197.

Gross EF. Adolescent İnternet use: What We Expect, What Teens Report. Journal of Applied Developmental Psychology. 2004; 25(6): 633-649.

Gül S. K, Güneş İ. D. Ergenlik Dönemi Sorunları ve Şiddet. Sosyal Bilimler Dergisi. 2009; 11(1): 80.

Hallaç S, Öz F. Aile Kavramına Kuramsal Bir Bakış. Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar-Current Approaches in Psychiatry. 2014; 6(2): 142-153.

Hanh TN. Creating True Peace: Ending Violence in Yourself, Your Family. Your Community and The World. Free Press: New York, 2003.

Haynes F. Eğitimde Etik. (Çeviren: Akbaş SK.). Ayrıntı Yayınları: İstanbul; 2002.

Horzum MB. İlköğretim öğrencilerinin bilgisayar oyunu bağımlılık düzeylerinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi. Education and Science. 2011; 36(159): 57-68.

Huang H, Leung L. Instant messaging addiction among teenagers in China: Shyness, alienation, and academic performance decrement. *Cyberpsychol Behav.* 2009; 12: 675-679

İşmen Gazioğlu E. Gelişim Psikolojisinde Aile ve Okul Etkileşimi. İçinde: H. Ergin H, Yıldız SA, (eds.), Gelişim Psikolojisi. 6. Basım. Nobel Akademik Yayıncılık: Ankara, s: s. 233-260.

Jarolmen, J. (2017). Okul Sosyal Hizmeti: Bir Uygulama Kılavuzu. Çeviren: Özkan Y. 1. Basım. Nika Yayınları: Ankara.

Karaca M. İnternet Gençliği: Yeni Bir Gençlik Tiplemesi Denemesi. *e-Journal of New World Sciences Academy Social Sciences.* 2007; 2 (4): 419-438.

Kelleci M. İnternet, cep telefonu, bilgisayar oyunlarının çocuk ve gençlerin ruh sağlığına etkileri. *TAF Preventive Medicine Bulletin.* 2008; 7(3): 253-256.

Kelleci M, Güler N, Sezer H, Gölbaşı Z. Lise öğrencilerinde internet kullanma süresinin cinsiyet ve psikiyatrik belirtiler ile ilişkisi. *TAF Preventive Medicine Bulletin.* 2009; 8 (3): 223-30.

Kır İ, Sulak Ş. Eğitim fakültesi öğrencilerinin internet bağımlılık düzeylerinin incelenmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi.* 2014; 13(51):150-167.

Kim K, Ryu E, Chon M-Y, Yeun E-J, Choi S-Y, Seo J-S. Internet addiction in Korean adolescents and its relation to depression and suicidal ideation: a questionnaire survey. *International journal of nursing studies.* 2006; 43(2):185-92.

Kipke MD. National, Research Council Staff, and of Medicine Staff Institute. Adolescent Development and the Biology of Puberty: Summary of a Workshop on New Research. National Academies Press: 1999. ProQuest Ebook Central, <http://ebookcentral.proquest>. Created from ege on 2018-02-12 01:52:03.

Kahn R. Communications Principles for Operating Systems. Internal BBN memorandum: 1972.

Kelleci M, Güler N, Sezer H, Gölbaşı Z. Lise öğrencilerinde internet kullanma süresinin cinsiyet ve psikiyatrik belirtiler ile ilişkisi. TAF Preventive Medicine Bulletin. 2009; 8(3): 223-30.

Keskin G, Çam O. Ergenlerin Ruhsal Durumları ve Anne Baba Tutumları ile Bağlanma Stilleri arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Anadolu Psikiyatri Dergisi. 2008; 9(3): 139-147.

Kır İ. Toplumsal bir kurum olarak ailenin işlevleri. Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 2011; 10(36): 381-404.

Kocayörük E. Ergen Gelişiminde Aile işlevleri ve Baba Katılımı. Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi. 2010; 4(33): 37-45

Köse N. Ergenlerde İnternet Bağımlılığının Yaşam Doyumuna Etkisi. Elektronik Mesleki Gelişim ve Araştırma Dergisi. 2016; 1: 15-23.

Kraut R, Patterson M, Lundmark V, Kiesler S, Mukopadhyay T, Scherlis W. Internal paradox: A social technology that reduces social involvement and psychological well-being. American Psychologist. 1998; 53(1): 1017-1031.

Laird RD, Marrero MD, Sentse M. Revisiting parental monitoring: Evidence that parental solicitation can be effective when needed most. Journal of Youth and Adolescence. 2010; 39(12): 1431-1441.

Leung L. Net-generation attributes and seductive properties of the Internet as predictors of online activities and Internet addiction. CyberPsychology & Behavior. 2004; 7(3): 333-48.

Lindberg N, Demircan A. N. Ortaöğretim Okullarında Aile Katılımının Değerlendirilmesi: Aile Katılım Ölçeği Veli ve Öğretmen Formlarının Türkçeye Uyarlanması. Cumhuriyet International Journal of Education. 2013; 2(3): 64-78.

Maccoby EE, Martin JA. Socialization in the Context of Family: Parent Child Interaction. İçinde: Mussen PH, Hetherington EM, (eds.). Handbook of Child

Psychology: Socialization, Personality and Social Development. Wiley: New ;1983, s: 1–101.

Marlatt GA, Baer JS, Donovan DM, Kivlahan DR. Addictive behaviors: etiology and treatment. Annual Review of Psychology. 1988; 39(1): 223–52.

Miller IW, Ryan CE, KEitner GI, Bishop DS ve Epstein NB. The McMaster Approach to Families: theory, assessment, treatment and research..Journal of Family Theraphy. 2000; 22: 168-189.

Minuchin S. Families and family therapy. Harvard University Press: Cambridge; 1974.

Mizrahi T, Abramson J. Sources of Strain Between Psysicians and Social Workers: İmplicants for Social Workers in Health Care Settings. Social Work in Health Care. 1985; 10 (3): 33-51.

Muller RG. The Role of the Medical Social Worker in a Hospital. South Africa Medical Journal. 1986; 69 (12): 726-727.

Muuss REH. Adolescent behavior and society: A book of readings. Random House; New York; 1975.

Nalwa K, Anand AP. İnternet addiction in students: A cause of concern. Cyber Psychology and Behavior. 2003; 6(6): 653–656.

Nazlı S. Aile Danışmanlığı. 2. Basım.. Nobel Yayın Dağıtım: Ankara; 2001.

Ozankaya Ö. Toplumbilim, Cem Yayınevi: İstanbul; 1991.

Öner K. Lise Öğrencisi Ergenlerde Depresyon, İnternet Bağımlılığı ve İlişkili Faktörler. Adnan Menderes Üniversitesi Dergisi. 2016; 4 (31): 32- 42.

Özbesler C, Bulut I. Sosyal Hizmette Genelci Yaklaşım ve Ekolojik Perspektif, Sosyal Politika ve Kamu Yönetimi Bileşenleriyle Sosyal Hizmet: Temelleri ve Uygulama Alanları. Maya Akademi:Ankara; 2013, s: 97-107.

Özgüngör S. Postmodern Değerler, Kimlik Oluşumu Ve Yaşam Doyumu. Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi. 2009; 4 (31): 32- 42.

Özgüven İ. E. Ailede İletişim Ve Yaşam. PDREM Yayınları: Ankara; 2001.

Özgüven İ. E. Evlilik ve Aile Terapisi. 3. Basım. Nobel Yayıncılık: Ankara; 2014.

Öztürk Ö, Odabaşıoğlu G, Eraslan D, Genç Y, Kalyoncu ÖA. İnternet bağımlılığı: Kliniği ve tedavisi. Bağımlılık Dergisi. 2007; 8(1): 36-41.

Peele S. The meaning of addiction: Compulsive experience and its interpretation. England: Lexington Books: Lexington; 1985.

Pincus A, Minahan A. Social Work Practice: Model and Method. IL: Peacock: Itasca; 1973.

Polat G. Madde bağımlılığı tedavisinde sosyal hizmet mesleği.. Okmeydanı Tıp Dergisi, 2014; 30(2): 143-148.

Rotter JB. The Development and Applications of Social Learning Theory. NY: Praeger Publishers: New York; 1982, s:305.

Ryan R, Deci E. Handbook of self-determination research. New York: University of Rochester Press: New York; 2004.

Seymenoğlu N. Gelişim Öğrenme ve Öğretim. Özsen Matbaası: Ankara; 1998.

Shaffer HJ. Conceptual crises and the addictions: a philosophy of science perspective. Journal of Substance Abuse Treatment. 1986; 3(1): 285–296.

Shaffer M. Minimumviable populations: copingwith uncertainty. İçinde: Soule ME, (ed.). Viable Populations for Conservation. Cambridge University Press: Cambridge; 1987, s: 69–86.

Shaffer HJ, Robbins M. Psychotherapy for addictive behavior: A stage-change approach to meaning making. İçinde: Washton AM, (ed.). Psychotherapy and Substance Abuse: A Practitioner's Handbook. Guilford: New York; 1995, s: 103-123.

Shaffer HJ, Hall MN, Vander BJ. Computer addiction: a critical consideration. American Journal of Orthopsychiatry. 2000; 70 (2): 162-163.

Shaffer HJ, Albanese MJ. Addiction's Defining Characteristics. İçinde: Coombs RH, (ed.). Addiction counseling review: Preparing for comprehensive, certification and licensing examinations. Lawrence Erlbaum Associates Publishers: New Jersey; 2005, s: 3-31.

Shaffer HJ. Foreward: Gambling ghosts, shadows, and taxonomies. İçinde: D. Richard D, Blaszczyński A, Nower L, (eds.). The Wiley-Blackwell Handbook of Disordered Gambling. UK: Wiley-Blackwell: Chichester; 2013.

Sheafor BW, Horejsi CJ. Sosyal Hizmet Uygulaması Temel Teknikler ve İlkeler. Çevirenler: Bilgen A, Kaynarkaya B, Gülmez BD, Çiftçi DB, Türközü SE, Çoban F, Çelik G, Özen H, Uraz O, Uraz T, Oğuz YS. Nika Yayınevi: Ankara; 2014.

Siegel D. Emotion As Integration: A Possible Answer to The Question, What is Emotion?, İçinde: Fosha D, Siegel D, Solomon M, (eds.). The Healing Power of Emotion: Affective Neuroscience, Development & Clinical Practice. Norton: New York; 2009, s: 145-171.

Silbereisen RK, Kastner P. Jugend und Problem verhalten. Entwicklungspsychologische Perspektiven. İçinde: Oerter R, Montada L, (eds.). Entwicklungspsychologie. Ein Lehrbuch. Psychologie Verlags Union: München; 1998.

Simkova B, Cincera J. Internet Addiction Disorder and Chatting in the Czech Republic. *Cyberpsychology & Behavior*. 2004; 7(5): 536-9.

Steinberg L. Ergenlik. Çeviren: Çok F. İmge Yayınları: Ankara; 2007.

Steiner H, Rebecca EH. Treating Adolescents. 2. Basım. John Wiley & Sons, Incorporated; 2015. ProQuest Ebook Central, [http : // ebookcentral. proquest. com / lib / ege / detail.action?docID=4040196](http://ebookcentral.proquest.com/lib/ege/detail.action?docID=4040196). (Erişim Tarihi: 13.02.2019).

Swartz TT, Kim M, Uno M, Mortimer J, O'Brien KB. Safety nets and scaffolds: Parental support in the transition to adulthood. *Journal of Marriage and Family*. 2011; 73(2): 414-429.

Şahin C, Tuğrul VM. İlköğretim öğrencilerinin bilgisayar oyunu bağımlılık düzeylerinin incelenmesi. *Journal of World of Turks*. 2012; 4(3): 115-130.

Şenormancı Ö, Konkan R, Sungur MZ. İnternet Bağımlılığı ve bilişsel davranışçı terapisi. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*. 2010; 11: 261-268.

Şentürk Ü. Aile Kurumuna Yönelik Güncel Riskler. (Aile ve Toplum) Eğitim – Kültür ve Araştırma Dergisi. 2008; 4(14): 7-31.

Şimşek N, Kılıç Akça N, Şimşek M. Lise öğrencilerinde umutsuzluk ve internet bağımlılığı. *TAF Preventive Medicine Bulletin*. 2015; 14(1): 7-14.

Tahiroğlu AY, Çelik GG, Fettahoğlu Ç, Yıldırım V, Toros F, Avcı A, Özatalay E, Uzel M. Psikiyatrik Bozukluğu Olan ve Olmayan Ergenlerde Problemli İnternet Kullanımı. *Nöropsikiyatri Arşivi*. 2010; 47: 241-6.

Tanrıöver S. K.T.Ü. Tıp Fakültesi Çocuk Psikiyatrisi polikliniğine iki yıl içinde başvuran çocukların demografik özellikleri ve başvuru yakınmaları. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*. 1996; 3: 69-72.

Tarhan N. Güzel İnsan Modeli. Timaş Yayınları: İstanbul; 2011.

Targowska A, Teather S, Guilfoyle A. Optimising Children's Readiness to Learn through Mediating Social Disadvantage: Exploring Models of Best Practice. Australian Journal of Early Childhood. 2015; 40 (2): 20-29.

Taylan HH, Işık M. Sakarya'da Ortaokul ve Lise Öğrencilerinde İnternet Bağımlılığı, International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic. 2015; 10(6): 855-874.

Tezel Şahin F, Özbey S. Aile Eğitim Programlarına Baba Katılımının Önemi. Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi. 2007; 18(1): 39-48.

TGI (Target Group Index), <https://www.djsresearch.co.uk/glossary/item/TGI-Target-Group-Index>(Erişim Tarihi: 13.02.2019).

Thomee S. ICT Use and Mental Health in Young Adults. Effects of Computer and Mobile Phone Use on Stress, Sleep Disturbances, and Symptoms of Depression. Unpublished thesis. Sweden: Gottenburg University. 2012 ISBN : 978-91-628-8432-1

Thurlow C, Lengel L, Tomic A. Computer mediated communication: Social interaction and the internet. Sage Publications: London; 2004, s: 150-159.

Toseland RW, Palmer Ganeles J, Chapman DC. Team Work In Psychiatric Settings. Social Work. 1986; 31(1): 46-52

Tsai C, Lin SJ. Analysis of attitudes toward computer networks and internet addiction of Taiwanese adolescents. Cyberpsychol Behav. 2001; 4:373-376.

Tsitsika A, Critselis E, Louizou A, Janikian M, Freskou A, Marangou E, Kormas G, Kafetzis D. Determinants of internet addiction among adolescents: A case-control study. Date of Electronic Publication. 2011; 11: 866-874.

Turan, N. Birey ve Aileler ile Sosyal Hizmet. 1. Basım. Öz Baran Ofset Matbaacılık San ve Tic. Ltd Şti.: Ankara; 2012.

Turanalp MF. İnternetin Ergenlere Olumsuz Etkileri Üzerine Din Eğitimi Temelli Bir Yaklaşım. Marife, Yaz. 2016; 16(1): 111-131.

Uzbay İ T. Madde bağımlılığının tarihçesi, tanımı, genel bilgiler ve bağımlılık yapan maddeler. Türk Eczacıları Birliği Meslek İçi Sürekli Eğitim Dergisi,. 2009; 21(22): 5-15.

Ünal M. Madde Bağımlılığı ve Alkolizmde Aile. Aile ve Toplum. Aile Araştırma Kurumu Dergisi. 1991; 1(2): 80-86.

Wolfe DA, Jaffet PG, Crooks CV. Adolescent Risk Behaviors: Why Teens Experiment and Strategies to Keep Them Safe. Yale University Press; 2006. <http://ebookcentral.proquest.com/lib/ege/detail.action?docID=3419947>. (Erişim Tarihi: 13.02.2019).

Yang S, Tung C. Comparison of Internet addicts and non-addicts in Taiwanese high school. Computers in Human Behavior. 2007; 23: 79–96.

Yellowlees P, Marks S. Problematic Internet use or Internet addiction?. Computers in Human Behavior. 2007; 23(3):1447-1453.

Yeung WJ, Duncan GJ, Hill MS. Putting fathers back in the picture: Parental activities and children's adult outcomes. Marriage and Family Review. 2000; 29 (2/3), 97-113.

Yıldırım E. Bir Modernite Rüyası: Ailenin Sonu mu? Kütahya Yetiştirme Yurdu Örneği". Aile ve Toplum Dergisi. 2005; 2(9).

Yıldız MC, Bölükbaş K. İnternet kafeler, Gençlik ve Sosyal Sapma, 2005, www.academia.edu, (Erişim Tarihi: 13.02.2019).

Yılmaz Z. 18-25 yaş arası İnönü Üniversitesi öğrencilerinde internet bağımlılığının depresyon ve yalnızlık ile ilişkisinin değerlendirilmesi. İnönü Üniversitesi Sağlık bilimleri Enstitüsü, Tıpta Uzmanlık Tezi (Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Burcu Kayhan Etik). 2019.

Yolga Tahiroğlu A, Gül Çelik G, Bahalı K, Avcı A. Medyanın Çocuk ve Gençler Üzerine Olumsuz Etkileri; Şiddet Eğilimi ve İnternet Bağımlılığı. New/Yeni Symposium Journal. 2010; 48: 19-30. www.yenisymposium.net, (Erişim Tarihi: 13.02.2019).

Young KS. İnternet Addiction: The Emergence Of a New Clinical Disorder. CyberPsychology and Behavior, 1998; 1(3): 237-244.

Young KS. İnternet addiction: symptoms, evaluation and treatment. Innovations in clinical practice: A source book. 1999; 17: 19-31.

Young KS. İnternet addiction: symptoms, evaluation and treatment. İçinde: L. Vande Creek L, Jackson T, (eds.). Innovations in Clinical Practice: A Source Book Sarasota. FL: Professional Resource Press; 1999, s: 19-31.

Young KS. İnternet Addiction: A New Clinical Phenomenon and Its Consequences. American Behavioral Scientist. 2004; 48 (4): 402-415

Yurdakul I, Dönmez O, Yaman F, Odabaşı H. Dijital Ebeveynlik ve Değişen Roller. Gaziantep University Journal of Social Sciences. 2013; 12(4): 883-896.

Yüksel M, Yılmaz E. Lise Öğrencilerinin İnternet Bağımlılık Düzeyleri İle Problem Çözme Becerileri Arasındaki İlişkinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. İlköğretim Online Dergisi. 2016; 15(3): 1031-1042.

Zastrow C. Sosyal Hizmete Giriş. Çevirenler: Aykara A, Beyazova A, Yakut Çakar B, Evren C, Karaca Ç, Çifci DB, Yıldırım E, Bahşi E, Albayrak G, Birdal MS, Yağcıoğlu S, Kurukafa S, Yılmaz V. 1. Basım. Nika Yayınevi: Ankara; 2013.

Zereyak E. Bilişim Teknolojileri Öğretiminde Sosyo-Psikolojik Değişkenler. Maya Akademi: Ankara; 2008.

10. EKLER

10.1. EK 1. ENSTİTÜ YÖNETİM KURULU KARARI

Evrak Tarih ve Sayısı: 25/05/2016-E.40911

CELAL BAYAR
ÜNİVERSİTESİ

T.C.
CELAL BAYAR ÜNİVERSİTESİ
Sağlık Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü

Sayı : 28233352-730.03.02
Konu : Yönetim Kurulu

SBE-SOSYAL HİZMET ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞINA

Sosyal Hizmet Anabilim Dalı Yüksek Lisans Programına kayıtlı aşağıda isimleri yazılı öğrencilerin tez önerilerini kabulüne, 20.05.2016 tarihli Enstitü Yönetim Kurulunda **OY BİRLİĞİ** ile karar verildi.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Öğrenci Adı Soyadı	Tez Başlığı
Mehmet BAŞ	Kayıp İhbarıyla Çocuk Şube Müdürlüğü'nde Vaka Olarak Kayda Giren Ergenlerin Sosyo-Demografik Özellikleri ve Aile Etkileşimleri
Serkan SEKENDUR	Sosyal Çalışma Görevlilerinin Rol Çatışması ve Rol Belirsizliğinin Yaşam Kaliteleri Üzerindeki Etkisi
Gizem OZKAN	Ergenlerde İnternet Bağımlılığı ve Aile İşlevselliği İlişkisi
Mustafa Kemal AVŞAR	Türkiye'de Sosyal Hizmet Uzmanlarının İstihdam Olanakları: Sorun Alanları ve Fırsatlar

e-imzalıdır
Prof. Dr. Ayşe AKTAŞ
Enstitü Müdürü

Adres: Tıp Fakültesi Dekanlığı Zemin Katı Dışkapı Sokakı Harmanlı Mahallesi
Tel: 0312 255 00 00 Faks: 0 312 255 01 11
E-posta: saglik.enstitusu@cbu.edu.tr / saglik@cbu.edu.tr

İzmir İyicilik Halkal Sokak
Uluslararası Celal Bayar Akademi
0312 255 00 00

CELAL BAYAR ÜNİVERSİTESİ SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

10.2. EK 2. YEREL ETİK KURULU KARAR İZNİ

T.C.
EGE ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ KLİNİK ARAŞTIRMALAR ETİK KURULU
Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi Dekanlığı 2.Kat. Erzene Ankara Cad. 35100 Bornova / İZMİR
Tel: 0 232 390 4219 - 373 78 81 Fax: 0232 390 21 34
e-mail: aetikk@mail.ege.edu.tr www.aek.med.ege.edu.tr

ARAŞTIRMA BAŞVURUSU ONAY BELGESİ

BAŞVURU BİLGİLERİ	ARAŞTIRMANIN AÇIK ADI	Ergenlerde İnternet Bağımlılığı ve Aile İşlevselliği İlişkisi				
	ARAŞTIRMA PROTOKOL KODU	-				
	KOORDİNATÖR/SORUMLU ARAŞTIRMACI UNVANI/ADI/SOYADI	Prof. Dr. Burcu ÖZBARAN				
	KOORDİNATÖR/SORUMLU ARAŞTIRMACI UZMANLIK ALANI	Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları				
	KOORDİNATÖR/SORUMLU ARAŞTIRMACININ BULUNDUĞU MERKEZ	Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı				
	VARSA İDARİ SORUMLU UNVANI/ADI/SOYADI	-				
	DESTEKLEYİCİ	-				
	PROJE YÜRÜTÜCÜSÜ UNVANI/ADI/SOYADI (TÜBİTAK vb. kaynaklardan destek alanlar için)	-				
	DESTEKLEYİCİNİN YASAL TEMSİLCİSİ	-				
	ARAŞTIRMANIN FAZİ VE TÜRÜ	FAZ 1 ☐	FAZ 2 ☐	FAZ 3 ☐	FAZ 4 ☐	
ARAŞTIRMAYA KATILAN MERKEZLER	Gölemsel İlaç Çalışması ☐					
	Tıbbi Cihaz Klinik Araştırması ☐					
DEĞERLENDİRİLEN BELGELER	ARAŞTIRMA PROTOKOLÜ	25.10.2016	-	Türkçe ☒	İngilizce ☐	Diğer ☐
	İNTERNET BAĞIMLILIĞI GRUBU İÇİN BİLGİLENDİRİLMİŞ GÖNÜLLÜ OLUR FORMU	25.10.2016	-	Türkçe ☒	İngilizce ☐	Diğer ☐
	KONTROL GRUBU İÇİN BİLGİLENDİRİLMİŞ GÖNÜLLÜ OLUR FORMU	25.10.2016	-	Türkçe ☒	İngilizce ☐	Diğer ☐
	OLGU RAPOR FORMU	-	-	Türkçe ☒	İngilizce ☐	Diğer ☐
	SİGORTA	☐				
	ARAŞTIRMA BÜTÇESİ	☒ İmza Tarihi: 25.10.2016				
	DİĞER	☒ Aile değerlendirme ölçeği, İnternet Bağımlılığı ölçeği				
	Karar Nu: 16-11.1/1	Tarih: 29.12.2016				
	Yukarıda başvuru bilgileri verilen klinik araştırma başvuru dosyası ve ilgili belgeler araştırmanın gerekçe, amaç, yaklaşım ve yöntemleri dikkate alınarak Kurulumuzca incelenmiş, araştırma giderlerinin gönüllüye ve/veya bağlı bulunduğu sosyal güvenlik kurumuna ödetilmediği koşullarda araştırmaya başlanmasının etik açıdan uygun bulunduğuna oy birliği ile karar verilmiştir.					
	EGE ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ KLİNİK ARAŞTIRMALAR ETİK KURULU					
ÇALIŞMA ESASI		İlaç ve Biyolojik Ürünlerin Klinik Araştırmaları Hakkında Yönetmelik, Tıbbi Cihaz Klinik Araştırmaları Yönetmeliği				
BAŞKANIN UNVANI / ADI / SOYADI:		Prof. Dr. Ayşenur OKTAY				
Unvanı / Adı / Soyadı EK Üyeliliği	Uzmanlık Dalı	Kurumu	Cinsiyeti	İlişki (*)	Kablim (**) İmza	
Prof. Dr. Ayşenur OKTAY Başkan	Radyodiyagnostik	EÜ. Tıp Fakültesi Radyoloji AD	K	☐ E ☒ H	☒ E ☐ H	
Prof. Dr. Aytül ÖNAL Başkan Yardımcısı	Tıbbi Farmakoloji	E.Ü. Tıp Fakültesi Tıbbi Farmakoloji AD.	K	☐ E ☒ H	☒ E ☐ H	
Prof. Dr. Suna TOKSAVUL Üye	Protetik Diş Tedavisi	E.Ü. Diş Hek. Fakültesi Protetik Diş Tedavisi AD.	K	☐ E ☒ H	☒ E ☐ H	
Etik Kurul Başkanının Unvanı/Adı/Soyadı: Prof. Dr. Ayşenur OKTAY	İMZA	Araştırma Başvurusu Onay Belgesi	Belge Kodu	Rev. Tarihi / No.su	Sayfa	

10.3. EK.3. SOSYO-DEMOGRAFİK VERİ FORMU

Olgu No:

Tarih:

Çocuk

Adı-Soyadı:	Doğum tarihi:
Cinsiyeti:	Okulu:
Psikiyatrik Tanısı:	Sınıfı:
	Sınıf tekrarı: () var () yok

Anne

Adı-Soyadı:	Doğum tarihi:
Eğitim Düzeyi: () okuma-yazma yok () okur-yazar () ilkokul () ortaokul () lise () önlisans () lisans () yüksek lisans () doktora	Anne () sağ () ölü
Medeni Durum: () evli () boşanmış () ayrı yaşıyor () dul	Psikiyatrik özgeçmiş öyküsü: Psikiyatrik başvuru: () var () yok
Çalışma durumu: () çalışıyor () çalışmıyor () emekli Çalışıyor ise mesleği:	Psikiyatrik tanısı: () var () yok Psikiyatrik ilaç kullanımı: () var () yok

Anne:

1. Evde yaşayan kişi sayısı:
2. Eve giren yaklaşık aylık gelir miktarı nedir?:
() 1000 TL nin altında () 1000-2500TL arasında () 2500-5000TL () 5000TL üzerinde
3. Ekonomik durumunuzu nasıl değerlendiriyorsunuz? () Kötü () Orta () İyi () Çok iyi
4. Çocuğunuzun ders başarısı: () Kötü () Orta () İyi () Çok iyi
5. Çocuk psikiyatrisine ilk defa ne zaman başvurdunuz? :
6. Evinizde internet var mı?: () evet () hayır
7. Çocuğunuz internete girer mi?: () evet () hayır () bilmiyorum
8. Cevabınız evet ise hangi cihazla internete girmeyi tercih eder?
() Masaüstü Bilgisayar () Tablet Bilgisayar () Akıllı telefon () Dizüstü bilgisayar
9. Çocuğunuz internete nerede girer?:
() Ev () İnternet Cafe () Arkadaşının evinde () Okulda ()

Diğer.....

10. Çocuğunuz haftanın kaç günü internete girer?:

11. Çocuğunuz günde kaç saat internete girer?:

() 1 saatten az () 1-3 saat arası () 3-5 saat arası () 5 saatten fazla

12. İnternete ne amaçla girer?

() oyun oynar () arkadaşlarıyla sohbet eder () ödev yapar () alışveriş yapar () cinsel içerikli sitelere girer () sosyal paylaşım sitelerinde vakit geçirir () film izler/müzik dinler () diğer.....

13. Çocuğunuzun internette vakit geçirmesi sizin için problem oluşturuyor mu?: () evet () hayır

14. Cevabınız evet ise hangi sebeplerden dolayı problem oluşturur?

()Ders başarısı düşebilir () kötü alışkanlıklar kazanabilir () yanlış kişilerle arkadaşlık kurabilir () kredi kartı bilgilerimizi paylaşabilir () suça karışabilir () diğer.....

15. İnternetten çıkması için çocuğunuzu uyarır mısınız?: () hiçbir zaman () nadiren () ara sıra () genelde () her zaman

16. İnternette geçirdiği süre boyunca diğer işlerini aksatır mı?: () hiçbir zaman () nadiren () ara sıra () genelde () her zaman

17. İnternetteki uğraşları için izinsiz paranızı/kredi kartınızı aldı mı?: () evet () hayır

18. Çocuk psikiyatrisine başvuru sebepleriniz arasında “yoğun internet kullanımı” yer alıyor muydu?: () evet () hayır

Çocuk

19. Okul başarınızı nasıl değerlendiriyorsunuz?: ()çok kötü () kötü ()orta ()iyi () çok iyi

20. Ekonomik durumunuzu nasıl değerlendiriyorsunuz?: ()çok kötü () kötü ()orta ()iyi () çok iyi

21. Anneniz ile ilişkiniz nasıldır?: ()çok kötü () kötü ()orta ()iyi () çok iyi

22. Babanız ile ilişkiniz nasıldır?: ()çok kötü () kötü ()orta ()iyi () çok iyi

23. Herhangi bir konuda problem yaşadığınızda anne-babanızdan yardım ister misiniz?: ()evet () hayır

24. İnternete girer misiniz?: ()evet () hayır

25. Cevabınız evet ise hangi cihazla internete girmeyi tercih eder?

()Masaüstü Bilgisayar ()Tablet Bilgisayar ()Akıllı telefon ()Dizüstü bilgisayar

26. İnternete nerede girersiniz?:

()Ev ()İnternet Cafe ()Arkadaşımın evinde ()Okulda ()

Diğer.....

27. Ne kadar zamandır internet kullanıyorsunuz?

() 1 yıldan az () 1-3 yıl () 3-5 yıl () 5 yıldan fazla

28. Haftanın kaç günü internete girersiniz?:

29. İnternete günde kaç saat girersiniz?: () 1 saatten az () 1-3 saat arası () 3-5 saat arası
() 5 saatten fazla

30. İnternette geçirdiğiniz zamanla ilgili ne düşünüyorsunuz?

- () İnternette oldukça az zaman geçiriyorum
() İnternette geçirdiğim zaman normal ölçülerde
() İnternette oldukça fazla zaman geçiriyorum

31. Aşağıda belirtilen aktiviteleri ne sıklıkta yaparsınız?

Aktivite	Hiçbir zaman	Nadiren	Ara sıra	Genelde	Her zaman
Ödev/Araştırma yapma					
İletişim/Sohbet etme					
Oyun oynama					
Film/Müzik					
Alışveriş siteleri					
Sosyal paylaşım siteleri					
Bahis siteleri					
Cinsel içerikli siteler					
Diğer.....					

32. İnternete girmeniz konusunda annenizden uyarı alır mısınız?: () evet () hayır

33. Cevabınız evet ise hangi konuda uyarı alırsınız?:

- () derslerimi aksatmam konusunda
() tanımadığım kişilerle özel bilgilerimi (isim, adres, fotoğraf gibi) paylaşmam konusunda

- () edindiğim arkadaşların yanlış olduğu konusunda
() internet için harcadığım para konusunda
() internet sebebiyle suça karışma riski konusunda
() ailemle vakit geçirmemem konusunda
() kötü alışkanlıklar edinme riski konusunda

34. İnternete girmeniz konusunda babanızdan uyarı alır mısınız?: () evet () hayır

35. Cevabınız evet ise hangi konuda uyarı alırsınız?:

- () derslerimi aksatmam konusunda
() tanımadığım kişilerle özel bilgilerimi (isim, adres, fotoğraf gibi) paylaşmam konusunda

() edindiğim arkadaşların yanlış olduğu konusunda

() internet için harcadığım para konusunda

() internet sebebiyle suça karışma riski konusunda

() ailemle vakit geçirmemem konusunda

() kötü alışkanlıklar edinme riski konusunda

36. Anne-babanızın internet konusundaki uyarılarını haklı buluyor musunuz?: () evet () hayır

37. Anne-babanızın internet konusunda uyardığı konular sizce gerçekten başınıza iş açabilir mi?: () evet () hayır

38. İnternet sebebi ile başınız belaya girse anne-babanızdan yardım ister misiniz?: () evet () hayır

39. İnternette neler yaptığınızı anneniz bilir mi? () evet () hayır

40. İnternette neler yaptığınızı babanız bilir mi? () evet () hayır

41. İnternete ulaşma/internet aktivitelerinde kullanma için anne-babanızdan izinsiz onların parasını/kredi kartını kullandınız mı?: () evet () hayır

10.4. EK.4. AİLE DEĞERLENDİRME ÖLÇEĞİ

AÇIKLAMA: İlişikte aileler hakkında 60 cümle bulunmaktadır. Lütfen her cümleyi dikkatlice okuduktan sonra, sizin ailenize ne derecede uyduğuna karar veriniz. **Önemli olan, sizin ailenizi nasıl gördüğünüzdür.** Her cümle için 4 seçenek söz konusudur (**Aynen Katılıyorum/ Büyük Ölçüde Katılıyorum/ Biraz Katılıyorum/ Hiç Katılmıyorum**)

Her cümlenin yanında 4 seçenek için de ayrı yerler ayrılmıştır. Size uygun seçeneğe (X) işareti koyunuz. **Her cümle için uzun, uzun düşünmeyiniz.** Mümkün olduğu kadar **çabuk ve samimi cevaplar** veriniz. **Kararsızlığa düşerseniz, ilk aklınıza gelen doğrultusunda hareket ediniz.** Lütfen her cümleyi cevapladığınızdan emin olunuz.

CÜMLELER:	Aynen Katılıyorum	Büyük Ölçüde Katılıyorum	Biraz Katılıyorum	Hiç Katılmıyorum
1.Ailece ev dışında program yapmada güçlük çekeriz, çünkü aramızda fikir birliği sağlayamayız.	()	()	()	()
2.Günlük hayatımızdaki sorunların (problemlerin) hemen hepsini aile içinde hallederiz.	()	()	()	()
3.Evde biri üzgün ise, diğer aile üyeleri bunun nedenlerini bilir.	()	()	()	()
4.Bizim evde, kişiler verilen her görevi düzenli bir şekilde yerine getirmezler.	()	()	()	()
5.Evde birinin başı derde girdiğinde, diğerleri de bunu kendilerine fazlasıyla dert ederler.	()	()	()	()
6.Bir sıkıntı ve üzüntü ile karşılaştığımızda, birbirimize destek oluruz.	()	()	()	()
7.Ailemizde acil bir durum olsa, şaşırıp kalırız.	()	()	()	()
8.Bazen evde ihtiyacımız olan şeylerin bittiğinin farkına varmayız.	()	()	()	()
9.Birbirimize karşı olan sevgi, şefkat gibi duygularımızı açığa vurmaktan kaçınırız.	()	()	()	()
10.Gerektiğinde aile üyelerine görevlerini hatırlatır, kendilerine düşen işi yapmalarını sağlarız.	()	()	()	()
11.Evde dertlerimizi üzüntülerimizi birbirimize söylemeyiz.	()	()	()	()
12.Sorunlarımızın çözümünde genellikle ailece aldığımız kararları uygularız.	()	()	()	()
13.Bizim evdekiler, ancak onların hoşuna giden şeyler söylediğimizde bizi dinlerler.	()	()	()	()
14.Bizim evde bir kişinin söylediklerinden ne hissettiğini anlamak pek kolay değildir.	()	()	()	()
15.Ailemizde eşit bir görev dağılımı yoktur.	()	()	()	()
16.Ailemizin üyeleri, birbirlerine hoşgörülü davranırlar.	()	()	()	()
17.Evde herkes başına buyruktur.	()	()	()	()

18.Bizim evde herkes, söylemek istediklerini üstü kapalı değil de doğrudan birbirlerinin yüzüne söyler.	()	()	()	()
19.Ailede bazılarımız, duygularımızı belli etmeyiz.	()	()	()	()
20.Acil bir durumda ne yapacağımızı biliriz.	()	()	()	()
21.Ailecek, korkularımızı ve endişelerimizi birbirimizle tartışmaktan kaçınırız.	()	()	()	()
22.Sevgi, şefkat gibi olumlu duygularımızı birbirimize belli etmekte güçlük çekeriz.	()	()	()	()
23.Gelirimiz (ücret, maaş) ihtiyaçlarımızı karşılamaya yetmiyor.	()	()	()	()
24.Ailemiz, bir problemi çözdükten sonra, bu çözümün işe yarayıp yaramadığını tartışır.	()	()	()	()
25.Bizim ailede herkes kendini düşünür.	()	()	()	()
26.Duygularımızı birbirimize açıkça söyleyebiliriz.	()	()	()	()
27.Evimizde banyo ve tuvalet bir türlü temiz durmaz.	()	()	()	()
28.Aile içinde birbirimize sevgimizi göstermeyiz.	()	()	()	()
29.Evde herkes her istediğini birbirinin yüzüne söyleyebilir.	()	()	()	()
30.Ailemizde, her birimizin belirli görev ve sorumlulukları vardır.	()	()	()	()
31.Aile içinde genellikle birbirimizle pekiyi geçinemeyiz.	()	()	()	()
32.Ailemizde sert-kötü davranışlar ancak belli durumlarda gösterilir.	()	()	()	()
33.Ancak hepimizi ilgilendiren bir durum olduğu zaman birbirimizin işine karışırız.	()	()	()	()
34.Aile içinde birbirimizle ilgilenmeye pek zaman bulamıyoruz.	()	()	()	()
35.Evde genellikle söylediklerimizle, söylemek istediklerimiz birbirinden farklıdır.	()	()	()	()
36.Aile içinde birbirimize hoşgörülü davranırız	()	()	()	()
37.Evde birbirimize, ancak sonunda kişisel bir yarar sağlayacaksa ilgi gösteririz.	()	()	()	()
38.Ailemizde bir dert varsa, kendi içimizde hallederiz.	()	()	()	()
39.Ailemizde sevgi ve şefkat gibi güzel duygular ikinci plandadır.	()	()	()	()
40.Ev işlerinin kimler tarafından yapılacağını hep birlikte konuşarak kararlaştırırız.	()	()	()	()
41.Ailemizde herhangi bir şeye karar vermek her zaman sorun olur.	()	()	()	()
42.Bizim evdekiler sadece bir çıkarları olduğu zaman birbirlerine ilgi gösterir.	()	()	()	()
43.Evde birbirimize karşı açık sözlüyüz.	()	()	()	()
44.Ailemizde hiçbir kural yoktur.	()	()	()	()
45.Evde birinden bir şey yapması istendiğinde mutlaka takip edilmesi ve kendisine hatırlatılması gerekir.	()	()	()	()
46.Aile içinde, herhangi bir sorunun (problemin) nasıl çözüleceği hakkında kolayca karar verebiliriz.	()	()	()	()

47.Evde kurallara uyulmadığı zaman ne olacağını bilmeyiz.	()	()	()	()
47.Bizim evde aklınıza gelen her şey olabilir.	()	()	()	()
49.Sevgi, şefkat gibi olumlu duygularımızı birbirimize ifade edebiliriz.	()	()	()	()
50.Ailede her türlü problemin üstesinden gelebiliriz.	()	()	()	()
51.Evde birbirimizle pekiyi geçinemeyiz.	()	()	()	()
52.Sinirlenince birbirimize küseriz.	()	()	()	()
53.Ailede bize verilen görevler pek hoşumuza gitmez çünkü genellikle umduğumuz görevler verilmez.	()	()	()	()
54.Kötü bir niyetle olmasa da evde birbirimizin hayatına çok karışıyoruz.	()	()	()	()
55.Ailemizde kişiler herhangi bir tehlike karşısında (yangın, kaza gibi) ne yapacaklarını bilirler, çünkü böyle durumlarda ne yapılacağı aramızda konuşulmuş ve belirlenmiştir.	()	()	()	()
56.Aile içinde birbirimize güveniriz.	()	()	()	()
57.Ağlamak istediğimizde, birbirimizden çekinmeden rahatlıkla ağlayabiliriz.	()	()	()	()
58.İşimize (okulumuza) yetişmekte güçlük çekiyoruz.	()	()	()	()
59.Aile içinde birisi, hoşlanmadığımız bir şey yaptığında ona bunu açıkça söyleriz.	()	()	()	()
60.Problemimizi çözmek için ailecek çeşitli yollar bulmaya çalışırız.	()	()	()	()

10.5. EK.5. İNTERNET BAĞIMLILIĞI ÖLÇEĞİ

Aşağıdaki soruların karşısında “Hiçbir Zaman, nadiren, arada sırada, çoğunlukla, çok sık ve devamlı” olmak üzere toplam 6 yanıt alanı yer almaktadır. Her bir sorunun, sizin için uygun olan yanıtını karşısına işaretleyiniz	Hiçbir zaman	Nadiren	Ara sıra	Çoğunlukla	Çok sık	Devamlı
1. Ne sıklıkla planladığınızdan daha fazla süre internette kalıyorsunuz?						
2. İnternette kalmak için evdeki sorumluluklarınızı ne sıklıkla ihmal ediyorsunuz?						
3. Ne sıklıkla arkadaşlarınızla birlikte olmak yerine interneti tercih edersiniz?						
4. Ne sıklıkla internet kullanan kişilerle yeni ilişkiler kurarsınız?						
5. Ne sıklıkla bir işe başlamadan önce e-postanızı (e-mail) denetlersiniz?						
6. Ne sıklıkla okula devamınız internette dolaylı olumsuz etkilenir?						
7. Herhangi biri internette ne yaptığınızı sorduğunda ne sıklıkla kendinizi savunur ve ne yaptığınızı gizlersiniz?						
8. Çevrenizdekiler ne sıklıkla internette harcadığınız zamanın fazlalığından şikâyet eder?						
9. Ne sıklıkla okuldaki ders notlarınız ve ödevleriniz internette kalma sürenizden olumsuz yönde etkilenir?						
10. Hayatınız hakkında sizi rahatsız eden düşünceleri dağıtmak için ne sıklıkla internete girersiniz?						
11. Ne sıklıkla internete girmek için sabırsızlanırsınız?						
12. Ne sıklıkla internetsiz hayatın, sıkıcı, boş ve eğlencesiz olacağını düşünürsünüz?						
13. Biri sizi internetteyken rahatsız ettiğinde ne sıklıkla kırıncı konuşur, bağırır veya kızgın davranışlar gösterirsiniz?						
14. Gece geç saatlerde internet kullanmaktan ötürü ne sıklıkta uykunuz kaçır?						
15. İnternette olmadığınız zamanlarda ne sıklıkla interneti düşünür veya internete girmeyi hayal edersiniz?						
16. Kendinizi ne sıklıkla internetteyken "yalnızca birkaç dakika daha" derken bulursunuz?						
17. Ne sıklıkla internette harcadığınız zamanın miktarını azaltmaya çalışır ve başarısız olursunuz?						
18. İnternette kaldığınız süreyi ne sıklıkla saklamaya çalışırsınız?						
19. Ne sıklıkla başkalarıyla dışarı çıkmak yerine internette daha fazla zaman geçirmeyi yeğlersiniz?						
20. Ne sıklıkla internette olmadığınızda kendinizi çökmüş, aksi veya sinirli hissedip, internete girince rahatlırsınız?						

10.6. EK 6. ÖRNEK BÜYÜKLÜĞÜ

Sample Size for Frequency in a Population

Population size(for finite population correction factor or fpc)(N):	400
Hypothesized % frequency of outcome factor in the population (p):	50%
Confidence limits as % of 100(absolute +/- %)(d):	+/-10
Design effect (for cluster surveys-DEFF):	10%
	1

Sample Size(n) for Various Confidence Levels

Confidence	Level(%)	Sample Size
95%		78
80%		38
90%		58
97%		92
99%		118
99.9%		162
99.99%		195

Equation

$$\text{Sample size } n = [\text{DEFF} * Np(1-p)] / [(d^2 / Z^2_{1-\alpha/2} * (N-1) + p*(1-p)]$$

Results from OpenEpi, Version 3, open source calculator--SSPropor

Print from the browser with ctrl-P

or select text to copy and paste to other programs.

10.7. EK 7. TURNİTİN ORJİNALLİK RAPORU

T.C.
MANİSA CELAL BAYAR ÜNİVERSİTESİ
Sağlık Bilimleri Enstitüsü
Yüksek Lisans/Doktora Tez Çalışması Orijinallik Raporu
Sosyal Hizmet Ana Bilim Dalı Başkanlığı'na

Tez Adı: Ergenlerde İnternet Bağımlılığı ve Aile İşlevselliği İlişkisi

Tezime ilişkin 08/07/2019 tarihinde yapılan Turnitin adlı intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezin benzerlik oranı 22'dir.

Belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Tarih ve İmza
08.07.2019

Adı Soyadı : Gizem ÖZKAN
Öğrenci No : 141358011
Anabilim Dalı : Sosyal Hizmet
Programı : Tezli Yüksek Lisans

DANIŞMAN ONAYI

UYGUNDUR.

Dr Öğr. Üyesi Seyda YILDIRIM

GİZEM ÖZKAN

Açıklamalar

1-Tez Çalışması Orijinallik Raporu (TÇOR), TURNİTİN İntihal Tespit Programı kullanımı için kişisel hesap alma hakkı bulunan tez danışmanları, Enstitülerde görevlendirilen personeller, Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı'nda görevlendirilen kütüphaneciler tarafından alınır.

2-Sayfa sayısı 400'den az olan tezler için tez savunmasından önce ve başarılı olması durumunda düzeltmelerden sonra olmak üzere 2 kez TÇOR alınır.(400 sayfadan fazla olan tezler 400 ve katları şeklinde bölünerek Turnitin veri tabanına yüklenmesi gerekmektedir. Bu gibi durumlarda benzerlik oranının hesaplanmasına ilişkin detaylı forma, kütüphane web sayfasında bulunan Turnitin kullanım kılavuzlarının altından erişilebilir.)

3-TÇOR, tezin yalnızca Kapak Sayfası, Giriş, Ana Bölümler ve Sonuç bölümlerinden oluşan kısmının tek bir dosya olarak intihal tespit programına yüklenmesi ile alınır.

Programa yükleme yapılırken Dosya Başlığı (document title) olarak tez başlığının tamamı, Yazar Adı (author's first name) olarak öğrencinin adı, Yazar Soyadı (author's last name) olarak öğrencinin soyadı bilgisi yazılır.

4- TURNİTİN İntihal tespit programına yüklenen dosyanın sürecelemesinde, ilgili programdaki filtreleme seçenekleri aşağıdaki şekilde ayarlanır: - Kaynakça hariç, - Alıntılar hariç, - 5 kelimeden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç (Limit match size to 5 words)

5-İsteğe bağlı ayarlar kısmından; "Ödevleri şuraya gönder?" seçeneği mutlaka DEPO YOK şeklinde işaretlenmesi gerekmektedir; aksi durumda aynı tezin ikinci kez yüklenmesi durumunda benzerlik %100 çıkacaktır ve depodan tezi silmek çok uzun süre gerektirecektir.

6- Raporlama işlemi tamamlandıktan sonra, kaydedilmiş olan ekranın görüntüsünü sağ üst köşesinde yüzdelik sayı olarak belirtilen "benzerlik oranı," raporlamaya tabi tutulmuş olan dosyanın "toplam sayfa sayısı" ve raporlama işleminin yapıldığı "tarih" bilgisi, "Yüksek Lisans/Doktora Tez Çalışması Orijinallik Raporu" formuna işlenir.

7- Benzerlik oranında tüm sorumluluk öğrenciye aittir.

8-Tez savunma sınavı sonrasında başarılı bulunan öğrenci, tez savunma sınavı tarihi sonrasında tezde yapılmış muhtemel değişiklikleri içeren dosya kullanılarak alınmış ikinci bir intihal raporundaki bilgiler kullanılarak hazırlanmış ve tez danışmanı tarafından onaylanarak imzalanmış ikinci bir "Yüksek Lisans/Doktora Tez Çalışması Orijinallik Raporu"nu Enstitüye teslim etmekle yükümlüdür.

9-Turnitin Hakkında Bilgiler: <http://kutuphane.cbu.edu.tr/turnitin.9370.tr.html>

10.8. EK 8. ÖZGEÇMİŞ

Adı	Gizem	Soyadı	ÖZKAN
Doğum Yeri	Üsküdar	Doğum Tarihi	11.04.1986
Uyruğu	TC	Tel	507 942 25 46
E-mail	Gizemm_ozkan@hotmail.com		

Eğitim Düzeyi

	Mezun Olduğu Kurumun Adı	
Doktora		
Yüksek Lisans		
Lisans	Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmet Bölümü	2009
Lise	Sema Yazar Anadolu Lisesi	2004

İş Deneyimi

Görev	Kurum	Süre
Sosyal Hizmet Uzmanı	Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastanesi	2009 -

Yabancı Dilleri

Yabancı Dilleri	Okuduğunu Anlama*	Konuşma*	Yazma*
İngilizce	İyi	İyi	İyi

Bilgisayar Bilgisi

Program	Kullanma Becerisi
Microsof Word	İyi
Microsoft Office	İyi